γωγῆς τοῦ χριστιανισμοῦ κατερρίφησαν μὲν καὶ κατεστράφησαν ἐνταῦθα τὰ ἔργα τῆς εἰδωλολατρείας, ἀλλὰ δὲν ἐλεηλατήθησαν.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΚΙΝΗΤΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ. Εἰς μίαν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Γαλλίας, ἁπλοῦς γεωργός, Ἰωσὴφ Κύσσων καλούμενος, καὶ μόλις εἰκοσιπενταετής, οὐδεμίαν δὲ ἀνωτέραν τῆς τῶν ὁμοτέχνων του λαβὼν ἀγωγήν, κατεσκεύασεν ἐσχάτως ἀριστοεργμα μηχανικῆς, σπανίαν προϋποθέτον εὐφυΐαν καὶ εὐρυτάτας μαθηματικὰς καὶ φυσικὰς γνώσεις. Ἐπ' αὐτοῦ διάφοροι δεῖκται σημειοῦσι μετὰ μεγίστης ἀκριβείας τὰς ὥρας, τὰ λεπτά, τὰ δεύτερα, τὰς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, τὴν ἡμερομηνίαν, τοὺς μῆνας, τὰ ἔτη καὶ τοὺς αἰῶνας, τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τῆς σελήνης κτλ.

Οἱ τροχοί, οἱ μὲν ξύλινοι, οἱ δὲ χαλκοῖ, εἰσὶν ὀπίσω δέλου ἐντέχνως διατεθειμένοι, ὥστε ἕκαστος δύναται νὰ ἴδῃ τὴν ἐντέλειαν τῆς κατασκευῆς των καὶ τῶν κινημάτων των τὴν κανονικότητα. Ὑπεράνω δὲ τῶν τροχῶν καὶ τῶν ὡρολογίων ἐκτείνεται εἰς τριῶν ποδῶν μῆκος μικρὰ ὡραιοτάτη στοά, ἔχουσα κατὰ μὲν τὸ μέσον διαφόρους θαλαμίσκους, δύω δὲ πύργους κατὰ τὰ δύω πέρατα. Ὅταν μέλλῃ νὰ κτυπήσῃ ἡ ὥρα, ἀνοίγεται ἑνὸς τῶν θαλαμίσκων ἡ θύρα, καὶ ἐξέρχεται δρεπανηφόρος ὁ θάνατος, κατόπιν δ' αὐτοῦ ὁ Χριστὸς, ὅστις μάστιγα διὰ χειρὸς ἔχων, τὸν διώκει καὶ τὸν κατακλείει εἰς ἄλλον θαλαμίσκον. Ἅμα δ' ἀκουσθῇ τὸ πρῶτον κτύπημα τοῦ ὡρολογίου, μικρὸς ἀλέκτωρ, καθήμενος ἐπὶ τοῦ σταυροῦ ὅστις ἐπιστέφει τὴν κορυφὴν μικροῦ πυργιδίου, πτερυγίζει, καὶ ἐκτείνει πρὸς τὰ ἐμπρὸς τὸν τράχηλον ὡς ἂν ἡτοιμάζετο νὰ φωνάξῃ. Ἀφ' οὗ δὲ κτυπήσῃ ἡ ὥρα, ὁ θάνατος καὶ ὁ Χριστὸς ἐπανέρχονται εἰς τοὺς ἰδίους θαλαμίσκους ἀμφότεροι, καὶ κλείουσι τὰς θύρας.

Τρὶς τῆς ἡμέρας, εἰς τὰς ἓξ τὴν αὐγὴν, εἰς τὰς ἓξ τὴν ἑσπέραν καὶ κατὰ τὴν μεσημβρίαν, δι' εὐφυεστάτου μηχανισμοῦ, ἀκούεται ὁ ἦχος τῶν χαιρετισμῶν. Τότε καὶ ἡ Παναγία, ἐξερχομένη τοῦ θαλαμίσκου της, διέρχεται τὴν στοὰν, καὶ εἰσελθοῦσα εἰς μικρὸν εἰκονοστάσιον, προσεύχεται. Συγχρόνως ἄγγελος κατέρχεται ἀπὸ πυργίδιον, καὶ κινῶν τὰς πτέρυγας, ἵσταται εἰς ἀπόστασίν τινα ἀπὸ τῆς παρθένου, καὶ ἔπειτα κλίνει τὸ σῶμα ὡς μέλλων νὰ τῇ ἀποτείνῃ τὸν οὐράνιον χαιρετισμόν. Ἡ δὲ παρθένος παράτεται τότε, τρέμει, καὶ φαίνεται εἰς τὰ κινήματά της ὁ ἱερὸς φόβος. Ἔπειτα δὲ ὁ ἄγγελος ἀνέρχεται πάλιν, καὶ δὶς πάλιν ἐπιστρέφει καὶ ἐπαναλαμβάνει τὰς αὐτὰς κινήσεις καὶ τοὺς αὐτοὺς χαιρετισμούς.

Ὁ μεγαλοφυὴς τεχνίτης κατεσκεύασε τὸ ἐξαίσιον τοῦτο ἔργον ἐργαζόμενος τὴν νύκτα μόνον, εἰς μίαν γωνίαν τῆς καλύβης του, εἰς τὸ ἀμυδρὸν τοῦ λύχνου του φῶς, καὶ ἀφ' οὗ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας παρηκολούθει εἰς τοὺς ἀγροὺς τὸ ἄροτρον.

ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΙ. Εἰς μίαν ἐν Κορνουάλῃ ἐκκλησίαν (εἰς Landulph) ἀναγινώσκεται τὸ ἑφεξῆς ἐπιτάφιον.

« Ἐνταῦθα κεῖται τὸ σῶμα Θεοδώρου τοῦ Παλαιολόγου, ἐκ Πεζάρου τῆς Ἰταλίας, καταγομένου κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἀπὸ τοὺς τελευταίους αὐτοκράτορας τῆς Ἑλλάδος, υἱοῦ τοῦ Καμίλλου, υἱοῦ τοῦ Προσπέρου, υἱοῦ τοῦ Θεοδώρου, υἱοῦ τοῦ Ἰωάννου, υἱοῦ τοῦ Θωμᾶ, νεωτέρου ἀδελφοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, βασιλεύσαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει μέχρι τῆς ἁλώσεως αὐτῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων. Νυμφευθεὶς — ὁ Θεόδωρος Παλαιολόγος — τὴν Μαρίαν, θυγατέρα τοῦ Γουλιέλμου Βὼλς, εὐπατρίδου τῆς Ἄδλυ ἐν τῇ κομητείᾳ Σουφφόλκ, καὶ γεννήσας πέντε τέκνα, ταύτέστι τὸν Θεόδωρον, Ἰωάννην, Φερδινάνδον, Μαρίαν καὶ Δωροθέαν, μετέστη τῆς ζωῆς ταύτης ἐν Κλυστὼν, τὴν 12 Ἰανουαρίου 1636. »

Τὸ ἐπιτάφιον τοῦτο, γεγραμμένον Ἀγγλιστὶ, φέρει ἄνωθεν αὐτοῦ τὸν αὐτοκρατορικὸν ἀετόν. Εἰς τὰ βιβλία τῆς ἰδίας ἐκκλησίας φαίνεται σεσημειωμένος ὁ θάνατος καὶ ἑτέρου μέλους τῆς οἰκογενείας αὐτῆς, συμβὰς τὸ 1674.

ΥΠΟΓΕΙΟΝ ΠΑΛΑΤΙΟΝ. Ὁ γενικὸς διοικητὴς τῆς Καμτζάτκας, φεύγων τὴν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη ἀπερίγραπτον καὶ ἀνυπόφορον τοῦ ψύχους δριμύτητα, κατεκλείσθη εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς γῆς, δηλαδὴ ἀπὸ τὸ ἐν Ἁγίῳ Πέτρῳ καὶ Παύλῳ σύνηθες διοικητήριόν του, κατέφυγεν εἰς τὴν ἔκτακτον χειμερινὴν διαιτάν του. Εἶναι δὲ αὕτη μέγιστον παλάτιον, συγκείμενον ἐκ πολυπληθῶν δωματίων, καὶ χωρητικὸν διακοσίων ἐνοίκων, ἐσκαμμένον δὲ εἰς 60 ποδῶν βάθος ὑπὸ τὴν γῆν. Αἱ πολυτελεῖς αὗται διαιται εἰσὶ διηνεκῶς περφωταγωγημέναι ἀπὸ παμπληθεῖς ἀσβέστους λύχνους. Ὁ διοικητὴς ὅμως δὲν ἀποσύρεται εἰς αὐτὰς εἰμὴ ὅταν τὸ ψύχος, ὡς εἰς τὸν ἄρτι λήξαντα χειμῶνα, ὑπερβῇ πᾶν ὅριον.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΝΟΣ ΓΑΜΟΣ. Καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν ἡ εἰκοστὴ πέμπτη ἐπέτειος ἡμέρα τοῦ γάμου καλεῖται *ἀργυροῦς γάμος*, ἡ πεντηκοστὴ, *γάμος χρυσοῦς*, ἡ δὲ ἑξηκοστὴ ἕκτη, *ἀδαμάντινος*, καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὑπάρχει ἔθος νὰ ἀνανεοῦται ἡ νυμφικὴ τελετή. Τοῦτο ἔγινε κατὰ τὸν παρελθόντα Μάρτιον, εἰς Φααβόργην τῆς Δανίας, ὅπου εἰς τὴν ἑνορίακὴν ἐκκλησίαν ὁ Κ. Λαφόλιος, διευθυντὴς ζαχαροποιείου, ἐτέλεσε παρουσίᾳ τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἀπογόνων του, τὸν ἀδαμάντινον γάμον του. Περίεργον δὲ εἶναι ὅτι μετὰ 66 ἐτῶν εὐδαίμονα συμβίωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, δεκατέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν παράδοξον τελετὴν ταύτην ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πρωΐᾳ ἀπέθανον ἀμφότεροι οἱ σύζυγοι, καὶ ἐνωθέντες ἐν τῷ θανάτῳ ὡς ἦταν ἡνωμένοι ἐν τῇ ζωῇ, κατετέθησαν εἰς τὸν αὐτὸν τάφον.

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ. Ὅταν Ἰάκωβος ὁ πρῶτος διῆλθε ποτὲ διὰ τῆς Ἀγγλικῆς πόλεως Σκρεισβούργης, τὸ δημοτικὸν συμβούλιον εἰς τὴν δημηγορίαν του τὸν ηὐχήθη νὰ ζήσῃ ὅσον ὁ ἥλιος καὶ ὅσον οἱ ἀστέρες. — Ἂν αἱ εὐχαί σας εἰσακουσθῶσι, Κύριοι, εἶπεν ὁ βασιλεὺς μειδιῶν, ὁ υἱός μου θ' ἀναγκασθῇ νὰ βασιλεύσῃ μὲ τὸ φῶς τῶν λύχνων.

ΦΥΛΛ. 3. ΤΟΜ. Α.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΣΥΜΒΟΛΛΙΟΓΡΑΦΟΣ.

(Ἰδ. Φυλλ. 2ον).

Ἐν ᾧ δὲ ἤλπιζεν ὁ Ῥοδίνης, ὅτι ἡ ἀνάκρισίς του ἤθελε φωτίσει καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς δικαστὰς, καὶ ἤθελε τῷ ἀνοίξει ἀμέσως τὰς πύλας τῆς φυλακῆς, ἐρρίφθη εἰς αὐτὴν ἐκ νέου, μὲ τὴν τρομερὰν πεποίθησιν ὅτι ἐθεωρεῖτο ὡς ὕποπτος δολοφονίας κατὰ τοῦ κόμητος.

Ἔκτοτε δ' ἐδόθησαν διαταγαὶ νὰ φυλάττηται αὐστηρότερον, καὶ εἰς οὐδένα ἐπετρέπετο νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ. Ἡ προσαγωγὴ τῶν ἀποδείξεων, ἡ ἐξέτασις τῶν μαρτύρων, ὧν τινες, ὡς ἡ μήτηρ τοῦ Ῥοδίνου, ἦσαν εἰς Κέρκυραν, ἀπήτησαν ὑπὲρ τὸν μῆνα. Τέλος δ' ἔφθασεν ἡ δικάσιμος ἡμέρα, καὶ πλῆθος ἄμετρον, οἷον εἰς οὐδένα ποτὲ ἄλλον δικαστικὸν ἀγῶνα, ἐπλήρου τὸ δικαστήριον. Οἱ ἀκροαταὶ εἶχον συρρεύσει οὐ μόνον πανταχόθεν τῆς Κεφαλληνίας, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς παρακειμένας νήσους καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Κέρκυραν, διότι ἡ ἀποτρόπαιος δολοφονία ἀνδρὸς σεβασμίου, ὁποῖος ὁ Κόμης Ναννέτος, ἀγαθοεργοῦ, καὶ γενικῶς ἀγαπωμένου διὰ τὸ ἦθός του, ἐκίνει τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν, καὶ τινὲς μὲν, ὅσοι εἶχον πεποίθησιν εἰς τὴν χρηστότητα καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν τοῦ Ῥοδίνου, ἐδυσπίστουν πρὸς τὴν ἐνοχήν του, εἰς δὲ τοὺς πλείστους τὸ ἔγκλημα ἐνέπνεε φρίκην, διότι οὐδέποτε ἠκούσθη ἀπαισιωτέρα ἀγνωμοσύνη, οὐδέποτε ὑπὸ φρικτοτέρους οἰωνοὺς ἐξετελέσθη πατροκτονία.

Ὅταν δὲ προσήχθη ὁ κατηγορούμενος, μόνον εἰς τοὺς γνωρίζοντας αὐτὸν ἐφάνη τὸ ἀθορύβητον τοῦ βλέμματός του καὶ τοῦ βήματός του τὸ θαρραλέον ὡς ἐνδείξις καθαρᾶς συνειδήσεως· οἱ δὲ λοιποὶ τὰ ἴχνεν ὡς συμπτώματα ἀναιδοῦς ἀσεβείας, ὡς ἀποσκλήρυνσιν εἰς τὸ κακουργεῖν, καὶ ἡ προσπάθεια τοῦ ἀ-

κρατηρίου ὑπὲρ ἡ κατ' αὐτοῦ ἦτον εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τεταμένη.

Κατ' ἀρχὰς ἐξετάσθησαν ἐκ νέου οἱ προαναφερθέντες μάρτυρες, καὶ ἀνεγνώσθησαν τῶν ἀπόντων αἱ καταθέσεις. Μεταξὺ τῶν πρώτων ἰδίως εἴλκυσε τὴν προσοχὴν καὶ τὴν συμπάθειαν τοῦ κοινοῦ ὁ γέρων Νικολός. Ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν τὸν ἐκάλυπτον ἐνδύματα μελανά, ἡ πολιά του κόμη ἐκρέματο ἐπὶ τῶν ὤμων του ἑκατέρωθεν, ἡ κεφαλή του ἔκυπτε πρὸς τὴν γῆν, ὡς ἂν διπλῆς ἡλικίας ἄχθος τὴν εἶχε κυρτώσει ἀπό τινων ἡμερῶν, καὶ ἡ θλῖψις ἦν γεγραμμένη ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ ἐπὶ τῶν ἐρυθρῶν ὀφθαλμῶν του. Ἡ ἀναμφισβήτητος τῶν λόγων του εἰλικρίνεια, καὶ ἡ ἀντίφασις του πρὸς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ Ῥοδίνου ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τοῦ καιροῦ αὐτοῦ κατὰ τὴν νύκτα τῆς δολοφονίας, ἐπραξένησαν μεγίστην ἐντύπωσιν καὶ εἰς τὸ ἀκροατήριον καὶ εἰς τοὺς δικαστάς.

Τοῦ Βοράτου ἡ θλῖψις δὲν ἦτον ὀλιγωτέρα. Ὅταν ἐκλήθη ὅπως ἐξετασθῇ, καὶ εἶδε τὸν Ῥοδίνην εἰς τὴν ἕδραν τῶν κατηγορουμένων, ἠθέλησε νὰ ῥιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἀλλ' οἱ κλητῆρες τὸν ἀνεχαίτισαν. Ἀφ' οὗ δὲ συνῆλθεν, ἐπανέλαβε τὴν μαρτυρίαν του, καὶ ἰδίως ἐβεβαίωσεν ἐντόνως, ὅτι δὲν ὑπῆρχε διαθήκη τοῦ γέροντος ὑπὲρ τοῦ Ῥοδίνου, πεπεισμένος ὅτι τοῦτο ἦτον ἡ ἀλήθεια, καὶ ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι πάντοτε τῆς ἀθωότητος σύμμαχος. Ὁ δὲ Ῥοδίνης ἠθέλησε νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλ' ὁ πρόεδρος τὸν διέταξε νὰ σιωπήσῃ μέχρις οὗ ἐρωτηθῇ.

Ὁ δὲ Τάπας, ὅταν εἰσῆλθε νὰ μαρτυρήσῃ, εἶχε τὰ δίοπτρα ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν· ἐπὶ τῆς μορφῆς του ἐπλανᾶτο μειδίαμα ἐπαγγελλόμενον συμπάθειαν πρὸς τὸν κατηγορούμενον καὶ μετριοφροσύνην ὑπὲρ ἑαυτοῦ· εἰς τὴν φωνήν του ἐπροσπάθει νὰ δώσῃ τόνον ἐπαγωγὸν καὶ οὕτως εἰπεῖν μελιτώδη, καὶ ὁ κατηγορούμενος ἦτον δι' αὐτὸν πάντοτε ὁ ὀνοράβιλες σινιὸρ Ῥοδίνης, ὁ πρετζιέβολες σινιὸρ Ῥοδίνης, καὶ ἐνίοτε ὁ καρίσσιμος σινιὸρ Ῥοδίνης. Οὗτος κατέθεσεν, ὅτι ὁ ἐστιμάβιλες σινιὸρ Ῥοδίνης, μερικαῖς ὥραις πρὶν βιρδόνοι δολοφονήσουν τὸν πόβερον κόντε Ναννέτον, τῷ εἶπεν ὅτι εἶναι βέβαιος εἰς ὀλίγον καιρὸν νὰ ἔχῃ μεγάλα πλούτη· ὅτι τὸν ἐβεβαίωσε περὶ ὑπάρξεως διαθήκης τοῦ κόμητος ὅστις τὸν ἄφηνε γενικὸν κληρονόμον του· ὅτι τοῦτο ἐφάνη εἰς αὐτόν, τὸν Τάπαν, παράδοξον, διότι πρὸ ἑνὸς μηνὸς ὁ κόμης εἶχε συντάξει διαθήκην εἰς τὸ γραφεῖόν του, καὶ πᾶσα μεταβολὴ εἰς αὐτὴν ἔπρεπε νὰ προστεθῇ ἐν εἴδει κωδικέλλου. Ἐρωτηθεὶς δ' ὁ Τάπας περὶ τῆς ὑπογραφῆς τῆς ἰδιωτικῆς διαθήκης, εἶπεν ὅτι ὁμοιάζει μὲ τὴν τοῦ Κόμητος, ἀλλὰ τῷ φαίνεται ὅτι ἔχει καί τινας διαφοράς.

Ἀφ' οὗ δ' ἐτελείωσεν ἡ ἐξέτασις τῶν μαρτύρων, ἔλαβε τὸν λόγον ὁ δημόσιος συνήγορος εἰς γλῶσσαν ἰταλικήν· διότι, κατὰ δυστυχίαν, καὶ τότε ὡς καὶ μέχρι τοῦδε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτον εἰς τὴν Ἑπτάνησον ἀποκεκλεισμένη ἀπὸ τῆς Θέμιδος τοὺς ναούς. Ἂς μᾶς ἐπιτραπῇ δ' ἐντεῦθα παρεκβαίνοντες νὰ ἐρωτήσωμεν ἂν τεραπῶδες δὲν εἶναι νὰ παρουσιάζηται ὁ Ἑπτανήσιος ἐνώπιον τῶν δικαστῶν του, ν' ἀκούῃ τὸν κατήγορον καὶ τὸν ὑπερασπιστήν του δακυδεύοντας τὴν τιμήν, τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν ζωήν του αὐτήν, καὶ οἱ λόγοι των νὰ τῷ εἶναι ἐντελῶς ἀκατάληπτοι, ἂν δὲν εἶναι ἀπαίσιον εἰς χώρας Ἑλληνικὰς νὰ μένῃ κεκλεισμένον εἰς τὴν Ἑλληνίδα μοῦσαν τὸ δικαστικὸν βῆμα, τὸ πρώτιστον τοῦτο καὶ βεβαιότατον τῆς ῥητορείας διδασκαλεῖον. Ἂς ἐλπίσωμεν δ' ὅτι οἱ εἰς ἐκεῖνο τῆς Ἑλλάδος τὸ τμῆμα τὸν εὐγενῆ ἀγῶνα τῶν γενναίων ἀναλαβόντες μεταῤῥυθμίσεων, θέλουσι ταχέως ἐπιμείνει ν' ἀνασπάσωσι καὶ τὸ γελοῖον τοῦτο ἀτόπημα, νόθον παραφυάδα τῆς μισητῆς Ἐνετοκρατίας, καὶ θέλουσιν ἀνδρείως ἀντιστῆ εἰς πᾶσαν παραβίασιν τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν δικαιώματος τούτου. Οὐδ' ἂς ἀναχαιτίσῃ δὲ τοὺς ἀπειροτέρους ὁ φόβος τῶν δυσχερειῶν κατ' ἀρχὰς καὶ τῶν παραδρομῶν τῆς ἀγυμνάστου των γλώσσης. Εἰς τὴν σκιὰν τοῦ Ὀδυσσέως θέλει εἶσθαι πολὺ μᾶλλον εὐπρόσδεκτος ἡ πάτριος φωνὴ καίτοι μὴ καθαρίζουσα, καὶ μάλιστα ἡ ἀτρόμητος προσπάθεια πρὸς εἰσαγωγὴν καὶ ἐμπέδωσιν αὐτῆς μεταξὺ τῶν ἀπογόνων του, ἀφ' ὅλας, καὶ τὰς ἐντελεστέρας, ἐπιδείξεις τῆς ξένης καλλιεπείας. Ἄλλως τε ἡ πεποίθησις εἶναι πάντοτε εὔγλωττος. Καὶ εἰς τὴν Ἑπτάνησον ἡ ἐντελὴς ἀναγέννησις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης θέλει εἶσθαι ἡ ἰσχυροτέρα διαμαρτύρησις τῆς Ἑλληνικῆς ἐθνικότητος.

Ὁ δημόσιος λοιπὸν συνήγορος ὡμίλει ἰταλιστί, ὡμίλει ὅμως μετὰ πολλῆς εὐγλωττίας καὶ μετὰ μεγάλης σφοδρότητος. Ἡ λογική του ἦτον πυκνοτάτη, καὶ ἐφαίνετο ἀκαταμάχητος. Ἀνέφερεν ὅλας τὰς περιστάσεις αἵτινες ἀπεδείκνυον ἀναμφισβήτητως ὅτι ὁ Κόμης ἐδολοφονήθη. Ὑπενεθύμισεν ὅτι ἡ θύρα τοῦ οἴκου εὑρέθη τὴν πρωΐαν τοῦ ἐγκλήματος ἀνοικτὴ καὶ οὐδόλως παραβεβιασμένη, ὥστε ἠνεώχθη ἀναμφισβητήτως διὰ κλειδίου, καὶ ἐκτὸς τοῦ πιστοῦ ὑπηρέτου Νικολοῦ, ὅστις οὐδὲν εἶχε συμφέρον εἰς τὸν θάνατον τοῦ κυρίου του ὃν ἐλάτρευε, τίς ἄλλος εἶχε κλειδίον τοῦ οἴκου ἐκτὸς τοῦ Ῥοδίνου; Ἀνέπτυξεν ὅτι ὁ δολοφόνος δὲν ἦτον λῃστής, διότι τὰ χρήματα καὶ τὰ πράγματα τοῦ κόμητος εὑρέθησαν ἀνέπαφα ὅλα. Τίς λοιπὸν εἶχε συμφέρον εἰς τὸ φρικῶδες ἔγκλημα τοῦτο, εἰμὴ ὁ παρουσιαζόμενος ἵνα ὀρέψῃ τοὺς καρποὺς αὐτοῦ, ὁ φαινόμενος μὲ διαθήκην τοῦ κόμητος εἰς τὴν χεῖρα Ῥοδίνης; Ἀλλ' ἡ διαθήκη αὕτη δι' ἧς ἀπὸ τοῦ βυθοῦ τῆς πενίας ὁ Ῥοδίνης ἀνακύπτει εἰς μέγιστον πλοῦτον, ὁποία τις εἶναι; Ὅλη γεγραμμένη διὰ χειρός του, καὶ φέρουσα τοῦ κόμητος μόνην τὴν ὑποτιθεμένην ὑπογραφήν, καὶ αὐτὴν ἀμφισβητουμένην ἀπὸ μάρτυρας τοὺς μᾶλλον ἀξιοχρέους. Καὶ τοιαύτη οὖσα, ἰδιωτικὴ καὶ μὴ ἐπίσημος, ἡ διαθήκη αὕτη, ἀκυροῖ ἄλλην προϋπάρχουσαν καὶ συμβολαιογραφικήν, χωρὶς νὰ εἶναι ἐκείνης κωδίκελλος, ἀπ' ἐναντίας ῥητοῦ ὁρισμοῦ τῆς πρώτης. Καὶ πότε συνετάχθη; ὀλίγας ὥρας πρὸ τοῦ ἐγκλήματος. Καὶ πότε παρουσίασεν αὐτὴν ὁ Ῥοδίνης; ἀφ' οὗ μόνον ἐπράχθη τὸ ἔγκλημα, ἀφ' οὗ ὁ κόμης δὲν ὑπάρχει πλέον διὰ νὰ τὸν ψεύσῃ. Ὥστε τίς δύναται ν' ἀμφιβάλλῃ; Ἢ εἶναι πλαστὴ, ἡ ὑπεγράφη διὰ τῆς βίας. Ἔπειτα ὁ Ῥοδίνης ἐπιστρέφει εἰς τὴν οἰκίαν τὴν νύκτα τοῦ ἐγκλήματος μετὰ τὸ μεσονύκτιον, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ κόμητος, καὶ συνομιλεῖ μετ' αὐτοῦ. Διατὶ τὸ ἀρνεῖται; Ὁ κόμης ἔζη τότε ἀκόμη. Τὸ πρωὶ εὑρίσκεται θῦμα χειρῶν δολοφόνων. Διατὶ ὁ Ῥοδίνης μόλις ἐξημέρωσε, καὶ μὲ μεγίστην βίαν δραπετεύει τῆς νήσου; Διατὶ ἀπέρχεται χωρὶς κἂν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ γέροντος, ὅταν τὸν προέτρεψεν ὁ ὑπηρέτης εἰς τοῦτο; Ὁ δημόσιος συνήγορος λοιπὸν ἐσυμπέρανε λέγων, ὅτι ὁ Ῥοδίνης ἐπλαστογράφησε τὴν διαθήκην καὶ ἐδολοφόνησε τὸν κόμητα. Ὅτι δὲν προτείνει τὴν εἰς αὐτὸν ἐπιβλητέαν ποινὴν, ἀλλ' ἀφίησιν αὐτὴν εἰς τῶν δικαστῶν τὴν ἐκτίμησιν, διότι γνωρίζει μὲν τὴν ὠμότητα τῶν λεόντων, τῶν τίγρεων τὸ αἱμοχαρὲς, τοιοῦτον ὅμως βαθμὸν θηριωδίας δὲν γνωρίζει εἰς τὸ ἀγριώτερον τῶν θηρίων, οὐδ' ἠξεύρει εἰς οὐδενὸς ἔθνους κώδηκα ποινὴν ἀνάλογον πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἀνοσιουργήματος.

Ὁ Ῥοδίνης ἤκουε τὸν σωρείτην τοῦτον τῶν φοβερῶν συλλογισμῶν μετ' ἐκπλήξεως προϊούσης. Οἱ λόγοι τοῦ ὑπηρέτου τῆς δικαιοσύνης ἐφαίνοντο τόσον ἰσχυροὶ, καὶ τὰ συμπεράσματά του τόσον ὀρθὰ, ὥστε ἠσθάνετο ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον ἤθελον πείσει, ἂν δὲν εἶχε τὴν συναίσθησιν τῆς ἀθωότητός του. Τέλος δ' ἐγερθεὶς βραδέως καὶ ἀξιοπρεπῶς, ἀφ' οὗ ὁ κατήγορος ἐσιώπησεν, εἶπεν ὅτι τὸ λυποῦν αὐτὸν μέχρι θανάτου εἶναι τὸ οἰκτρὸν τέλος τοῦ σεβαστοῦ εὐεργέτου του, πρὸς ὃν ἔτρεφεν ἀγάπην υἱοῦ· τὸ δ' ἐπίμετρον τῆς δυστυχίας του, τὴν ὑποψίαν ὅτι αὐτὸς ἐδολοφόνησε τὸν ἄλλον πατέρα του ὅτι δέχεται ἀγογγύστως ἤδη, ἀφ' οὗ εἶδε ποία παράδοξος περιστάσεων συγκυρία συνετέλεσεν εἰς ἑνοχοποίησίν του· ὅτι δικηγόρον δὲν ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ, ἐλπίσας εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἀφελοῦς ἀληθείας· καὶ ἤδη δέ, ὅταν αὕτη φαίνηται τοσοῦτον δυσεξιχνίαστος, τὴν σωτηρίαν του ὅτι δὲν θέλει ζητήσει εἰς περινενοημένα λόγων τεχνάσματα, καὶ εἰς τὰ φαινόμενα ὅτι ἄλλο δὲν ἔχει ν' ἀντιτάξῃ εἰμὴ τὴν ἁπλῆν ἄρνησίν του. Ἐπανέλαβε δὲ ὅτι ὁ Κόμης Ναννέτος τῷ ὑπηγόρευσεν ἑκὼν ἄκοντι καὶ μετὰ ταῦτα ὑπέγραψε τὴν διαθήκην· ἀλλ' ἠρνήθη πεισματωδῶς νὰ εἰπῇ ἂν ἐγνώριζε τίνες λόγοι ἔπεισαν εἰς τοῦτο τὸν κόμητα· καὶ προσθεὶς ὅτι περὶ ἄλλης προγενεστέρας διαθήκης ποτὲ ὁ κόμης λέξιν δὲν τῷ εἶχεν εἰπεῖ, ὅτι τὴν ἑσπέραν ἐκείνην τῷ ἔδωκε τὴν ἄδειαν ν' ἀπέλθῃ ἀπὸ πρωΐας εἰς Κέρκυραν, καὶ τὸν ἀπεχαιρέτησε διὰ νὰ μὴν εἰσέλθῃ τὸ πρωὶ εἰς τὸν κοιτῶνά του καὶ τὸν ταράξῃ κοιμώμενον, καὶ ὅτι ἀπῆλθε τῷ ὄντι οὐδὲν γνωρίζων περὶ τοῦ τρομεροῦ ἐγκλήματος· εἶπεν ὅτι αὕτη εἶναι ὅλη του ἡ ὑπεράσπισις, καὶ ἂν τὰ φαινόμενα εἶναι ἐναντίον του, ἡ ἀλήθεια εἶναι ὑπὲρ αὐτοῦ. Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἐκάθησεν ἥσυχος.

Ἡ ἀσθένεια τῆς ὑπερασπίσεως ταύτης ἐφάνη εἰς ὅλους κακὸς οἰωνὸς, καὶ οἱ μὲν ἀδιάφοροι ἐκίνησαν τὴν κεφαλὴν ἀπειλητικῶς, οἱ δὲ φίλοι τοῦ Ῥοδίνου ἐκάλυψαν τὸ πρόσωπόν των, καὶ ὁ Βοράτης ἤρχισε νὰ κλαίῃ ὡς παιδίον μὴ προβλέπων τέλος καλόν.

Τὸ δικαστήριον ἀπεσύρθη εἰς διάσκεψιν· τὸ δ' ἀκροατήριον ἐκινεῖτο ἠρεθισμένον σφοδρῶς, καὶ ὑπόκωφος ἐφέρετο ἐπ' αὐτοῦ μυκηθμὸς ὡς εἰς τὴν ἀγριαίνουσαν θάλασσαν, ὅταν ἐνσκήπτῃ εἰς αὐτὴν καταιγίς. Ὥστε ὅταν μετὰ μίαν ὥραν, ἐπανελθόντες οἱ δικασταὶ, ἐπρόφερον ὡς ποινὴν τῆς πλαστογραφίας καὶ δολοφονίας τὸν θάνατον, οὐδεμία φωνὴ οἴκτου ὑπὲρ τοῦ καταδικασθέντος ἠκούσθη, ἀλλὰ μάλιστα καί τινες ζητωκραυγαὶ ὑπὲρ τῆς εὐθυδικίας τῆς ἀποφάσεως. Οὐδεμία δὲ λέγομεν, διότι παρὰ μὲν τοῖς λοιποῖς ἐνίκα τὴν εὐσπλαχνίαν πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν γνώριμον ἡ φρίκη πρὸς τὸν ἀπεσκληρυμμένον ἐγκληματίαν, ὁ δὲ Βοράτης, ἅμα ἤκουσε τὴν φοβερὰν ἐκείνην λέξιν, ἐλειποθύμησε καὶ ἀπεκομίσθη φοράδην ἀπὸ τὸ δικαστήριον. Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπατώμεθα πάλιν, διότι ὁ εὐσπλαγχνος συμβολαιογράφος Τάπας, ἐξερχόμενος τοῦ ἀκροατηρίου, ἠκούετο ἐπαναλαμβάνων πολλάκις: Ὁ μεσκίνος! ὁ ποβερέττος!

Ἅμα δὲ συνῆλθεν ὁ Βοράτης, ἔδραμεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅπου εὗρε τὸν φίλον του οὐχὶ μὲν ἀψυχοῦντα, οὐδ' ἀδιαφορίαν δὲ καὶ περιφρόνησιν πρὸς τὸν βίον ἐπαγγελλόμενον, ἀλλ' εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν ἐκπεπληγμένον διὰ τὰ συμβαίνοντα εἰς αὐτὸν, καὶ σχεδὸν τὸς ἰδέας του νὰ συνάψῃ δυσκολευόμενον.

— Τὴν χάριν, σπεῦσε νὰ ζητήσῃς τὴν χάριν, ἔκραξεν ὁ Βοράτης· ὁ νόμος σοὶ δίδει προθεσμίαν ἓξ ἑβδομάδων· σπεῦσον νὰ ζητήσῃς τὴν χάριν.

— Τὴν χάριν! ἀπεκρίθη ὁ Ῥοδίνης, ἀνοίγων ὀφθαλμοὺς ἔτι μᾶλλον ἐκθαμβους. Ἂν μοὶ ἐπετρέπετο νὰ ζητήσω δικαιοσύνην ἀκόμη, τὴν ἐζήτουν προθύμως· ἀλλὰ χάριν ζητεῖ ὁ ἔνοχος, καὶ ἔνοχος δὲν εἶμαι. Δὲν τὴν ζητῶ.

— Ἀλλὰ θὰ σὲ φονεύσουν, καὶ ἄλλος τρόπος σωτηρίας δὲν εἶναι.

— Θὰ μὲ φονεύσουν, εἶπεν ὠχριῶν ὁ Ῥοδίνης· τὸ ἤκουσα, καὶ λυποῦμαι ἐγκαρδίως ὅτι μὲ φονεύει ὀλεθρία παρεξήγησις περιστάσεων, δυστυχὴς ἀπάτη τῶν δικαστῶν. Λυποῦμαι νὰ ἐγκαταλείψω τὴν ζωὴν νέος τόσον, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν παρίστατο πρὸς ἐμὲ μὲ τῆς Ἀμαλθείας τὸ κέρας, φέρουσα ὅλας τὰς εὐτυχίας. Ἐπὶ μίαν στιγμὴν μοὶ ἐπεφάνη ὡς ὅραμα θεῖον ἡ ἕνωσίς μου μετὰ τῆς Ἀγγελικῆς, ἧς ὁ βίος μου ὅλος ἦτον λατρεία κρυπτή· καὶ τὸ ὅραμα τοῦτο θὰ σβύσῃ ἡ πνοὴ πρώρου θανάτου. Ὡς καὶ τοῦ πλούτου τὰς ἀπολαύσεις, καὶ αὐτὰς ἐμέλλομεν ἀφθόνως νὰ ἔχωμεν, διότι ὁ Κόμης Διονύσιος, οὗ ὁ θάνατος ἔμελλε νὰ εἶναι τὸ μόνον νέφος τῆς ἐπιλοίπου ζωῆς μου, ἂν μοὶ ἐδίδετο τοῦ λοιποῦ νὰ ζήσω, ὁ Κόμης Διονύσιος μὲ ἀφῆκε κληρονόμον του.

— Πῶς; φίλτατε Ῥοδίνη, διισχυρίζεσαι....

— Δηλαδὴ, ἀπήντησε πικρῶς μειδιῶν ὁ Ῥοδίνης, ἡ καταδίκη μου ἔδωκε τὸ δικαίωμα καὶ εἰς τὸν φίλτερον τῶν φίλων μου νὰ δυσπιστῇ πρὸς τὸν λόγον μου. Ναί, *διισχυρίζομαι* ὅτι ὁ Κόμης Ναννέτος μοὶ ἀφῆκε διὰ διαθήκης του ὅλην του τὴν κληρονομίαν· καὶ τὸ ἀκούεις τώρα πρῶτον ἀπὸ τὸ στόμα μου, διότι ἡ διαθήκη ἐγράφη τῷ ὄντι τὴν τελευταίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ κόμητος, καὶ προσέτι διότι ὁ κόμης ἤθελεν ἐν ὅσῳ ἔζη νὰ μὴ τὸ γνωρίζῃς.

Ὁ Βοράτης ἐκτύπησε τὴν κεφαλήν του μὲ τὰς δύω του χεῖρας.

— Δυστυχία! δυστυχία! ἀνέκραξεν. Ἀγρία τῆς τύχης καταδρομή! Ὁμολόγησον, φίλε μου, ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ τις ὅλην τὴν πρὸς σὲ ἀπεριόριστον πίστην μου, διὰ νὰ πιστεύσῃ τὸ πρᾶγμα τοῦτο.

— Τὸ ὁμολογῶ, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοδίνης, διὰ τοῦτο δὲν ἀδημονῶ πρὸς τοὺς δικαστάς μου, μὴ δικαιούμενος ν' ἀπαιτῶ καὶ παρ' αὐτῶν τὴν ἰδίαν πίστιν.

— Ἀλλ' ἡ ἄλλη διαθήκη ὑπὲρ τοῦ ἀνεψιοῦ του!...

— Περὶ αὐτῆς, σ' ἐπαναλαμβάνω ὅ,τι εἶπα καὶ εἰς τὸ δικαστήριον, ὅτι οὐδὲ λόγον ποτὲ μοὶ εἶπεν ὁ κόμης. Ἡ ὕπαρξίς της μοὶ φαίνεται αἴνιγμα ἀνεξήγητον. Ὁ μακαρίτης κόμης Διονύσιος, ὑπαγορεύων μοι τὴν διαθήκην ταύτην, ἐδύνατο ν' ἀναφέρῃ ἐκείνην, καὶ δὲν τὴν ἀνέφερεν· ἐξ ἐναντίας μάλιστα, ὅταν ἐγὼ ἐμεσίτευσα ὑπὲρ τοῦ ἀνεψιοῦ του, μοὶ ἔδωκε μακρὰς ἐξηγήσεις, καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι ἡ τελευταία του ἐπίμονος θέλησις εἶναι νὰ μὴ περιέλθῃ ποτὲ εἰς τὸν Γεράσιμον οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον τῆς περιουσίας του μέρος. Αἴνιγμα μοὶ φαίνεται ἡ ὑπόθεσις αὕτη, καὶ χρέος μου ἦτον νὰ ζητήσω τὴν λύσιν του ἀνίσως ἔζων.

— Ἀλλὰ πρέπει, πρέπει νὰ ζήσῃς, ἀνέκραξεν, ἐναγκαλιζόμενος αὐτόν, ὁ Βοράτης. Ζήτησον τὴν χάριν διὰ νὰ ζήσῃς.

— Ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ ζήσω, ἀπεκρίθη ὁ Ῥοδίνης μὲ ζωηρότητα, ὅτι ἔχω λόγον νὰ τὸ ἐπιθυμῶ, τὸ ἤκουσας. Ἀλλὰ θέλεις νὰ προσάψω ἐγὼ αὐτὸς εἰς τὸν πόδα μου καὶ νὰ σύρω δι' ὅλης μου τῆς ζωῆς τὴν σφαῖραν τῆς ἀτιμίας; Θέλεις νὰ προσφέρω εἰς τὴν Ἀγγελικὴν ὄνομα δι' ὃ νὰ ἐρυθριᾷ; Θέλεις ὁ κόσμος νὰ μὲ δακτυλοδεικτῇ ὡς νέον Κάϊν, ὃν ἡμνήστευσεν ἡ Κυθέρνησις, εἰς τὴν ἀνανδρείαν μου χαρισθεῖσα, ἀλλ' ὃν ὁ θεὸς δὲν θέλει ἀμνηστεύσει ποτέ; Οἱ δικασταὶ ἠπατημένοι μ' ἐκήρυξαν ἔνοχον· ἔχουσι τὴν δύναμιν, ἃς μὲ θανατώσωσιν. Ἀλλ' ἔνοχος δὲν εἶμαι, καὶ διὰ τοιαύτης αἰσχρᾶς ὁμολογίας δὲν θὰ ἐξαγοράσω ποτὲ τὴν ζωήν μου. Χάριν δὲν θὰ ζητήσω.

Ὁ Βοράτης ἥρπασε τοῦ Ῥοδίνου τὴν χεῖρα καὶ τὴν ἔσφιγγεν εἰς τὰς ἐδικάς του, χύνων κρουνοὺς δακρύων.

— Ἔστω, μὴ ζητῆς λοιπὸν χάριν, ζήτησε δικαιοσύνην λοιπόν. Ἂν ἔχῃς τὴν ἐλαχίστην ἀγάπην δι' ἐμέ, τὴν ἐλαχίστην εὐσπλαγχνίαν διὰ... τὴν Ἀγγελικήν, φρόντισε, φρόντισε διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Δός μοι τὴν ἀναφορὰν σου, καὶ δὲν θέλω ἀφήσει θύραν ἄκρουστον, λίθον ἀκίνητον, καὶ ἂν ὑπάρχῃ ἀκόμη ἐπὶ τῆς γῆς αἰδὼς δικαιοσύνης, θέλεις σωθῆ.

Ὁ Ῥοδίνης λοιπόν, δυσωπηθεὶς μέχρι τέλους, ἔγραψε τὴν ἀναφορὰν του, ἀλλ' εἰς ὕφος πολὺ διαφέρον τῶν συνήθων αἰτήσεων χάριτος. Ἔλεγε δὲ ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι ἀθῶος τοῦ ἐγκλήματος δι' ὃ κατεδικάσθη, ζητεῖ ν' ἀκυρωθῇ ἡ καταδίκη του. Ὁ δὲ Βοράτης ἔλαβε τὸ ἔγγραφον τοῦτο, καὶ ἀπῆλθεν ἐν τῷ ἅμα ὅπως τὸ παρουσιάσῃ, ἐλπίζων νὰ συμπληρώσῃ διὰ τῶν λόγων του τὰς ἐλλείψεις αὐτοῦ.

ΣΤ'.

Παρακολουθήσαντες μέχρις ἐδῶ τὸν Ῥοδίνην, ἠναγκάσθημεν νὰ παραμελήσωμεν τὸ χαριέστερον τῶν προσώπων τοῦ ἡμετέρου δράματος, τὴν Ἀγγελικήν. Ἡ καρδία της, ἣν εἶχεν ἀλγεινῶς συστείλει ἡ διαγωγὴ τοῦ Ῥοδίνου, ὅταν εἰς τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας της οὐδὲ κἂν ἠθέλησε νὰ προσέξῃ εἰς τῆς Βεγγάλης τὸ ἀγαπητὸν ῥόδον, ἀνεπετάσθη εἰς τὸ αἴσθημα τῆς εὐδαιμονίας ὡς τὸ ἄνθος ἐκεῖνο εἰς τὴν ἐαρινὴν πνοὴν τοῦ Ζεφύρου, ὅταν ὁ κόμης ἔθηκε τὴν χεῖρά της εἰς τοῦ Ῥοδίνου τὴν χεῖρα. Μὲ ἐρύθημα δ' εἰς τὰς παρειὰς καὶ μὲ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη, ἐβάδιζε πλησίον τοῦ μνηστῆρός της, ὅταν μετὰ ταῦτα ἐπέστρεφον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός της, ἢ ἵστατο παρ' αὐτὸν εἰς τὸν ἐξώστην ἀφ' οὗ ἐπέστρεψαν, καὶ ἤκουε τοὺς φλογεροὺς λόγους του. Τὸ ἥμισυ τῆς νυκτὸς καὶ ἐπέκεινα παρῆλθεν εἰς ψιθυρισμοὺς ἀμοιβαίων ὅρκων, ἐλπίδας, ὑποσχέσεις καὶ σχέδια μακρᾶς εὐτυχίας, ἀψηφούσης τὰς περιστάσεις, διότι ἡ εὐτυχία των ἦτον ὁ καρπὸς τῆς ἀγάπης των ἤτις ἦτον κρείττων τῶν περιστάσεων, καὶ οὐδεμία περίστασις ἤθελε τοῦ λοιποῦ τοὺς χωρίσει, ὡς οὐδ' αὐτὸς ὁ θάνατος ἐδύνατο νὰ διαιρέσῃ τὰς ἀδιαλύτως συνδεδεμένας ψυχάς των. Καὶ ὅταν παρῆλθε τὸ μεσονύκτιον, καὶ ὁ Ῥοδίνης κατ' ἐραστὴν ἔθος μυριάκις τὰ αὐτὰ ἐπαναλαβὼν δι' ἄλλων λέξεων, ἀνεχώρησε τέλος, ἡ φαντασία καὶ ἡ καρδία τῆς Ἀγγελικῆς, ἄγρυπνοι ἀμφότεραι μέχρι τῆς αὐγῆς, ἐξηκολούθησαν δραστηρίως στρέφουσαι τὸ λαμπρὸν τοῦ μέλλοντός της καλλειδοσκόπιον, ἐν ᾧ πάντα τὰ ἄνθη, ὅσα εὔνους τύχη ἐπιχέει εἰς τῶν ἐκλεκτῶν της τὴν κεφαλήν, συνεπλέκοντο εἰς ποικίλους στεφάνους, καὶ μεταξὺ τῶν εὐαρέστων εἰκόνων αἵτινες τῇ προσεμειδίων, πρέπει, ἂν θηρεύωμεν τοῦ ἱστορικοῦ τὴν ἀλήθειαν, νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἐσχάτη δὲν ἦτον ἡ τῆς ὀλοχρύσου νυμφικῆς της στολῆς, καὶ ἐπέκεινα τοῦ λεπτοῦ ἔμεινεν ἐκλέγουσα τὸ ὕφασμα, μελετῶσα τὸ σχῆμα, σχεδιάζουσα τὰ ποικίλματα.

Τὴν δ' αὐγήν, ὅταν ἐξύπνησεν, ἢ μᾶλλον ὅταν ἠγέρθη, διότι δὲν ἐξυπνᾷ ὅστις δὲν ἐκοιμήθη, ἡ ἐκλογὴ τοῦ ὑφάσματος εἶχε γίνει. Ἀλλὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἶχεν ἀντηχήσει εἰς Ἀργοστόλιον ὁ νεκρικὸς κώδων τοῦ κόμητος Διονυσίου, καὶ ἡ Ἀγγελικὴ ἀντὶ νυμφικῆς, πένθιμον ἐνεδύθη στολήν. Ἀφ' οὗ ὅμως ἔμεινε τρεῖς ὁλοκλήρους ἡμέρας βεβυθισμένη εἰς δάκρυα διὰ τὸν θάνατον τοῦ σεβαστοῦ φίλου τοῦ τε πατρὸς καὶ τοῦ μνηστῆρός της, καὶ διὰ τούτου τὴν ἀπουσίαν, τὴν τετάρτην, πρὸς διασκέδασιν τῆς θλίψεώς της, ἤρχισε νὰ κεντᾷ τὸ ἐκλεχθὲν ὕφασμα, εὐδαίμων ὅτι καὶ ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Ῥοδίνου ἠσχολεῖτο εἰς ἔργον ἀναφερόμενον εἰς αὐτόν.

Τὴν μετάκλησιν καὶ τὸν φυλακισμὸν τοῦ Ῥοδίνου ὁ Βοράτης ἔκρυψεν ὅσον ἐδυνήθη ἀπὸ τὴν θυγατέρα του, διαφόρους πρὸς αὐτὴν ἐφευρίσκων δικαιολογίας διὰ τὴν παράτασιν τῆς ἀπουσίας του. Τέλος, μὴ δυνάμενος νὰ τῇ ἀποκρύψῃ ἐντελῶς τὴν ἀλήθειαν, τῇ εἶπεν, ὅτι ἔφθασεν ὁ Ῥοδίνης εἰς Κεφαλληνίαν, ἀλλ'

ὅτι, ἐπειδὴ γίνονται αὐστηραὶ ἐξετάσεις περὶ τῆς δολοφονίας τοῦ Κόμητος, τὸ δικαστήριον, ἐλπίζον νὰ φωτισθῇ πρὸ πάντων ἀπὸ αὐτόν, ὡς σύνοικον καὶ φίλον τοῦ γέροντος, διέταξε νὰ μὴ κοινωνήσῃ αὐτὸς μετ' οὐδενὸς μέχρις οὗ περατωθῇ ἡ ἐξέτασις, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐδύνατο νὰ ἔλθῃ ὁ Ῥοδίνης νὰ τοὺς ἴδῃ. Ἡ Ἀγγελική, ἀνασκιρτήσασα εἰς τὴν πρώτην λέξιν ἣν ὁ πατήρ της ἐπρόφερεν, ἔμεινεν ὡς νενεκρωμένη εἰς τὴν τελευταίαν εἴδησιν, καὶ ἤρχισεν ἀκουσίως νὰ κλαίῃ· ἀλλ' ἐννοήσασα ὅτι τὰ δάκρυά της ἦσαν παιδαριώδη, ἐπραύνθη, καὶ ἀπεφάσισε νὰ περιμείνῃ καρτερικῶς μέχρις οὗ περατωθῇ ἡ ἐξέτασις. Ὡς πέρας δὲ τῆς ἐξετάσεως ἐξελάμβανε τὴν δικάσιμον ἡμέραν, διότι ὁ πατήρ της, μὴ ἀμφιβάλλων ὅτι θέλει ἀπολυθῇ ὁ Ῥοδίνης, αὐτὴν τῇ εἶχε προσδιορίσει ἐν πεποιθήσει τὴν προθεσμίαν. Ἡ Ἀγγελικὴ ἐμέτρα τὰς ἡμέρας, τὰς ὥρας καὶ τὰς στιγμὰς μετὰ νευρικῆς ἀνησυχίας, καὶ ὅταν ἔμαθεν ὅτι ἡ ἡμέρα τέλος ἐπέστη, τὸ βλέμμα προσηλωμένον εἰς τὸν ἥλιον, ἀνεμέτρα τὴν πορείαν του, καὶ ἤλεγχε μὲ δυσαρέσκειαν τὴν βραδύτητά του.

Τέλος περὶ τὴν ἑσπέραν ἤκουσε θόρυβον εἰς τὴν κλίμακα, καὶ ἐπέταξε μᾶλλον ἢ ὅτι ἔτρεξε πρὸς αὐτήν. Ἀλλ' ἀντὶ νὰ ἴδῃ, ὡς ἤλπιζε, τὸν Ῥοδίνην πτερούμενον ὑπὸ τῆς χαρᾶς, ἀπήντησεν αἴφνης τὸν πατέρα της ὠχρὸν καὶ ἀκίνητον, καὶ ὑπὸ τεσσάρων ἀνδρῶν φερόμενον. Τὸ αἷμά της ὅλον συνεστάλη εἰς τὴν καρδίαν της. Ἥρπασε τὴν προχοΐδα νὰ βρέξῃ τὸ μέτωπόν του, καὶ αἱ χεῖρές της ἔτρεμον, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ τὴν ἀφήσῃ, κ' ἐκινδύνευσε νὰ πέσῃ πλησίον του ἄπνους ὡς αὐτός, διότι ἠσθάνετο ὅτι τοῦ πατρός της ἡ λειποθυμία ἦτον κακῶν ἄγγελος. Ὡς δὲ οὗτος συνῆλθε, λαβὼν τὰς ἀναγκαίας περιποιήσεις,

— Πάτερ! ἔκραξε ῥιφθεῖσα εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ χύνουσα δακρύων κρουνούς, πάτερ! συνέβη μέγα δυςτύχημα!

Ὁ δὲ Βοράτης, ἀπόφασιν ἔχων ν' ἀναχωρήσῃ ὅπως ἐπιμεληθῇ περὶ τῆς σωτηρίας τοῦ φίλου του, ἠσθάνετο ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ φθάσῃ ἐπὶ τῆς ἀπουσίας του μέχρι τῆς θυγατρός του ἡ τρομερὰ ἀγγελία, καὶ ὅτι προτιμότερον εἶναι ἀπὸ τὴν χεῖρά του μᾶλλον ἢ ἀπὸ ἄλλου χεῖρα νὰ δεχθῇ τὸ ἀπευκταῖον ποτήριον, διότι αὐτὸς κἂν ἤθελε δοκιμάσει νὰ κολάσῃ, εἰ δυνατόν, τὴν θανατηφόρον πικρίαν του.

— Κόρη μου, ἀπεκρίθη, ὁ βίος οὗτος εἶναι πάλη διηνεκής, καὶ μόνον οἱ ἰσχυροὶ τὴν καρδίαν ἀντέχουσιν εἰς αὐτόν. Ἡμεῖς δὲν τὸν ἐκλέγομεν, κόρη μου· μᾶς δίδεται μὲ ὅλας τὰς ἀπολαύσεις καὶ μὲ ὅλας τὰς συμφοράς του, καὶ πρέπει νὰ τὸν δεχώμεθα ὁποῖος μᾶς δίδεται, καὶ ἕκαστος γογγυσμὸς εἶναι ἀσέβεια. Ἔπειτα, φιλτάτη Ἀγγελική, πολλὰ φαινόμενα δυστυχήματα μᾶς στέλλονται μόνον ὡς δοκιμασίαι τῆς πίστεως καὶ τῆς καρτερίας μας, καὶ ἂν ὑποστῶμεν αὐτὰς γενναίως, ἀποβαίνουσι πολλάκις εἰς χαρὰν καὶ εἰς ἀμοιβὴν μας. Ἰδὲ νέφος, κόρη μου, δὲν φέρει πάντοτε κεραυνόν· πολλάκις καὶ ὄμβρον ζωογονοῦντα. Καὶ τώρα φοβερόν τι φαινόμενον δυστυχίας ἐπικρέμαται ἐφ' ἡμῶν...

— Τί πάτερ; τί; λέγε.

— Ἀλλ' εἶναι φαινόμενον μόνον. Ἀναχωρῶ ἀπόψε ἀμέσως, καὶ ἔχω πεποίθησιν, ἔχω θετικὴν βεβαιότητα, ὅτι θέλω διασώσει τὸν Ῥοδίνην, ἂν ἡ εὐήθεια ἀπατηθέντων δικαστῶν... ἐκήρυξεν ἔνοχον.

— Ἔνοχον! ἔνοχον! ὦ θεέ μου, ἔνοχον! Καὶ τίνος τὸν ἐκήρυξαν ἔνοχον;

— Τί μᾶς μέλλει πῶς καὶ τί αὐτοὶ ἐφλυάρησαν; Μήπως ἡ τύχη μας εἶν' ἐγκαταλελειμμένη εἰς χεῖρας αὐτῶν; ἐπρόσθεσεν ὁ Βοράτης, ὀλίγον ὑπερπηδῶν τῆς ἀληθείας τὰ ὅρια, ὅπως τὴν καθησυχάσῃ. Ἀπέρχομαι πρὸς τοὺς ἀνωτέρους αὐτῶν, τοὺς ἔχοντας καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατόν μας εἰς χεῖράς των. Ἐκεῖνοι θ' ἀποδώσωσι δικαιοσύνην εἰς τὸν ἀθῶον, καὶ θὰ τὸν σώσωσιν.

— Πάτερ! εἰς θάνατον κατεδίκασαν τὸν Ῥοδίνην! ἔκραξεν ἡ Ἀγγελική, καὶ οἱ ὀφθαλμοί της διεστάλησαν σπιθαμιαῖοι, καὶ μὲ τὰς δύω χεῖράς της κρατοῦσα τοὺς μηνιγγάς της, ἐν ᾧ πᾶσα χροιὰ ἀπεσύρθη τῶν παρειῶν της, ἐφαίνετο ὡς τὸ ἄγαλμα τῆς φρίκης ἢ τῆς παραφροσύνης.

— Θὰ μείνουν κατησχυμένοι, ὅταν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπιστρέψας, τὸν ἐξάξω θριαμβευτικῶς τῆς φυλακῆς του.

— Εἰς τὴν φυλακὴν λοιπὸν τὸν ἔχουσιν, ἔκραξεν ἡ Ἀγγελική, εἰς τὴν συναίσθησιν ἑαυτῆς ἀνακληθεῖσα ὑπὸ τῶν τελευταίων λόγων τοῦ πατρός της. Πάτερ, φέρε με εἰς τὴν φυλακήν του. Ὅταν, θῦμα ἀθῶον, ἐκεῖνος ἄγεται εἰς τὸν θάνατον, ἡ θέσις τῆς μνηστῆς του εἶναι πλησίον του.

— Ἀλλά, ἄφρον παιδίον, σοὶ λέγω ὅτι ἀπέρχομαι διὰ νὰ τὸν σώσω. Εἶναι ἀθῶος, καὶ δὲν ζῶμεν εἰς αἰῶνα ὅταν ἡ ἀθωότης δύναται νὰ μείνῃ ἀνεκτίμητος καὶ ἀδικαίωτος (καὶ πάλιν ἔρριπτεν εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς ἀληθείας πρόσθετον παρηγορίας σταθμόν). Μένε ἥσυχος. Ὅταν ἐπιστρέψω, σ' ὑπόσχομαι νὰ μὲ συνοδεύσῃς εἰς τὴν φυλακήν του, καὶ νὰ εἶσαι σὺ ἥτις θὰ λύσῃς τὰ δεσμά του.

— Μοὶ τὸ ὑπόσχεσαι, πάτερ, μοὶ τὸ ὑπόσχεσαι λοιπόν! Ὅταν ἐπιστρέψῃς θὰ σὲ συνοδεύσω εἰς τὴν φυλακήν του; « Ἂν τύχῃ λύπη ἢ χαρά » μοὶ τὸ ὑπόσχεσαι;

— « Ἂν τύχῃ λύπη ἢ χαρὰ » σοὶ τὸ ὑπόσχομαι, ἀλλ' ἡσύχασε.

— Ἀπελθε λοιπόν, οὐδὲ λεπτὸν μὴ ἀργῇς, καὶ ὁ θεὸς νὰ κατευοδώσῃ τὰ διαβήματά σου. Ἀλλὰ πότε, πάτερ, θὰ ἐπιστρέψῃς;

— Ταχύτερον ἢ ἀργότερον, δὲν ἠξεύρω, ἀλλ' ὑπὲρ τὰς ἓξ ἑβδομάδας ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δὲν δύναμαι νὰ χρονοτριβήσω, εἶπεν ὁ Βοράτης, κλίνων τὴν κεφαλὴν μελαγχολικῶς πρὸς τὴν γῆν.

— Ἓξ ἑβδομάδας! ὦ θεέ μου, ἀνέκραξεν ἡ κόρη του. Καὶ ζῇ ἄνθρωπος ἓξ ἑβδομάδας μὲ σύντροφον τοσαύτην ἀνησυχίαν; Ἔστω, θὰ προσπαθήσω

Ἀλλ' ἡ Ἀγγελική ἔζησε τὰς ἓξ ἑβδομάδας, ἔζησεν ἑκαστον λεπτὸν τῶν ἓξ ἑβδομάδων, διότι ἕκαστον ἦτον ἔγκυον αἰσθημάτων ἀρκούντων ὅπως πληρώσωσιν ὁλόκληρα ἔτη ἄλλης ζωῆς. Ὅλη δὲ ἡ ζωτικὴ ἐνέργεια ἐσω-

τερικῶς μόνον ἐγίνετο καὶ ἐξωτερικῶς ὀλίγον ἐπροδίδετο. Χωρὶς ν' ἀποθέσῃ τὰς μελανὰς ἐσθῆτας ἃς εἶχεν ἐνδυθῆ διὰ τὸν θάνατον τοῦ κόμητος Διονυσίου, ἐξηκολούθει ἡ Ἀγγελικὴ κεντῶσα τὸ νυμφικὸν κάλυμμά της· ἀλλ' εἰς πολλὰ μέρη κηλίδες ἐμίαινον τὰ ποικίλματα, κηλίδες ἀπὸ σταγόνας δακρύων, διότι ἀφ' ὅτου ἠνεώχθησαν αἱ πηγαὶ τῶν δακρύων της, δὲν ἐκλείσθησαν πλέον.

Τέλος κατὰ τὴν αὐγὴν τῆς τελευταίας ἡμέρας τῶν ἑξ ἑβδομάδων, τὸ βλέμμα της ἀδιακόπως βυθιζόμενον εἰς τὸν ἀπώτατον τῶν θαλασσῶν ὁρίζοντα, ἀνεκάλυψε λευκὸν σημεῖον εἰς τὴν ἄκραν αὐτοῦ, καὶ σφοδρὸς παλμὸς τῆς καρδίας της τῇ εἶπεν ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ πλοῖον τὸ περιέχον τοῦ Ῥοδίνου τὴν τύχην. Τὸ σημεῖον δ' ἐμεγαλύνετο καθ' ὅσον ἡ ἡμέρα προὐχώρει, καὶ μετὰ τοῦ ἡλίου τὴν δύσιν μέγα πλοῖον ἠγκυροβόλησεν εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀργοστολίου, καὶ ἐξ αὐτοῦ κατέβη ὁ Βοράτης.

Εἰς τὴν αὐλείαν πύλην τοῦ οἴκου τὸν περιέμενεν ἡ Ἀγγελικὴ, καὶ ἅμα τὸν εἶδεν, ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Πάτερ, ἀνέκραξε, πάτερ ἐσώθη! νὰ ὑπάγωμεν, ἃς ὑπάγωμεν νὰ λύσωμεν τὰ δεσμά του.

Ἀλλὰ τότε ᾐσθάνθη τὰς χεῖράς της βρεχομένας ἀπὸ δάκρυα καταῤῥέοντα ἀπὸ τοῦ πατρός της τοὺς ὀφθαλμοὺς· τότε ἤκουσεν ὀλοφυρμὸν ὡς παιδίου ἐξερχόμενον ἀπὸ τὸ στῆθός του, καὶ τότε ἀναβλέψασα, παρετήρησε πρῶτον ὅτι τὸ μέτωπόν του ἐσκάφη ἀπὸ ῥυτίδας γήρως, ὅτι ἡ κόμη του ἦτον πολιὰ, ὡς, ἐπὶ τῶν ἓξ αὐτῶν ἑβδομάδων, τεσσαράκοντα χειμῶνες ἂν εἶχον σωρευθῆ ἐπ' αὐτῆς.

— Ἀ! ἐννοῶ, εἶπε, θὰ τὸν φονεύσουν! ὦ φρίκη! ὦ φρίκη!

Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν λέξιν ἐξέπνευσεν ἡ φωνή της, καὶ ἡ κεφαλή της ἔκλινεν εἰς τὸ στῆθος τοῦ πατρός της ὡς κρίνον ὑπὸ καταιγίδος θλασθὲν, καὶ οἱ ὀφθαλμοί της ἐκλείσθησαν.

Τῷ ὄντι ἡ ἔκθεσις τοῦ δικαστηρίου οὐδεμίαν παρεδέχετο ἐλαφρυντικὴν περίστασιν, ἐξερράζετο μάλιστα αὐστηρότατα κατὰ τοῦ διπλοῦ ἐγκλήματος, ἐπιβαρυνομένου ὑπὸ μελαίνης ἀχαριστίας· ὥστε, μόλας τὰς προσπαθείας τοῦ Βοράτου, οὐδεὶς εὑρέθη λόγος πρὸς ἀπονομὴν χάριτος, ὅτε μάλιστα καὶ ἡ περὶ αὐτῆς αἴτησις ἦτον ἀσθενεστάτη, καὶ μᾶλλον ἐφαίνετο ἀπεσκληρυμμένου κακούργου αὐθάδης πρόκλησις.

— Γενναιότης, ἔλεγεν ὁ Βοράτης, ἐναγκαλιζόμενος αὐτὴν, καὶ χορηγῶν τὴν ἀναγκαίαν θεραπείαν. Γενναιότης, κόρη μου. Ἂς ὑπομείνωμεν τὸ μαρτύριον, καὶ ὁ θεὸς, ὅστις μᾶς τὸ στέλλει, θέλει μᾶς δώσει, ἂν ὄχι εἰς ταύτην, εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν καὶ τὸν στέφανόν του.

— Ναὶ, γενναιότης! εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ, ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἰδοὺ εἶμαι γενναία, ὦ πάτερ. Ἐλθὲ, ἃς ὑπάγωμεν εἰς τὴν φυλακήν.

— Εἰς τὴν φυλακήν; τί λέγεις, Ἀγγελική μου! Μὴ ζητῇς τὴν τρομερὰν συνέντευξιν· οὔτε ἀνδρὸς καρδία δὲν δύναται εἰς αὐτὴν νὰ ἀνθέξῃ.

— Μοὶ εἶπες, πάτερ, « ἂν ἔλθῃ λύπη ἢ χαρὰ » πῶς θὰ μὲ φέρῃς εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ Ῥοδίνου. Ἰδοὺ ἦλθεν ἡμέρα λύπης, καθ' ἣν ἡ δυστυχία κατέβη ὡς μελανὴ ἅρπυια, καθ' ἣν ἡ γῆ ἔγινε σκοτεινὴ ἄβυσσος, καθ' ἣν ὁ οὐρανὸς σινδόνη νεκρώσιμος. Ἂς μὴ χρονοτριβῶμεν, πάτερ. Ἡ φυλακή του εἶναι ἀκόμη τὸ μόνον εὐήλιον σημεῖον ἐπὶ τῆς γῆς. Ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὴν φυλακήν του.

— Ἀγγελική μου, τὸ θέαμα ἐκεῖνο δὲν εἶναι θέαμα διὰ σὲ, ἡ φυλακὴ δὲν εἶναι διὰ σὲ θέσις. Ζήτησε, δυστυχής μου κόρη, παρηγορίαν εἰς τὴν θρησκείαν.

— Πάτερ, εἶπεν ἡ Ἀγγελικὴ, ἂς μὲ συγχωρήσῃ ὁ θεὸς ἐὰν βλασφημῶ, ἀλλ' αἰσθάνομαι, ὅτι ὑπάρχουσι θλίψεις ὑπέρταται, πρὸς ἃς καὶ ἡ θρησκεία εἶναι ἀνίσχυρος. Ἡ θέσις μου εἶναι τοῦ λοιποῦ ὅπου εὑρίσκεται ὁ μνηστήρ μου, εἰς τὴν φυλακὴν ἐν ὅσῳ εἶναι εἰς τὴν φυλακὴν, εἰς τὸν τάφον του ὅταν καταβῇ εἰς τὸν τάφον. Ἓν θέαμα ὑπάρχει ἀκόμη διὰ τοὺς ὀφθαλμούς μου, τὸ θέαμα τοῦ θανάτου του, καὶ μετ' ἐκεῖνο θὰ κλεισθῶσιν εἰς πᾶν ἄλλο θέαμα.

— Ἀγγελική μου, Ἀγγελική μου, ἀνέκραξεν ὁ Βοράτης, σφίγγων αὐτὴν εἰς τὸ στῆθός του, μὴ θέλῃς νὰ μὲ φονεύσῃς. Δός μοι ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ παλαίσῃς καὶ θὰ ὑπομείνῃς ὡς κόρη γενναία.

— Ἂς μὴ σπαταλῶμεν τὰς πολυτίμους στιγμὰς, εἶπεν ἐντόνως ἡ Ἀγγελικὴ. Φέρε με εἰς τὴν φυλακὴν, νὰ μὴ ἀποθάνω ἐδῶ ἀπὸ ἀπελπισίαν, ἢ νὰ μὴ παραφρονήσω καταρωμένη τὴν στιγμὴν τῆς γεννήσεώς μου, καὶ ὑπόσχομαι, ὑπόσχομαι ὅ,τι θέλεις.

Ὁ Βοράτης ᾐσθάνθη ὅτι ὁ κίνδυνος ἦτον μείζων ἂν ἀνθίστατο εἰς τὴν θέλησίν της ἢ ἂν ἐνέδιδε, καὶ μὲ σπαραττομένην καρδίαν τὴν ὡδήγησε πρὸς τὴν εἱρκτὴν, καὶ ζητήσας τὴν ἄδειαν νὰ ἴδῃ τὸν κατάδικον, εἰσῆλθεν ὅταν εἶχεν ἐπέλθει ἤδη ἡ νύξ.

Ὁ δὲ Ῥοδίνος, ὅστις ἠγνόει ἀκόμη τὴν τύχην του καὶ τὴν ἔκθασιν τῆς ἀναφορᾶς του, ὅταν εἶδεν ἀνοιχθεῖσαν τὴν θύραν, καὶ εἰσελθόντα τὸν Βοράτην μετὰ τῆς θυγατρός του, ἠγέρθη τῆς ἀχυρίνης του κλίνης, καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτούς. Λαβὼν δὲ τὰς χεῖράς των,

— Ἦλθατε τέλος πάντων, ἔκραξεν, ἦλθατε, σᾶς βλέπω πάλιν! Ὦ φίλοι μου, σᾶς εὐχαριστῶ. Ἰδοὺ ἡ εὐτυχεστέρα τῆς ζωῆς μου στιγμή. Ὦ μακρὰν σας πόσας ἔζησα ὠχρὰς ὥρας μακρυτέρας τῆς αἰωνιότητος τοῦ θανάτου! Πῶς μονότονοι ἤρχοντο καὶ πῶς πένθιμοι παρήρχοντο αἱ ἡμέραι! Τὸ μόνον προσηλοῦν με ἀντικείμενον ἦτον εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ χρυσοῦς Ἕσπερος, ὅταν ἀνέτελλεν εἰς τὸν στενόν μου ὁρίζοντα, διότι ἡ παραφερομένη καρδία μου μ' ἔπειθε, φιλτάτη Ἀγγελική, ὅτι εἰς τὰς ἀκτῖνάς του ἔβλεπον καθ' ἑσπέραν τὸ βλέμμα σου μειδιῶν. Καὶ τώρα εἰς αὐτὸν εἶχον προσηλωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ὁ νοῦς μου ἐπέτα πρὸς σᾶς εἰς τὰ πτερὰ τῆς ἐλευθερίας, ὅταν ἐμβήκατε, φίλοι, φέροντές μοι αὐτῆς τὸ οὐράνιον δῶρον. Ἀπὸ τοῦ στόματός σας τὸ δέχομαι, διπλασίως φίλον. Σὺ, πάτερ, διὰ τῶν ἀγώνων σου μοὶ τὸ ἐξηγόρασας· σὺ, φιλτάτη Ἀγγελική, ἔρχεσαι πρὸς ἐμὲ ὡς ἄγγελος τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ Ἀγγελικὴ εἰς τοὺς λόγους τούτους ἐκάλυψε τὸ πρόσωπόν της μὲ τὰς δύω της χεῖρας, καὶ ἤρχισε σφοδρῶς νὰ ὀλοφύρηται· ὁ δὲ Βοράτης, λαβὼν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Ῥοδίνην,

— Ἡ ἐλευθερία, φίλε, τῷ εἶπεν, ἡ ἐλευθερία δὲν κατοικεῖ εἰς τῆς γῆς τὸν βόρβορον, ὅπου κυλινδεῖται ἡ ἀδικία, ὅπου βόσκει ἡ κακία, ὅπου διώκεται καὶ πάσχει ἀθῳότης. Ἡ ἐλευθερία κατοικεῖ εἰς τὸν οὐρανόν. Εὐδαίμων ὅστις, πρὶν διαπορευθῇ ὅλην ταύτην τὴν θλιβερὰν τοῦ κλυδωνίου κοιλάδα, πρὶν πίῃ ὅλον τὸ ἀποτρόπαιον ποτήριον τῆς ζωῆς μέχρι τοῦ πυθμένος αὐτοῦ, δυνηθῇ ν' ἀναπτερωθῇ πρὸς τὸν ἐντελέστερον κόσμον· ἐκεῖνος εἶναι ἐλεύθερος. Εὐδαίμων ἐκεῖνος ἐξ ἡμῶν ὃν ἤθελε πρῶτον καλέσει ὁ θεὸς εἰς τοὺς κόλπους του, καὶ δυστυχεῖς ὅσοι λησμονηθῶμεν ὀπίσω!

Καὶ ταῦτα ἔλεγε μὲ φωνὴν τρέμουσαν καὶ πλήρη δακρύων· ὥστε ὁ Ῥοδίνης μετὰ μεγίστης ἐκπλήξεως ἔβλεπεν ἀλληλοδιαδόχως τὸν Βοράτην καὶ τὴν θυγατέρα του, μὴ ἐννοῶν τί ἤθελον οἱ μελαγχολικοὶ οὗτοι λόγοι καὶ αἱ ὑπερβολικαὶ ἐκεῖναι ἐνδείξεις τῆς θλίψεως, ὅτε ἤρχοντο φέροντές τῳ χαρᾶς εὐαγγέλιον.

Ἀλλ' ὡς ἵνα λύσῃ τὴν ἀπορίαν του, εἰσῆλθε κατ' αὐτὴν τὴν στιγμὴν ὁ δεσμοφύλαξ, συνοδευόμενος ὑπὸ ἱερέως.

— Κύριε, εἶπε πρὸς τὸν Ῥοδίνην, σᾶς ἔφερα τὴν σεβασμιότητά του. Ἴσως εἰς τὰς στιγμὰς ταύτας ἔχετε ἀνάγκην τῆς βοηθείας του· διότι μοὶ ἐπεβλήθη τὸ θλιβερὸν καθῆκον νὰ σᾶς ἀναγγείλω, ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ δικαστηρίου . . ἐπεκυρώθη.

— Ἐπεκυρώθη! εἶπεν ὁ Ῥοδίνης ἡσύχως. Ἐννοῶ. Σᾶς εὐχαριστῶ, κύριε, διὰ τὴν φιλάνθρωπον πρόνοιάν σας. Ἐντὸς ὀλίγου θέλω προσφύγει εἰς τὴν πνευματικὴν ἐπικουρίαν τοῦ ἁγίου πατρός. Στείλατέ μοι μελάνην, παρακαλῶ, κονδύλιον καὶ χαρτίον.

Ὁ δεσμοφύλαξ ἐξῆλθεν, ὁ δὲ Ῥοδίνης, λαβὼν τῆς νέας τὴν χεῖρα,

— Ἀγγελικὴ, τῇ εἶπεν, ἤκουσας τί ἔλεγεν ὁ πατήρ σου. Εὐδαίμων ὅστις ἐγκαταλείψῃ τὸν κόσμον τοῦτον τῆς διαφθορᾶς, καὶ μεταβῇ εἰς τῶν κόσμων τὸν ἄριστον. Μὴ κλαίῃς, φίλη. Μακάριος ὅστις δύναται, παρουσιασθεὶς εἰς τὸν πλάστην του, νὰ τῷ φέρῃ ψυχὴν ἁγνὴν, καρδίαν ἀμόλυντον. Μὴ κλαίῃς. Ἡ καρδία μου σπαράττεται διὰ τὸν πρόωρον χωρισμόν μας, ἀλλὰ τί εἶναι ὁ χωρισμὸς οὗτος; εἶναι στιγμὴ ἐνώπιον τῆς αἰωνιότητος ἣν θέλομεν συζήσει εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἐκεῖ θὰ σὲ περιμένω, καὶ μὲ τὰς ἀκτῖνας τοῦ Ἑσπέρου ἡ ψυχή μου θὰ καταβαίνῃ ἐπὶ τὸ μέτωπόν σου ὅταν κοιμᾶσαι, καὶ θὰ σ' ὁμιλεῖ περὶ ἐμοῦ εἰς τὸ ὄναρ σου.

— Ἀφ' ἧς στιγμῆς ὁ κόμης Διονύσιος ἤνωσε τὰς χεῖράς μας, ἀπεκρίθη ἐπισήμως ἡ Ἀγγελικὴ, σ' ὑπεσχέθην ὅτι οὔτε ἡ ζωὴ, οὔτε ὁ θάνατος δὲν θέλει τοῦ λοιποῦ μᾶς χωρίσει. Ἰδοὺ ἦλθεν ἡ φοβερὰ στιγμὴ τῆς δοκιμασίας. Ὄχι, δὲν θὰ μὲ περιμένῃς· ὁμοῦ θὰ βαδίσωμεν εἰς τὴν καταδίκην, καὶ ἂν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὴν ἀδικίαν τὴν ἀσπλαγχνίαν προσθέτοντες, δὲν θελήσωσι νὰ μὲ θανατώσωσι μετὰ σοῦ, θὰ εὕρω τρόπον νὰ σὲ συνοδεύσω, καὶ αἱ ψυχαί μας ν' ἀναβῶσιν ὁμοῦ εἰς τὴν αἰωνίαν των κατοικίαν.

— Ἐπὶ τῶν νεκρῶν ῥαίνουσιν ἄνθη, εἶπεν ὁ Ῥοδίνης, λαμβάνων καὶ φιλῶν περιπαθῶς τὴν χεῖρά της. Σὺ, φίλη, ῥαίνεις ἐπὶ τοῦ τάφου μου τὴν ὑπερτάτην παρηγορίαν. Αἱ λέξεις αὗται πληροῦσι πᾶν τὸ μέτρον τῆς ἐπὶ τῆς γῆς εὐτυχίας μου. Μετ' αὐτὰς ἡ ζωὴ τίποτε δὲν μοὶ χρεωστεῖ.

— Φίλε, εἶπεν ἡ κόρη, ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησας, ἠξεύρεις ποία ἦτον ἡ ἀσχολία μου; Ὅλην τὴν ἡμέραν ἐκέντων τὸ νυμφικὸν φόρεμά μου, καὶ καθ' ἑσπέραν ἐπότιζον τὰ ῥόδα τῆς Βεγγάλης. Αὔριον, πάτερ, ἐπρόσθεσε μὲ πικρὸν μειδίαμα, θὰ εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ γάμου μου. Σὲ παρακαλῶ, μὴ μ' ἀρνηθῇς ταύτην τὴν χάριν, νὰ μ' ἐνδύσῃς τὸ νυμφικὸν φόρεμά μου, καὶ νὰ στέψῃς τὴν κεφαλήν μου μὲ τῆς Βεγγάλης τὰ ῥόδα.

Ὁ δὲ Βοράτης δὲν ἐδύνατο ν' ἀνθέξῃ περαιτέρω εἰς τὴν σκηνὴν ταύτην· ἡ καρδία του ἐκινδύνευε νὰ διαῤῥαγῇ. Ῥιφθεὶς δὲ εἰς τὸν τράχηλον τῆς θυγατρός του, ἔκλαιεν ὡς βρέφος.

— Ἀγγελική μου, θύγατερ, ἔλεγεν ὀλοφυρόμενος, πῶς σπαράττεις τοῦ πατρός σου τὸ στῆθος! Ἔλθὲ, κόρη μου, ἐλθὲ ν' ἀναχωρήσωμεν. Ἡ ὥρα παρῆλθε, καὶ θὰ κλείσῃ ἡ φυλακή.

— Ν' ἀναχωρήσωμεν! ἔλεγεν ἡ Ἀγγελικὴ καὶ ποῦ ν' ἀναχωρήσωμεν, πάτερ; Ὑπάρχει δι' ἐμὲ ἄλλη θέσις ἐπὶ τῆς γῆς; Αὐτὴ εἶναι ἡ κατοικία μου. Ἄφες με, πάτερ μου, εἰς αὐτήν. Ναὶ, θὰ μετοικήσω τῷ ὄντι αὔριον εἰς ἄλλην κατοικίαν, καὶ ἐκείνη θὰ εἶναι αἰώνιος.

— Ὦ θεέ μου, θεέ μου! Ἡ κεφαλή της ταράττεται, Ῥοδίνη, ἔκραξεν ὁ δυστυχὴς πατὴρ, ὡς καλῶν αὐτὸν εἰς βοήθειαν.

— Ἀγγελική, εἶπεν ὁ Ῥοδίνης, βλέπων τὴν ἔξαψιν τῶν αἰσθημάτων της, καὶ τὸν κίνδυνον ὃν διέτρεχε μένουσα· φιλτάτη Ἀγγελική, ἐνόμιζον ὅτι μὲ μειδιῶντα θὰ μὲ προπέμψῃς τὰ χείλη καὶ μὲ ἐλπίζουσαν τὴν καρδίαν. Ὁ σύνδεσμος τῶν ψυχῶν μας θὰ εἶναι ὀλιγώτερον ἰσχυρὸς διότι δὲν θὰ ἐπιπροσθεῖ τὸ θνητὸν σῶμα μεταξὺ αὐτῶν; Καὶ ὁ ἔρως μας ἦτον φύσεως τοσοῦτον ἐφημέρου, ὥστε νὰ κατισχύσῃ αὐτοῦ ἡ ἄδικος ἐφαρμογὴ ἑνὸς νόμου, ἢ ἂν ἀντ' αὐτῆς ἐπήρχετο πυροβόλου σφαῖρα, ἢ πυρετοῦ προσβολή; Ὑπόμεινον, ἀδελφή, καὶ ἐπίμεινον. Μὴ δι' ἐγκλήματος ἐπιβουλευθῇς τὴν ζωήν σου, μήπως πρὸς τιμωρίαν στερηθῶμεν τῆς αἰωνίας ἑνώσεως καὶ τῆς ἀτελευτήτου εὐδαιμονίας, εἰς ἣν ἀποβλέπομεν πεποιθότες.

— Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ κόψω βιαίως τῆς ζωῆς μου τὸ νῆμα, ἐψιθύρισεν ἡ Ἀγγελικὴ· θὰ διαῤῥαγῇ αὐτομάτως. Ἰδοὺ, αὐτοὶ τῆς καρδίας μου οἱ παλμοὶ θὰ θραύσωσι τὸ στῆθός μου ἕως αὔριον, καὶ θὰ σὲ προλάβω, ὡς αἰσθάνομαι, εἰς τὴν οὐρανίαν μας κατοικίαν.

— Ὕπαγε ν' ἀναπαυθῇς, φίλη, εἶπεν ὁ Ῥοδίνης· ἔχεις ἀνάγκην ἀναπαύσεως, καὶ δέχθητι τὸν πρῶτον, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς τελευταῖόν μου ἀσπασμόν.

Καὶ ἐναπέθεσεν ἀδελφικὸν φίλημα εἰς τὰ χείλη της.

— Ν' ἀναπαυθῶ; εἶπε μειδιῶσα πενθίμως ἐκείνη. Δὲν εἶναι βία· αὔριον θέλω ἀναπαυθῇ. Μὴ θέλῃς ν'

ἀπέλθω. Εἰς τὰς τελευταίας μας κἂν στιγμὰς μὴ θέλῃς νὰ χωρισθῶμεν.

— Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀπέλθῃς, ἐπέμεινε λέγων ὁ πατήρ της, διότι ἤθελε νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὰς τρομερὰς ἐκείνας ἐντυπώσεις, αἵτινες ἐντὸς ὀλίγου ἤθελον τὴν φονεύσει. Ὁ Ῥοδίνης θέλει, ἔχει ἀνάγκην, νὰ μείνῃ μόνος.

— Τῷ ὄντι, φίλη τῆς καρδίας μου, εἶπεν ὁ Ῥοδίνης, ἔχω ἀνάγκην νὰ μείνω μόνος ἐπί τινας ὥρας, μόνος μὲ τὸν λειτουργὸν τοῦ θεοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα μόνος μὲ τὸν θεόν.

— Ἐλθέ, κόρη μου, εἶπεν ὁ Βοράτης, σύρων τὴν Ἀγγελικὴν πρὸς τὴν θύραν.

— Λοιπὸν χωριζόμεθα, ἔκραξεν ἡ Ἀγγελικὴ μὲ φωνὴν σπαράττουσαν τὴν καρδίαν. Ἰδοὺ ὁ τελευταῖος ἡμῶν χωρισμός. Αὔριον ἀπὸ πρωΐας, σοὶ τὸ ὑπόσχομαι, θὰ εἶμαι πλησίον σου, καὶ ἔκτοτε ποτὲ πλέον δὲν θὰ χωρισθῶμεν.

Ὁ Βοράτης ἐρρίφθη τότε εἰς τοῦ Ῥοδίνου τὰς ἀγκάλας, καὶ ἤθελε νὰ ὁμιλήσῃ, ἀλλὰ τὰ δάκρυα τῷ ἔκοψαν τὴν φωνήν.

— Τὴν μητέρα μου, τὴν δυστυχῆ μου μητέρα! εἶπεν ὁ Ῥοδίνης. Ἂς μὴ μάθῃ τὸν τρόπον τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ της. Ἂς πιστεύσῃ ὅτι ἀσθένεια μὲ ἀνήρπασε. Παρηγόρησέ την, ἂν εἶναι δυνατόν. Εἶχε τόσην πρὸς ἐμὲ ἀγάπην! — Καὶ τώρα ὑπάγωμεν. Τὰς λοιπὰς παραγγελίας μου αὔριον.

Ὁ Βοράτης ἐξῆλθε σύρων τὴν κόρην του σχεδὸν ἀναίσθητον. Ἀλλ' ἡ Ἀγγελικὴ δὲν ἠθέλησε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν της· ἀλλ' εὑροῦσα ἀνοικτὴν τὴν θύραν τῆς γειτονικῆς των ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, εἰσῆλθεν εἰς αὐτήν, καὶ ἐρρίφθη γονυπετὴς ἐμπρὸς εἰς τὸ ἱερόν, καὶ ἔμεινε προσευχομένη ἕως εἰς τὴν αὐγήν.

Ὁ δὲ Ῥοδίνης, ἅμα ἔμεινε μόνος, ἔλαβε τὸν κάλαμον καὶ ἔγραψε διαθήκην, δι' ἧς κατέλειπε κληρονόμον του τὸν Βοράτην, κηρύττων ὅτι ἡ τοῦ κόμητος Ναννέτου εἶναι ἀληθὴς, καὶ ἀπαιτῶν ἀπὸ τὸν κληρονόμον του νὰ ἐπιδιώξῃ ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων τὴν ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος καὶ τὴν ἐπικύρωσιν αὐτῆς.

Μετὰ ταῦτα δ' ἐλθὼν πρὸς τὸν ἱερέα, ἐξωμολογήθη μετὰ πάσης ταπεινότητος, εἰπὼν ὅτι πολλὰ ἥμαρτεν ἐπὶ τῆς ζωῆς του, ἀλλ' ὅτι τοῦ ἐγκλήματος δι' ὃ κατεδικάσθη εἶναι ἀθῶος, ἂν καὶ ὁ ἱερεὺς ἐν ὀνόματι τῆς ψυχικῆς σωτηρίας του πολλάκις τὸν προέτρεψε νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἐνοχήν του, καὶ νὰ αἰτήσῃ τὴν συγχώρησίν του ἀπὸ τὸν ἐλεήσαντα καὶ συγχωρήσαντα τὸν ληστήν. Ἀλλ' ὅλαι αἱ συμβουλαὶ αὗται κατ' οὐδὲν μετέβαλον τὴν ἐξομολόγησίν του. Μετὰ ταῦτα δ' ἐζήτησε καὶ μετέλαβε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, καὶ ἔπειτα, ἀφοῦ ὁ ἱερεὺς ἀνεχώρησεν, ἔμεινε βεβυθισμένος καὶ αὐτὸς εἰς προσευχὴν μέχρι τῆς αὐγῆς· καὶ βεβαίως αἱ εὐχαί του ἀπηντήθησαν πολλάκις μὲ τὰς τῆς Ἀγγελικῆς, ἐνῷ ἀνέβαινον πρὸς τὸν θρόνον τοῦ πλάστου.

Ζ'.

Κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς ἐνάρξεως τοῦ παρόντος διηγήματος εἴδαμεν πόσην κατήφειαν ἐπροξένησεν εἰς τὴν Μαρίναν, τὴν τρυφερὰν θυγατέρα τοῦ συμβολαιογράφου Τάπα, ἡ αἰφνιδία ἀναχώρησις τοῦ κόμητος Γερασίμου, χωρὶς κἂν νὰ τῇ εἰπῇ *καλὴν νύκτα*, χωρὶς κἂν νὰ δοκιμάσῃ τὰ κεράσιά της. Οἱ λόγοι τοῦ πατρός της τὴν ἔπεισαν μὲν προσωρινῶς· ἀλλὰ διετέλεσεν ὅλην τὴν νύκτα ἐκείνην περιμένουσα τὴν ἐπερχομένην ἡμέραν, καὶ ὅλην τὴν ἡμέραν περιμένουσα τὴν ἑσπέραν, ὅταν ἔπρεπε νὰ ἐπανελθῇ ὁ Γεράσιμος, καὶ σχεδιάζουσα μὲ τίνας δηκτικοὺς λόγους, μὲ τίνας χαρίεντας μορφασμοὺς θὰ τῷ ἀποδείξῃ τὴν ὀργήν της διὰ τὸν τρόπον του, καὶ ὁ πατήρ της ἂς λέγῃ.

Ἀλλὰ ἡ ἑσπέρα ἦλθε, καὶ ὁ Γεράσιμος ὄχι· ὁ δὲ Τάπας, βλέπων τὰς ἀδιακόπους εἰσόδους καὶ ἐξόδους της, τὰ βλέμματά της πρὸς τὸ παράθυρον καὶ τὰς καταβάσεις της πρὸς τὴν θύραν, ἐννοεῖ τὴν ἀνησυχίαν της. Ὅταν λοιπὸν ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ δείπνου, καὶ ἐκάθησαν εἰς τὴν τράπεζαν,

— Φαίνεται, δούγκουε, εἶπε, κόρη μου, ὅτι τὰ κεράσιά σου θὰ τὰ φάγωμεν μόνοι μας. Ὁ Κόντε Γεράσιμος, τοῦ κακοῦ τὸν προσμένεις, δὲν ἔρχεται.

— Δὲν προσμένω ἐγὼ τὸν Γεράσιμον, εἶπεν ἡ Μαρίνα μὲ κίνημα κεφαλῆς ἐκφράζον μυστικὸν πεῖσμα.

— Δὲν τὸν προσμένεις; ἀ! βεραμέντε; κ' ἐγὼ ποῦ τὸ πίστευγα, ὅταν εἶδα ποῦ μ' ἄφησες νὰ προσμένω τὸ πράντζο δύω ὥραις, κ' ἔβαλες κ' ἐκεῖ τὸ τρίτο σερβίτζιο, κ' ἐκεῖ κοντὰ τὰ μεγαλήτερα κεράσια ἀπὸ τὸ περιβόλι μου. Δὲν τὸν ἐπρόσμενες δούγκουε; Τάντο μέλιο, ἐπειδὴ διὰ μερικαῖς ἡμέραις πρέπει νὰ μὴ τὸν ἀσπεττάρῃς.

— Πῶς μερικὰς ἡμέρας; ἔκραξεν ἡ Μαρίνα μὲ τόνον φωνῆς, ὅστις ἀπεδείκνυεν ὅτι τὸν ἐπερίμενεν ἐξ ἐναντίας, καὶ ὅτι ἦτον ἀνήσυχος καὶ παρωργισμένη διότι δὲν τὸν ἔβλεπεν ἐρχόμενον.

— Ὁ Κόντε Γεράσιμος, ἀπεκρίθη ὁ Τάπας, εἶχε, κόρη μου, δουλειὰ πρεσάντε, πολὺ πρεσάντε, κ' ἔπρεπε νὰ πηγαίνῃ. Δὲν μποροῦσε νὰ χάσῃ νὲ μένο ἕνα μινοῦτο. Διὰ ὀλίγον καιρὸν δὲν θὰ μπορέσῃ νὰ τὴν ἀφήσῃ, χωρὶς νὰ κομπρομετάρῃ ὅλα τὰ ἰντερέσσα του.

— Δι' ὀλίγον καιρὸν; καὶ πόσον καιρόν, ἐρώτησεν ἡ Μαρίνα;

— Πόσον καιρόν; πόσον καιρόν; μὴ γὰρ ἠξεύρω πόσον; Δέκα ἡμέραις, δεκαπέντε ἡμέραις, εἶπεν ὁ συμβολαιογράφος διὰ νὰ μὴ τὴν λυπήσῃ.

— Πῶς; δεκαπέντε ἡμέρας; ἀνέκραξεν ἡ Μαρίνα ἐν ἀπελπισίᾳ.

— Τὸ ἰντερέσσο του εἶναι καὶ ἰντερέσσο σου, κάραμία, εἶπεν ὁ πατήρ της· ὅταν ἔλθῃ ὀπίσω θενὰ εἶναι τότε δικός σου. Τότε θὰ γένῃς ἡ ποιὸ πλούσια καὶ ἡ ποιὸ περήφανη καὶ ἡ ποιὸ παινεμένη κοντέσσα τῆς Κεφαλλονίας καὶ τῶν ἑπτὰ νησιῶν. Σήμερ' ἄκουσες ποῦ ἀπέθανεν ὁ γέρο κόντες· ὁ Γεράσιμος ὁ πόβερος δὲ

εἶν' ἐδῶ νὰ τοῦ κλείσῃ τὰ μάτια, μὰ κτυπᾷ μιὰ κληρονομιὰ ποῦ δὲν ἔχει τὴν δεύτερή της. Ὀλίγη πασιέντζα, καρίσσιμα. Ὅπον νὰ ἔλθῃ ὁ ἴδιος, ἔχε κονσολατζιόνε τὰ γράμματά του.

— Ναί, εἶπεν ἡ Μαρίνα μὲ φωνὴν τεθλιμμένην, ἂν αἱ μεγάλαι του ὑποθέσεις τὸν ἀφήσουν καὶ νὰ μᾶς γράψῃ.

Ὑπεσχέθη ὅμως νὰ ἔχῃ, ὡς ἐζήτει ὁ πατήρ της, ὑπομονήν· ἀλλ' ὑπεσχέθη πρὶν μετρήσῃ τὰς δυνάμεις της, διότι ἡ ἀνυπομονησία της ἤρχισεν ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἐπαύριον. Ὁ δὲ Τάπας, εἰς οὗ τὴν καρδίαν, τὸ εἴπαμεν, ἡ πατρικὴ φιλοστοργία ἦν τὸ μόνον ἐπιζῶν ἀνθρώπινον αἴσθημα, ὅστις ἠγάπα τὴν Μαρίναν μὲ τὸν αὐτὸν ζηλότυπον ἐγωϊσμόν, μεθ' οὗ ὁ φιλάργυρος ἀγαπᾷ τὸν χρυσόν του, γνωρίζων τὰς ἐνδοτάτας πτυχὰς τῆς καρδίας της, ἤξευρεν ὁποίαν λύπην ἐνεστάλαξεν εἰς αὐτὴν ἡ ἀγγελία τῆς ἀπουσίας τοῦ Γερασίμου, καὶ τὴν παρεμόνευε μὲ ἔμφρονταν ὀφθαλμόν. Ἀμέσως μετὰ τὸ δεῖπνον τὴν παρετήρησεν, ὅτι ἔκρυψεν εἰς ἀργυροῦν ἀγγεῖον τοῦ κωτῶνός της δεκαπέντε λευκὰ λιθάρια, ἰσάριθμα μὲ τὰς ἡμέρας τῆς ἀπουσίας τοῦ μνηστῆρός της. Τὴν ἐπιοῦσαν τὸ πρωὶ ἀφήρεσε τὸ πρῶτον, καὶ εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας δεκάκις ἴσως ἐμέτρησε τὰ ἐναπολειπόμενα δεκατέσσαρα, καὶ πᾶσαν αὐγὴν τὸ πρῶτόν της ἔργον ἦν ν' ἀφαιρῇ ἓν λιθάριον, καί, ἀριθμοῦσα τὰ λοιπά, ἐξίστατο πάντοτε ὅτι ἐλαττοῦντο τόσον βραδέως. Ὁ πατήρ της τὴν παρετήρει, καὶ ἐτήκετο βλέπων αὐτὴν τηκομένην. Τὴν δεκάτην ἡμέραν εἰσῆλθε πρὸς αὐτὴν ὁ Τάπας περιχαρής, καὶ τῇ ἐπέδωκε γράμμα τοῦ κόμητος, δι' ὃ ἡ Μαρίνα, ῥιφθεῖσα εἰς τὸν τράχηλον τοῦ πατρός της, τὸν κατεφίλει, κυριευθεῖσα ἀπὸ σπασμωδικὸν γέλωτα, ἀνεμεμιγμένον μὲ δάκρυα.

Εἰς τὴν ἐπιστολήν του, μηνολογημένην πρὸ μιᾶς ἑβδομάδος, ὁ Γεράσιμος ἔλεγεν, ὅτι ἔφθασε πρὸ δύω ἡμερῶν εἰς τὴν Κέρκυραν· φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ ζωηρότης τῶν εἰς τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῆς ἐπιστολῆς ἐκφραζομένων αἰσθημάτων του εἶχε ταράξει τὴν μνήμην του ὡς πρὸς τὴν ἡμερομηνίαν, διότι αὕτη δὲν ἐσυμβιβάζετο παντάπασι μὲ τοὺς ὑπολογισμοὺς τῶν πιθανοτήτων τῶν ἀνέμων καὶ ἀποστάσεων, καὶ κατ' αὐτὴν ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἀπέλθει τῆς Κεφαλληνίας τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας πρὸ ἐκείνης καθ' ἣν ἀλη θῶς ἀνεχώρησεν. Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἡ Μαρίνα ἔδωκε πολὺ ὀλιγωτέραν προσοχὴν εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἡμερομηνίας, ἢ εἰς τὰ περιεχόμενα τῆς ἐπιστολῆς. Ὁ Γεράσιμος, τὰς ψυχροτέρας συσσωρεύων εἰκόνας, τῇ ἔλεγεν ὅτι εἶναι τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν του, τὸ ῥόδον τοῦ κήπου τῆς ζωῆς του, ἡ ῥοδόχειλος Οὐρί του, ὁ χρυσοκόμης του ἄγγελος, τὴν ἐβεβαίου ὅτι χωρὶς αὐτῆς δὲν ἠμπορεῖ νὰ ζήσῃ, καθὼς τὸ πτηνὸν χωρὶς ἀέρος, καθὼς τὸ ἄνθος χωρὶς ἡλίου, ὅτι ἅμα δυνηθῇ θὰ ἔλθῃ νὰ ῥιφθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας της, ν' ἀπολαύσῃ τὰς εὐτυχίας τοῦ παραδείσου, καὶ ἄλλα ὅσα ἐδύνατο ἐκ τῶν Ἰταλικῶν μελοδραμάτων νὰ μεταφέρῃ εἰς τὸ ἐπιστολιμαῖόν του ὕφος. Δι' ὑστερογράφου του δὲ παρεκάλει τὸν συμβολαιογράφον νὰ τὸν εἰδοποιήσῃ ταχέως ἂν ἤδη ἐπεκυρώθη τὸ γνωστὸν ἔγγραφον.

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην εἶχεν ἔκτοτε ὡς ἐγκόλπιον ἡ Μαρίνα. Αὐτὴ ὑπεστήριζε τὰς δυνάμεις της καὶ ὑπέθαλπε τὴν γενναιότητά της μέχρι τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐρρίφη τὸ τελευταῖον λιθάριον ἀπὸ τὸ ἀργυροῦν ἀγγεῖον. Καὶ τὴν ἡμέραν δ' ἐκείνην, τὴν ἀτελεύτητον ἐκείνην ἡμέραν, βοηθεία αὐτῆς τὴν διῆλθεν. Ἡ ταραχή της ἀπὸ τῆς πρωΐας ἦτον ἀνέκφραστος· στιγμὴν δὲν ἐδύνατο νὰ μείνῃ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, περιήργετο εἰς ὅλον τὸν οἶκον, ἐλάμβανε διαφόρους ἐργασίας καὶ πάλιν τὰς ἄφινε, καὶ τότε μόνη ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Γερασίμου εἶχε τὴν ἰδιότητα νὰ πραΰνῃ ἐπί τινας στιγμὰς τὴν νευρικὴν ταύτην ἀνησυχίαν της.

Πρὸς τὸ ἑσπέρας, ὁ πατήρ της τῇ εἶπεν, ὅτι ἔλαβε πάλιν ἐπιστολὴν τοῦ Γερασίμου, ὅστις τῷ ἀναγγέλλει, ὅτι αἱ ὑποθέσεις του ἀκόμη δὲν ἐπερατώθησαν, καὶ ἀναγκάζεται νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐπιστροφήν του ἐπί τινας ἡμέρας, χωρὶς νὰ δύναται νὰ προσδιορίσῃ πόσας.

— Δὲν ἔρχεται, δὲν ἔρχεται, ἐπανελάμβανεν ἡ Μαρίνα· καὶ ἄλλην λέξιν δὲν ἐπρόφερε δι' ὅλης τῆς ἑσπέρας, ἐκτὸς ὅτι ἐζήτησε νὰ ἴδῃ τὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ ματαίως· διότι ἡ ἐπιστολὴ ἦτον τῆς ἐφευρέσεως τοῦ Τάπα διὰ νὰ τὴν παρηγορήσῃ.

Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωὶ ὁ πατήρ της τὴν ἐπέπληξε διὰ τὴν ὀλιγοψυχίαν της, τῇ εἶπεν ὅτι προκαλεῖ τὴν τύχην ὅταν τόσον λυπῆται διὰ μικρὰν ἀπουσίαν, καὶ τὴν προέτρεψε νὰ εἶναι καρτερικὴ καὶ φρόνιμος. Ἡ Μαρίνα τὸ ὑπεσχέθη καὶ πάλιν, καὶ δὲν παρεπονέθη μὲν ἔκτοτε, ἀλλὰ, καθ' ὅσον παρήρχοντο αἱ ἡμέραι, τοὺς ὀφθαλμούς της περιεζώνυε μελανὸς κύκλος, ἐμαράνθησαν κατ' ὀλίγον τὰ ῥόδα τῶν παρειῶν της, τὸ μέτωπόν της ἔκλινε μελαγχολικῶς πρὸς τὸ στῆθός της, καὶ ἐσιώπησαν τὰ φαιδρὰ ᾄσματά της.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἀκόλουθον φυλλάδιον).

ΙΔΕ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Τὰς λέξεις ταύτας, κατὰ Ἰωάννην, ἐπρόφερεν ὁ Πιλάτος, προσάγων εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἰουδαίων τὸν Ἰησοῦν μαστιγωθέντα, κάλαμον ἀντὶ σκήπτρου κρατοῦντα, καὶ φοροῦντα ἀκάνθινον στέφανον. *Ἴδε ὁ ἄνθρωπος*, ὁ ἄνθρωπος ὃν θέλετε νὰ σταυρώσητε καὶ ὅστις ἑκουσίως ἀποθνήσκει ὑπὲρ ὑμῶν, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὑμῶν· ἴδε ὁ ἄρχων τῆς γῆς, ὁ ἐκλεκτὸς τοῦ θεοῦ, ὁ σκοπὸς καὶ τὸ κέντρον τῆς πλάσεως. Ἰδέτε τὸν γυμνόν, ἐλεεινόν, τετραχηλισμένον, ἀντικείμενον ἐμπαιγμοῦ, ῥαπίσματα ὑπομένοντα, στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἀναδεδεμένον, καὶ τεθλιμμένον μέχρι θανάτου. Ἴδε τὸν σὺ ὁ *βαρυκάρδιος, ὁ ἀγαπῶν ματαιότητα*, ὁ καυχώμενος ἐπὶ τῷ πλούτῳ σου καὶ μέγα φρονῶν ἐπὶ τῇ ἰσχύϊ σου. Ἴδε τὸν σύ, ὁ θυσιάζων τὸν πλησίον σου ὑπὲρ σεαυτοῦ, καὶ τὴν ψυχήν σου εἰς φιλαυτίαν, φιλαργυρίαν καὶ κενοδοξίαν παραδιδοὺς· ἴδε ὁ ἄνθρωπος, ὁ σφαγιαζόμενος ὡς ἀμνὸς, ὅπως ἐξαγοράσῃ ἡμᾶς τοῦ αἰωνίου θανάτου, ὁ θρη-

νῶν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων διότι τοὺς βλέπει ματαιοφρονοῦντας καὶ ἁμαρτάνοντας! — Τὴν ἁγιωτάτην ταύτην ἀντίληψιν τῆς ὑπερτάτης βαρυθυμίας, προϊόντος τῆς ὑπερτάτης ἀγάπης, διετύπωσε πολλάκις ἡ εὐλαβὴς αἰσθητὶς τῶν χριστιανῶν ζωγράφων, καὶ ἀριθμοῦνται μέχρι τοῦδε 160 εἰκόνες ἐπιτήδειαι καλλιτεχνῶν, περιέχουσαι τὴν παράστασιν ταύτην, γνωσταὶ δὲ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Ecce Homo, ἥτις περιέχει τὰς λέξεις ἃς ἐπρόφερεν ὁ Πιλάτος, καὶ ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ *ἴδε ὁ ἄνθρωπος*. Κυρίως ὅμως δίδεται τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὰς εἰκόνας ἐν αἷς ἡ μορφὴ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ παρίσταται μόνη, εἴτε ὁλόκληρος, εἴτε ἐν προτομῇ, καὶ σπανίως παρ' αὐτὴν καὶ ἡ τοῦ Πιλάτου, κατὰ τρόπον δὲ ἱστορικόν, καὶ ὡς τὸ εὐαγγέλιον περιγράφει μίαν τῶν σκηνῶν τῶν παθῶν πρὸ τῆς σταυρώσεως. Πρέπει δὲ ἀπ' αὐτὼν

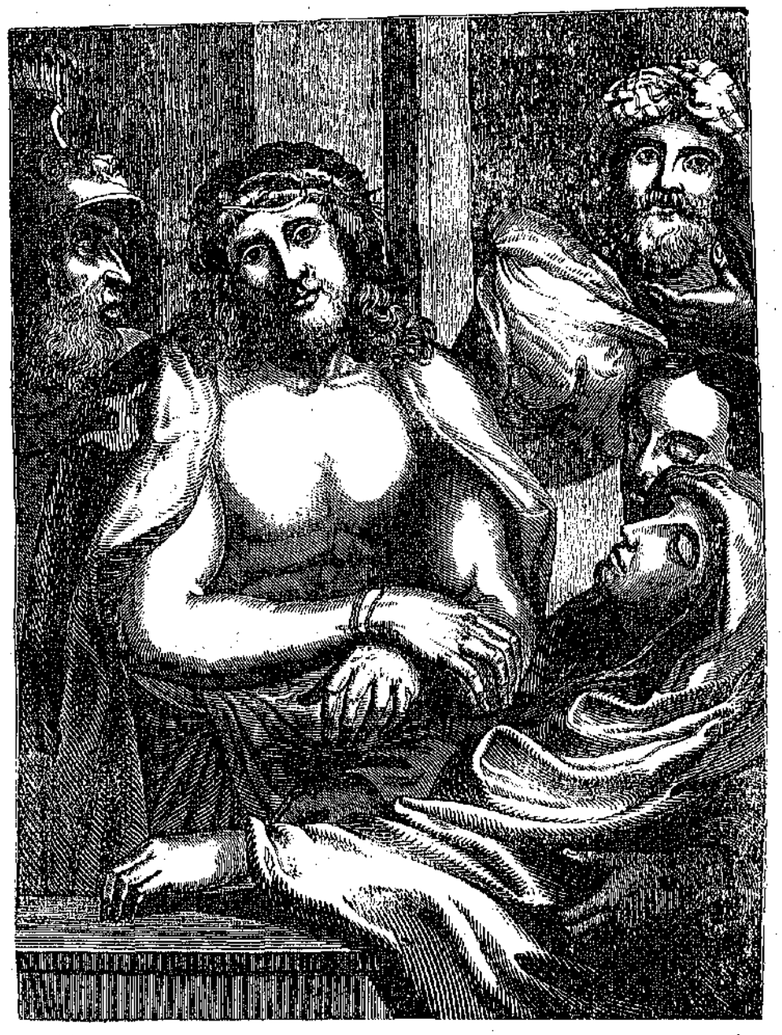

νὰ διακριθῶσιν αἱ εἰκόνες αἱ καλούμεναι *Παρουσίασις τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸν λαόν*, ἐν αἷς ὁ Ἰησοῦς, ὁμοίως τὴν πορφύραν φορῶν καὶ τὸν στέφανον, παρίσταται ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου καὶ πολλῶν Ἰουδαίων. Διαφέρει δὲ ἀμφοτέρων ὁ λεγόμενος *ἄνθρωπος τῶν θλίψεων*, ὅστις εἶναι εἰκὼν συμβολικὴ μᾶλλον ἢ αὐτόχρημα ἱστορική, διότι παριστᾷ τὸν Ἰησοῦν ἔχοντα χεῖρας καὶ πόδας ἠλοτρύτους καὶ πλευρὰν κεκεντημένην· τὸν Ἰησοῦν ἑπομένως μετὰ τὴν σταύρωσιν μὲν καὶ τὴν ἀνάστασιν, οὐχὶ ὅμως ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, ἀλλὰ πάσχοντα, μαστιγωθέντα, ἀκανθοστεφῆ. Ζωγραφεῖται δὲ ὁτὲ μὲν ὄρθιος, ὁτὲ δὲ καθήμενος, ἄλλοτε δ' ἐφιστάμενος ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ ταφου αὐτοῦ, συνοδευόμενος ὑφ' ἑνὸς ἢ πλειόνων ἀγγέλων, καὶ ἔχων παρ' ἑαυτὸν ὅλα τὰ ἐργαλεῖα τῶν παθῶν, ἐν οἷς καταριθμοῦνται ἡ στήλη, αἱ ῥάβδοι,

τὰ εἰς τὸν Ἰούδαν δοθέντα ἀργύρια, ὁ λύχνος ὃν ἐκράτουν οἱ στρατιῶται ὅταν συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἡ χεὶρ ἡ ῥαπίσασα αὐτὸν ἐνώπιον τοῦ Καϊάφα, καὶ προσέτι οἱ ἕλοι, ἡ λόγχη, καὶ οἱ κῦβοι δι' ὧν οἱ στρατιῶται ἔθεντο κλῆρον ἐπὶ τὸν ἱματισμόν του.

Τὰ περιφημότερα *ἴδε ὁ ἄνθρωπος* εἰσὶν ἐν Ἰταλίᾳ μὲν τὰ τοῦ Τιτιανοῦ, τοῦ Κορρηγίου, τοῦ Καρρατσίου, τοῦ Γουΐδου, τοῦ Μαζζουόλου, Ῥαφαὴλ τοῦ Ῥηγίνου, καὶ τοῦ Ζουκάρου· ἐν δὲ Γερμανίᾳ καὶ Ὁλλανδίᾳ τοῦ Ἀλβέρτου Δυρέρου, Λουκᾶ τοῦ ἐκ Λουγδούνου, Ἀβραάμτοῦ Βρυίου, τοῦ Ῥεμβράνδου, τοῦ Ῥουβηνσίου, τοῦ Δειπεμβήκου καὶ τοῦ Κιλιανοῦ· ἐν Γαλλίᾳ τέλος τοῦ Πουσσίνου, τοῦ Καλότου καὶ ἄλλων. Ἡ παροῦσα εἰκὼν εἶναι τοῦ δευτέρου τῶν καλλιτεχνῶν τούτων.

ΔΑΝΗΛΙΣ,

Ἡ μεγάλη τῶν Πατρῶν Δέσποινα.

Ὑπὸ Κ. Π.

Α'.

Μίαν ἡμέραν τοῦ 850 ἔτους, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν ἄρχων τις Βυζαντινός, καλούμενος Θεόφιλος, σταλεὶς δὲ εἰς Πελοπόννησον, ἕνεκα δημοσίου ὑπηρεσίας, ὑπὸ τοῦ βασιλεύοντος τότε Μηχαὴλ Γου, ἢ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ θείου αὐτοῦ καὶ Καίσαρος Βάρδα, διότι ὁ βατιλεὺς, ἀσχολούμενος εἰς ἱπποδρομίας καὶ ἄλλας ὀλιγώτερον ἀθώας διασκεδάσεις, δὲν εἶχε καιρὸν νὰ φροντίζῃ περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων. Ἡ ἀφιξις ἀνθρώπου τοσοῦτον ἐπιστήμου, ἔτι δὲ καὶ συγγενοῦς τοῦ βασιλέως, δὲν ἦτο πρᾶγμα σύνηθες· ὅθεν πλῆθος πολὺ συνέρρευτε διὰ νὰ ἴδῃ εἰσερχόμενον τὸν ἐπίτροπον τῆς κυβερνήσεως. Ἀλλὰ τὸ πλῆθος τοῦτο ἐπέστησε τὴν προσοχὴν εἰς τὴν λαμπρὰν τοῦ ἄρχοντος συνοδίαν μᾶλλον ἢ εἰς τὸν ἄρχοντα αὐτόν· καὶ τοῦτο διότι ὁ Θεόφιλος δὲν διέπρεπε πολὺ διὰ τὸ ἐξωτερικόν αὐτοῦ· ἐξεναντίας ἦτο τοσοῦτον μικρὸς τὸ ἀνάστημα, ὥστε συνήθως ὠνομάζετο ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Θεοφιλίτζης. Ἠγάπα ὅμως νὰ ἔχῃ περὶ ἑαυτὸν θεράποντας ὑψηλοὺς καὶ ῥωμαλέους, μεταξὺ τῶν ὁποίων μάλιστα διεκρίνετο νέος τις ἀθλητικὸς καὶ εὐειδής, καλούμενος Βασίλειος. Ὁ ὄχλος ἐθαύμαζεν ἔτι τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Βασίλειος ἐχαλιναγώγει τὸν ἀγέρωχον αὐτοῦ ἵππον, καὶ τὴν κομψότητα μὲ τὴν ὁποίαν ἐφόρει τὴν πολυτελῆ αὐτοῦ στολὴν, ὅτε ὁ Θεόφιλος ἔφθασεν εἰς τὴν μητρόπολιν τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου, διὰ νὰ προσκυνήσῃ τὴν θαυματουργὸν αὐτοῦ εἰκόνα, πρὶν ἢ ἀναπαυθῇ εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ παρασκευασθὲν κατάλυμα. Ὁ πρωτόκλητος τῶν Ἀποστόλων ἐτιμᾶτο ἀείποτε ὡς ἰδιαίτερος προστάτης καὶ φύλαξ τῆς πόλεως τῶν Πατρῶν, ἀλλὰ, κατὰ τοὺς χρόνους τούτους, ἡ πρὸς αὐτὸν εὐλάβεια εἶχεν ἀναζωπυρηθῆ, οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἐκ τοῦ προσφάτου θαύματος, δι' οὗ, πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν, εἶχε διασώσει τὴν πόλιν ἐκείνην ἀπὸ ἐπικινδυνοτάτης ἐπιδρομῆς τῶν Σλαύων καὶ τῶν Σαρακηνῶν. Τὸν Θεόφιλον δὲν συνώδευσαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰμὴ τινὲς τῶν ἀκολούθων· οἱ δὲ λοιποὶ, ἐν οἷς ὁ Βασίλειος, ὅστις ἦτο ἰδίως ἐπιτετραμμένος τὴν τῶν ἵππων ἐπιστασίαν, ἀπῆλθον ἀμέσως εἰς τὸ ὡρισμένον κατάλυμα, διὰ νὰ προδιαθέσωσι τὰ κατὰ τὴν ἀποσκευήν. Μόνον δὲ ἀφοῦ ἐτελείωσεν ἡ ὑπηρεσία αὕτη, προσῆλθε καὶ ὁ Βασίλειος εἰς τὸν ναὸν, διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὸ ὀφειλόμενον τῷ Ἀποστόλῳ σέβας.

Τότε συνέβη ἐνταῦθα γεγονὸς περίεργον καὶ βεβαίως δυσεξήγητον. Εἰς τὸν ναὸν τοῦτον διέτριβε τὸν πλείονα χρόνον μοναχός τις, μέγα ὄνομα ἔχων εἰς Πάτρας ὡς κατηξιωμένος προορατικοῦ χαρίσματος. Ὁ μοναχὸς οὗτος, ἰδὼν εἰσελθόντα τὸν Θεόφιλον, οὔτε διανέστη, οὔτε ἐπηυχήθη, οὔτε λέξεώς τινος ἠξίωσε τὸν ἄνθρωπον, παντάπασι μὴ σεβασθεὶς τὴν περὶ αὐτὸν δορυφορίαν καὶ λαμπρότητα· ὕστερον δὲ, εἰσερχομένου τοῦ Βασιλείου, ὄχι μόνον ὑπεξανέστη, ὡς ἂν ὑπεδέχετο ἄνδρα ἐπίσημον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξ ἔθους εἰς τοὺς βασιλεῖς γινόμενον χαιρετισμὸν ἀνεφώνησεν. Ὁ νέος τοῦ Βυζαντινοῦ ἄρχοντος θεράπων, περισπώμενος, φαίνεται, ὑπὸ τῆς εὐλαβείας αὐτοῦ, δὲν ἐπρόσεξεν εἰς τὴν παράδοξον ἐκείνην δεξίωσιν· καὶ, προσκυνήσας τὴν ἁγίαν εἰκόνα, ἀσπασθεὶς δὲ τὴν δεξιὰν τοῦ μοναχοῦ, ἀπῆλθεν εὐλαβῶς. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα διεβοήθη τάχιστα καθ' ὅλην τὴν πόλιν, καθότι ὁ ὄχλος, ἅμα ἰδὼν τὸν οἶλον του προσερχόμενον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶχε συρρεύσει ἐνταῦθα πολύς. Καὶ ποίαν μὲν ἐντύπωσιν ἡ εἴδησις αὕτη ἐπροξένησεν εἰς τὸν Θεόφιλον, τὸ χρονικὸν ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐρανιζόμεθα τὴν παροῦσαν διήγησιν δὲν τὸ λέγει· βεβαιοῖ ὅμως, ὅτι ἡ διαγωγὴ τοῦ μοναχοῦ ἐσκανδάλισε πολὺ τὴν ἐπίσημον δέσποιναν τῶν Πατρῶν Δανηλίδα.

Ἡ Δανηλὶς, ἢ Δανιηλὶς, ἐκαλεῖτο οὕτως ἀπὸ τοῦ συζύγου αὐτῆς Δανιὴλ, ὅστις ὅμως εἶχε πρὸ καιροῦ ἀποθάνει. Ὁ πλοῦτος τὸν ὁποῖον ἐκληρονόμησε καὶ ἀπὸ τοῦ γάμου προσέλαβεν, ἦτον ὑπέρογκος· διότι ἀξιόλογον τῆς Πελοποννήσου μέρος ἀνῆκεν εἰς αὐτὴν· καὶ, ἐκτὸς τούτου, εἶχε πολλὰς δούλων μυριάδας, ἄπειρα βιομηχανικὰ καταστήματα, ἄμετρον χρυσὸν καὶ ἄργυρον εἰς σκεύη καὶ εἰς χρήματα. Τὸ δὲ τιμιώτατον τοῦ πολλοῦ ἐκείνου πλούτου κόσμημα, τὸ ὁποῖον ἅπαντες οἱ θησαυροὶ τῆς γῆς δὲν ἠδύναντο νὰ ἀγοράσωσιν, ἦτον ἡ καλλονή. Ἡ Δανηλὶς (ἀνάγκη νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν μὲ θλίψιν μας) ἐπλησίαζε πολὺ εἰς τὸ τεσσαρακοστὸν τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἔτος· διότι ὄχι μόνον υἱὸν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ἔγγονον, ἂν καὶ ὁ τελευταῖος οὗτος, θείᾳ χάριτι, ἐνηπιάζεν ἔτι. Ὁσάκις ὅμως συνέπιπτε νὰ μὴ ἦναι παροῦσα ἡ διπλῆ ἐκείνη τῶν ἀπογόνων κλίμαξ, ἐνόμιζες, ὅτι ἡ γεράζουσα γυνὴ μόλις ἀναβαίνει τὰς πρώτας βαθμίδας τῆς τρίτης τοῦ βίου δεκαετηρίδος. Ἡ φαιδρότης τῆς λευκῆς αὐτῆς χροιᾶς, ἡ στιλπνότης τοῦ λειοτάτου

καὶ ὑποκύρτου μετώπου, ἡ λαμπρότης τῶν καστανείων ὀφθαλμῶν, εἶχον ἐξέλθει μέχρι τοῦδε νικηφόροι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ὀπωσοῦν πρὸς τὸν χρόνον ἀγῶνος. Μόνη ἡ συνήθης τοῦ προσώπου ἐμβρίθεια προέδιδε τὴν παροδον τῆς πρώτης νεότητος· ἀλλὰ τὴν ἐμβρίθειαν αὐτὴν ἠδύνατο νὰ δικαιολογήσωσιν αἱ πολλαὶ φροντίδες μεγάλου κοινωνικοῦ ἀξιώματος, διεσκέδαζε δὲ ἐκ διαλειμμάτων μειδίαμα χάριεν, τὸ ὁποῖον, ὅσῳ προσωρινῶς καὶ ἀν ἐφώτιζε τὰ σκιερὰ ἐκεῖνα χείλη, βαθέως ἦτον ἐντετυπωμένον εἰς πολλὰς καρδίας. Τῳόντι ἡ Δανηλὶς ἠγαπᾶτο εἰς Πάτρας, ἠγαπᾶτο ὑπὸ πολλῶν εἰλικρινῶς, ὄχι διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς, ἢ τὴν εὐγένειαν, ἢ τὴν δύναμιν, ἀλλὰ διὰ τὴν χάριν, ἥτις, δωρηθεῖσα ἅπαξ ὑπὸ τῆς προνοίας, καθιστᾷ καὶ τὴν ταπεινοτέραν τῶν γυναικῶν ἀκαταμάχητον. Οὐδεὶς ὅμως ἠδύνατο νὰ καυχηθῇ ὅτι εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ψυχῆς αὐτῆς διότι φύσις καὶ τέχνη δύνανται ἐπὶ πολὺ νὰ διατώσωσι τοῦ σώματος τὴν φαιδρότητα, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν φαιδρότητα τῆς καρδίας, ἐπέρχεται δὲ εἰς προθεσμίαν ἀνυπέρθετον ἡλικία τις, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος αἰσθάνεται μὲν ἔτι τὴν ἀνάγκην τῆς ἀγάπης, καὶ σφοδρότερον ἴσως ἢ ἐν τῇ νεότητι αὐτοῦ, δεειᾷ δὲ καὶ δυσπιστεῖ, διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν πεῖραν· ἡλικία θλιβερά, καθ' ἣν οἱ φθίνοντες τῆς καρδίας κρουνοὶ δὲν δύνανται πλέον νὰ κορέσωσι τὴν ἄσβεστον αὐτῆς δίψαν!

Ἡ Δανηλὶς λοιπὸν ἠπόρησε διὰ τὴν διαγωγὴν ἐκείνην τοῦ μοναχοῦ, καὶ, προσκαλέσασα αὐτόν,

— Τοσοῦτον χρόνον μὲ γνωρίζεις, εἶπε, πάτερ πνευματικέ, καὶ ἠξεύρεις βέβαια, ὅτι διαφέρω ὀπωσοῦν τῶν πολλῶν, ἔχουσα δύναμίν τινα καὶ ἐπιρροὴν εἰς τὸν τόπον τοῦτον. Οὐδέποτε ὅμως ἐπηγέρθης βλέπων μὲ προσερχομένην, οὐδὲ μὲ ἐπηυχήθης, ἀλλ' οὐδὲ εἰς τὸν υἱόν ἢ εἰς τὸν ἐγγονόν μου ἀπένειμας τοιαύτην τιμήν. Πῶς λοιπὸν σήμερον, ἰδὼν ἄνθρωπον εὐτελῆ καὶ ξένον, καὶ ὑπεξανέστης, καὶ ὡς βασιλέα ἐτίμησας;

— Ἀδίκως λέγεις, ἀπεκρίθη ὁ εὐλαβὴς μοναχὸς, ὅτι εἶδον ἕνα τῶν τυχόντων ἀνδρῶν ἐγώ. Καὶ εἰς ἄλλον μὲν οὐδένα ἤθελον εἴπεῖ τίνα ἐχαιρέτησα· εἰς σὲ ὅμως, τὴν ἀγαθὴν καὶ φιλάνθρωπον προστάτιν τῆς χώρας ταύτης, λέγω, ὅτι εἶδον τὸν ὑπὸ χριστοῦ κεχρισμένον ὡς μέγαν βασιλέα τῶν Ῥωμαίων, τὸν προωρισμένον νὰ ἄρξῃ μετ' οὐ πολὺ ἐν Βυζαντίῳ. Διὰ τοῦτο ἐξανέστην καὶ ἐπευφήμησα, διότι, εἰς τοὺς ὑπὸ θεοῦ τετιμημένους, ὀφειλομένη βεβαίως εἶναι καὶ ἡ ἐξ ἀνθρώπων τιμή.

Ἀράγε ἡ προῤῥησις αὕτη τοῦ μοναχοῦ παρήγαγεν εἰς τὴν Δανηλίδα τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν Βασίλειον, ἢ εἶχε θαυμάσει καὶ αὐτὴ, ὁμοῦ μὲ τὸ πλῆθος τῶν Πατρέων, τὴν κομψότητα καὶ τὸ κάλλος τοῦ νέου ἀρχιιππικόμου τοῦ Θεοφίλου; Ἀράγε ἡ περὶ τῶν πολιτικῶν συμφερόντων πρόνοια ἔλεγεν εἰς αὐτὴν, ὅτι πρέπει νὰ οἰκειωθῇ μὲ τὸν μέλλοντα αὐτοκράτορα ἢ μὲ ἄνθρωπον τοὐλάχιστον μέλλοντα νὰ ἰσχύσῃ ἐν τῇ βασιλευούσῃ διὰ τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ καὶ τὴν εὐφυΐαν, ἢ ἴγ υνὴ ἐκείνη ᾐσθάνθη ὅτι ἔκρουσεν ἤδη ἡ ὥρα τοῦ τελευταίου καὶ κρισίμου τῆς ζωῆς αὐτῆς δράματος; Τὸ χρονικὸν λέγει τὸ πρῶτον, ὁ δὲ Γίββων, τὸ δεύτερον, ἐγὼ δὲ δὲν ἀναλαμβάνω νὰ λύσω τὸ περιπεπλεγμένον τοῦτο ζήτημα, διότι τῶν μὲν ἱερογλυφικῶν ἡ ἀνάγνωσις κατωρθώθη μέχρι τινὸς, ἴσως δὲ κατορθωθῇ ποτε καὶ τῆς Φοινικικῆς καὶ τῆς Βαβυλωνιακῆς γραφῆς ἡ ἀνάγνωσις, ἀλλὰ τὰ μυστήρια τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, καὶ μάλιστα τῆς γυναικείας, οὐδέποτε θέλουν ἐξηγηθῇ ἀποχρώντως.

Τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἡ Δανηλὶς παρήγγειλε τὸν υἱόν αὐτῆς Ἰωάννην νὰ συγκτισθῇ μὲ τὸν Βασίλειον καὶ νὰ καλέσῃ αὐτὸν εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην κατοικίαν, ἐν ᾗ ὁ ξένος οὗτος εἰθεωρήθη μετ' ὀλίγον ὡς φίλος καὶ οἰκεῖος. Ἡ Δανηλὶς δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ θαυμάσῃ τὸ ἡρωϊκὸν τοῦ νέου τούτου ἀνάστημα, τὴν χάριν τῆς ὁμιλίας του, τὴν σύνεσιν τῶν διανοημάτων καὶ τὴν εὐγένειαν τοῦ φρονήματος, ἥτις πολυειδῶς ἐμαρτύρει, ὅτι τύχη δυσμενὴς κατεβίβασεν αὐτὸν εἰς τάξιν πολὺ ὑποδεεστέραν τῆς προγονικῆς εὐκλείας. Ὁ Βασίλειος, ἐνθαῤῥυνόμενος ὑπὸ τῆς εὐεργετίδος ταύτης φιλίας, δυηγήθη πολλάκις τὰς μεγάλας τοῦ οἴκου αὐτοῦ περιπετείας καὶ συμφοράς· διότι εἶλκε τὸ γένος ἀπὸ τῶν Ἀρσακιδῶν, οἵτινες, ἄρξαντες τῶν Πάρθων, ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας, μόνοι τῶν Ἀσιανῶν ἀντέστησαν εἰς τὰ νικηφόρα ὅπλα τῆς κοσμοκράτορος Ῥώμης. Κλάδος δέ τις τοῦ οἴκου τούτου ἐβασίλευσεν εἰς τὴν Ἀρμενίαν, καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐπέζησαν εἰς τὴν διανομὴν καὶ εἰς τὴν δούλωσιν τῆς ἀρχαίας ταύτης μοναρχίας. Δύο ἐξ αὐτῶν εἶχον καταφύγει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Βυζαντινοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ Α^ου., πρὸ τετρακοσίων περίπου ἐτῶν, καὶ εὗρον παρ' αὐτῷ εὐμενῆ δεξίωσιν, κατασταθέντες κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Μακεδονίαν, ἔπειτα εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν. Ἐπὶ πολλὰς δὲ γενεὰς διεφύλαξαν τὸ προσῆκον εἰς τὸ γένος αὐτῶν ἀξίωμα, καὶ, ἀναδειχθέντες ἐνθερμοι ζηλωταὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, ἀπέῤῥιψαν τὰς περὶ ἐπανόδου εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν ἐπαγωγοὺς προτάσεις τῶν Περσῶν καὶ τῶν Ἀράβων. Ἀλλὰ ὁ χρόνος καὶ ἡ πενία ἠμαύρωσαν κατὰ μικρὸν τὸ μεγαλεῖον ἐκεῖνο, ὁ δὲ πατὴρ τοῦ Βασιλείου κατήντησε νὰ μὴ ἔχῃ εἰμὴ μικρόν τι κτημάτιον, τὸ ὁποῖον ἰδίαις χερσὶν ἐγεώργει. Οὐδὲν ἧττον δὲν κατεδέχθη νὰ νοθεύσῃ τὸ αἷμα τῶν Ἀρσακιδῶν, ἀναμιγνύων αὐτὸ μετὰ ἀγενῶν, καὶ ἔλαβε σύζυγον χήραν τινὰ, ἥτις ἐθεωρεῖτο καταγομένη ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου. Ὁ ἀπὸ τοῦ γάμου τούτου γεννηθεὶς Βασίλειος, αἰχμαλωτευθεὶς ὑπὸ τῶν λεηλατησάντων τὴν Ἀδριανούπολιν Βουλγάρων, ἀνετράφη εἰς τὴν δουλείαν καὶ εἰς γῆραν ξένην. Ἔφηβος δὲ γενόμενος, ἡνώθη μετὰ πολλῶν ἄλλων Ῥωμαίων αἰχμαλώτων, οἵτινες, θραύσαντες τὰ δεσμὰ αὐτῶν, διελθόντες τὴν Βουλγαρίαν καὶ δύο στρατοὺς βαρβάρων νικήσαντες, ἔφθασαν εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Εὐξείνου καὶ ἐπανῆλθον, διὰ θαλάσσης, εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖθεν δὲ ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Ὁ Βασίλειος, ἀνακτήσας τὴν ἐλευθερίαν, περιῆλθεν εἰς πενίαν ἐσχάτην. Αἱ συμφοραὶ τοῦ πολέμου εἶχον ἐπιφέρει τὴν κατα-

στροφὴν τοῦ κτήματός του· ὁ πατήρ του ἀπέθανε μετ' ὀλίγον καὶ αὐτὸς, ἠναγκασμένος νὰ συντηρῇ τοὺς ὀρφανοὺς ἀδελφούς, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τοῦτο διὰ τῆς ἰδίας ἐργασίας. Ὅθεν ἀπεράσισε νὰ ζητήσῃ θέατρον βίου μεγαλήτερον καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Φθάσας εἰς τὴν πρωτεύουσαν ταύτην χωρὶς φίλων καὶ χρημάτων, διῆλθε τὴν πρώτην νύκτα ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Διομήδους καὶ ἐτράφη ὑπὸ ἐλεήμονος μοναχοῦ. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, εἰσελθὼν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἄρχοντος Θεοφίλου, εὗρεν ἄνεσίν τινα τοῦ βίου, ἂν ὄχι εὐπορίαν.

Ἡ Δανηλὶς ἤκουε μετὰ κατανύξεως τὴν παράδοξον αὐτὴν τῆς τύχης ἀδικίαν, κατὰ τῆς ὁποίας εὐγλώττως ἐμαρτύροντο τοσαῦτα προτερήματα· καὶ ἠγάπησε πιθανώτατα τὸν νέον ἐκεῖνον, ὅστις ὑπερεῖχε πολὺ ὅλων τῶν ἐν Πάτραις λατρευτῶν της καὶ ἠδύνατο νὰ θεραπεύσῃ ἐξίσου τὴν τε καρδίαν καὶ τὴν φιλοδοξίαν της· διότι ἡ προνοητικὴ αὕτη φιλοδοξία δὲν εἶχε χρείαν τοῦ προορατικοῦ πνεύματος τοῦ μοναχοῦ διὰ νὰ καταπεισθῇ, ὅτι ὁ Βασίλειος εἶναι προωρισμένος νὰ διατρέξῃ στάδιον λαμπρὸν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μετὰ δύο μῆνας, ὁ Θεόφιλος, τελειώσας τὴν ὑπόθεσιν δι' ἣν εἶχε σταλῆ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἡτοιμάσθη νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε. Ἀλλὰ τότε νόημά τι, ἐγκαίρως ἐπελθὸν, δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Βασίλειον νὰ παρακολουθήσῃ τὸν κύριόν του· ὅθεν ὁ Θεόφιλος ἀνεχώρησε χωρὶς τοῦ ἀρχιιππικόμου του, ὅστις διέτριψεν ὁλόκληρον τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα παρὰ τῇ φίλῃ ἐκείνῃ.

Ἐπανελθούσης ὅμως τῆς ἀνοίξεως, ᾐσθάνθη, ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐν ᾗ ἐκάλει αὐτὸν ἡ μυστηριώδης φωνὴ τῆς εἱμαρμένης. Καὶ ἡ Δανηλὶς, εἰς τὴν καρδίαν τῆς ὁποίας ὁ ἔρως καὶ τὸ πολιτικὸν συμφέρον δεινῶς ἀντεπάλαιον, ἐνδίδουσα τελευταῖον εἰς τὸ συμφέρον τοῦτο, συνήνεσεν εἰς τὸν χωρισμόν. Δὲν ἐπέτρεψεν ὅμως νὰ ἀναχωρήσῃ ὁ Βασίλειος πένης ὡς ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς, ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῷ καὶ χρυσὸν ἱκανὸν, καὶ ἀνδράποδα πρὸς ὑπηρεσίαν τριάκοντα, καὶ εἰς ἱματισμὸν καὶ διάφορα εἴδη πλοῦτον πολύν. Περὶ δὲ τὰ ἔσχατα διεκοίνωσε μέχρι τινὸς καὶ τὴν παράδοξον ἐκείνην προῤῥησιν, εἰποῦσα εἰς αὐτὸν, ὅτι προώρισται νὰ ἀνυψωθῇ, ὑπὸ τῆς θείας προνοίας, ἐπὶ ἀξίωμα ὕπατον, παρακαλέσασα νὰ μὴ τὴν λησμονήσῃ ἐν τῷ μέσῳ τῶν μεγαλείων τὰ ὁποῖα τὸν περιέμενον καὶ ἀπαιτήσασα, ὡς ἐνέχυρον τῆς μνήμης ταύτης, νὰ συνδεθῇ, διὰ τοῦ δεσμοῦ τῆς πνευματικῆς ἀδελφότητος, μετὰ τοῦ υἱοῦ της Ἰωάννου. Ὁ Βασίλειος συνῆψε προθύμως τὸν δεσμὸν τοῦτον, ἂν καὶ δυσπιστῶν εἰς τὰ ὄνειρα τῆς ἀγαθῆς Δανηλίδος· προσέθηκε δὲ γελῶν, ὅτι, ἂν τυχὸν ἐπληθεύσωσί ποτε, θέλει βεβαίως καταστήσει αὐτὴν κυρίαν ἁπάσης Πελοποννήσου.

Β.

Παρῆλθον ἔκτοτε δεκαὲξ ἔτη· καὶ, ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, ἡ τύχη τοῦ Βασιλείου ἠλλοιώθη τῳόντι θαυμασίως. Ὁ νέος οὗτος, ὅστις ἤξευρε νὰ στέργῃ εἰς τὰ παρόντα μέτρια τῆς τύχης δωρήματα, προσδοκῶν ἐν ὑπομονῇ τὰ μεγαλήτερα, ἠγόρασεν, ἅμα μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀπὸ τῶν χρημάτων τὰ ὁποῖα ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἡ Δανηλὶς, πολλὰ κατὰ τὴν Μακεδονίαν κτήματα, δι' ὧν καὶ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν συγγενῶν αὐτοῦ ἐπήρκεσε, καὶ εἰς τὴν ἰδίαν εὐπορίαν. Παρέμεινεν ὅμως ἐπί τινα ἔτη χρόνον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοφίλου, μέχρις οὗ εὐτυχὴς συνδρομὴ περιστάσεων κατέστησε γνωστὸν αὐτὸν εἰς τὴν αὐλήν. Ἐν τῇ συνοδίᾳ τῶν πρέσβεων τῆς Βουλγαρίας, εὑρίσκετο περίφημός τις μονομάχος, ὅστις, ἐπὶ συμποσίου βασιλικοῦ, προεκάλεσε τὸν γενναιότερον τῶν Ἑλλήνων· ὁ δὲ Βασίλειος, τοῦ ὁποίου μέγα ἦτο τὸ ἐπὶ τῇ ῥώμῃ τοῦ σώματος ὄνομα, ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν καὶ κατέβαλε τὸν βάρβαρον ἐκ πρώτης προσβολῆς. Δαμάσας δὲ μετ' ὀλίγον, διὰ τῆς δεξιότητος καὶ τῆς γενναιοψυχίας αὐτοῦ, ἵππον ὅστις οὐδένα ἐδέχετο ἀναβάτην, ἐλαβεν ἀξιόλογον, ἐν τῷ βασιλικῷ ἱπποστασίῳ, ἀξίωμα, καὶ ἐντεῦθεν εὐκόλως ἤδη προήχθη εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἀρχικοιτωνίτου τῶν ἀνακτόρων. Ἀλλά, κατὰ δυστυχίαν, οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ πλησιάσῃ τὸν Μιχαὴλ Γ^ον χωρὶς νὰ μεταλάβῃ τῶν κακιῶν αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς ἀπῄτησεν ἀπὸ τὸν νέον ἐκεῖνον φίλον νὰ συζευχθῇ μίαν ἀπὸ τὰς παλλακάς του· καὶ οὐδὲ τοῦτο ἤρκεσεν, ἀλλ' ὁ Βασίλειος ἠναγκάσθη νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν ἀτίμωσιν τῆς ἰδίας ἀδελφῆς, ἥτις ἔλαβε τὴν ἀτυχίαν νὰ ἑλκύσῃ τὴν κτηνώδη εὐμένειαν τοῦ Μιχαὴλ Γ^ου. Ἔπειτα αἱ ἐρωμέναι τοῦ βασιλέως παρέστησαν τὸν Καίσαρα Βάρδαν ὡς ἄνθρωπον ἐπικίνδυνον καὶ μισητόν, ὁ δὲ Βασίλειος, κατὰ παραγγελίαν καὶ ἐνώπιον τοῦ Μιχαὴλ, φονεύει τὸν θεῖον ἐκεῖνον καὶ συνάρχοντα τούτου καὶ ἀνταμείβεται λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ Αὐγούστου καὶ τοῦ Καίσαρος. Ἡ τύχη λοιπὸν δὲν ἐφαίνετο ἐξευμενισθεῖσα πρὸς τὸν τοσοῦτον ἄλλοτε ἐκπεπτωκότα ἀπόγονον τῶν Ἀρσακιδῶν εἰμὴ ἐπὶ τῷ ὅρῳ, ὅτι ἕκαστον αὐτῆς δώρημα θέλει ἐξαγοράζεται δι' ἑνὸς κακουργήματος. Καὶ πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ καταχθονίου τούτου συμβολαίου, ἀπῄτησεν ἀπὸ αὐτὸν ἕτερον μέγιστον ὕβμα· διότι ὁ νέος Καίσαρ, κινδυνεύσας ἐπίσης ἀπὸ τῆς ἀστασίας τοῦ Μιχαὴλ καὶ ὑβρισθεὶς ὑπὸ τούτου δεινῶς, περιέστη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταστήσῃ ἐκποδὼν τὸν ὀλέθριον ἐκεῖνον εὐεργέτην, ἂν αἱ δύο αὗται λέξεις δύνανται νὰ συμβιβασθῶσι, καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα.

Ὅτι ὁ Βασίλειος, ὁ ἐπικαλούμενος Μακεδὼν, γενόμενος ἅπαξ ἐγκρατὴς τῆς ἀρχῆς, ἀνέδειξεν ἀρετὴν, δικαιοσύνην, φρόνησιν καὶ ἐπιτηδειότητα, αἵτινες ἀρκοῦσι βεβαίως διὰ νὰ ἐκπλύνωσι τὸν ῥύπον ἅπαντα τῶν προηγουμένων ἀνομημάτων, τοῦτο εἶναι γνωστόν· ἀλλὰ δὲν πρόκειται περὶ τούτου ἐνταῦθα. Οἱ ἀναγνῶσταί μας προτιμῶσιν ἀναμφιβόλως νὰ μάθωσι τί ἀπέγινεν ἡ Δανηλίς.

Ὁ Βασίλειος δὲν τὴν ἐλησμόνησεν. Ἅμα στεφθεὶς, ἐκάλεσεν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν υἱόν της Ἰωάννην, ἀνηγόρευσεν αὐτὸν Πρωτοσπαθάριον καὶ ἐτίμησεν ὡς φίλον μᾶλλον ἢ ὡς θεράποντα αὐλικόν. Ἐν-

νοεῖται ὅμως, ὅτι τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ εὐχαριστήσῃ τὰς ἀξιώσεις τῆς μητρός. Ναί μὲν ἡ ἡλικία εἶχεν ἀποξηράνει ἤδη καὶ τὰς τελευταίας ῥανίδας τῆς σύχμηρᾶς ἐκείνης καρδίας· ἀλλ' ὅσῳ ἐμαραίνετο παρ' αὐτῇ ὁ χαρίεις τοῦ ἔρωτος θάμνος, τόσῳ μᾶλλον ἐθαλλε τὸ ἀγέρωχον δένδρον τῆς φιλοδοξίας· ἡ Δανηλὶς ἀπῄτει πλείονά τινα μερίδα εἰς τὰ κέρδη τῆς θαυμασίας ἐκείνης τύχης καὶ ἴσως εἰς τὸν ἀπώτατον ὁρίζοντα τῆς ἀχανοῦς αὐτῆς φαντασίας διέβλεπε τὴν πορφύραν τῆς βασιλίδος ἀνταμείβουσαν δαψιλῶς τὴν πάλαι πρὸς τὸν ἀκατονόμαστον ἀρχιιπποκόμον εὐεργεσίαν.

Ὅθεν ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν βασιλεύουσαν· καί, ἐπινεύσαντος τοῦ αὐτοκράτορος, ἐπεχείρησε τὴν ὁδοιπορίαν εἰς τρόπον μαρτυροῦντα, ὅτι, ἂν τὸ Βυζαντινὸν κράτος, καί τοι ὂν τότε τὸ μᾶλλον πεπολιτισμένον μέρος τοῦ κόσμου, δὲν εἶχεν οὔτε ἀτμοκίνητα, οὔτε σιδηροῦς ἢ ἄλλους ἀναπαυτικοὺς δρόμους, ὁ πλοῦτος ὅμως ἤξευρε πάντοτε νὰ ὑπερνικᾷ τὰς κοινὰς τοῦ βίου δυσχερείας. Διότι μετέβη μὲν ἀπὸ Πατρῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ ξηρᾶς· ἀλλὰ διήλασεν ἅπασαν τὴν μακρὰν ταύτην ὁδόν, κατακεκλεμένη ἐπὶ σκίμποδος μαλακοῦ, τὸν ὁποῖον ἔφερον τριακόσιοι λογάδες ὑπηρέται, ἀνὰ δέκα ἀλληλοδιαδόχως αἴροντες τὴν κλίνην ἐκείνην. Συνωδεύετο δὲ ὑπὸ δορυφόρων πολλῶν, σταλέντων ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ βασιλέως, καὶ συνεπήγετο δῶρα, « οἷα, λέγει τὸ » χρονικόν, τῶν ἐθνικῶν βασιλέων οὐδεὶς σχεδὸν μέ- » χρι καὶ τότε πρὸς βασιλέα Ῥωμαίων εἰσήγαγε » καὶ ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα ἀποδεικνύουσι τὴν ἐξαισίαν βιομηχανικὴν ἀκμὴν ἥτις τότε ἐπεκράτει εἰς τὴν Πελοπόννησον. Ἦταν δὲ τὰ δῶρα ταῦτα·

πεντακόσιοι δοῦλοι, ἐξ ὧν ἑκατὸν εὐειδεῖς εὐνοῦχοι, τοὺς ὁποίους ἤλπιζεν, εἰς πᾶσαν περίστασιν, νὰ ἔχῃ, διὰ τὴν πάλαι οἰκειότητα, προθύμους ὑπηρέτας, ὁσάκις ἐμελλε νὰ προσέρχεται εἰς τὰ βασίλεια.

ἑκατὸν ποικίλτριαι (κεντήτριαι) γυναῖκες,

ἑκατὸν ποικιλόχροες πορφύραι.

τριακόσια λινᾶ ὑφάσματα διαφόρων εἰδῶν.

ἑκατὸν μεταξωτὰ ἱμάτια, τοσοῦτον λεπτῶς ἐξειργασμένα ὥστε ἡ ὑφὴ αὐτῶν ὡμοίαζε τὴν ὑφὴν τῆς ἀράχνης, ἕκαστον δὲ ἠδύνατο νὰ περιληφθῇ εἰς τὸν σωλῆνα ἑνὸς καλάμου.

Ἡ Δανηλὶς, φθάσασα εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔτυχε δεξιώσεως λαμπρᾶς· ὁ Βασίλειος ὑπεδέχθη αὐτὴν ἐν τῇ Μαγναύρᾳ, εἰς τὸ μεγαλοπρεπές, δηλαδὴ, οἴκημα, ὅπου οἱ βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων συνείθιζον νὰ ὑποδέχωνται τοὺς ξένους πρέσβεις καὶ ἡγεμόνας, ἀπέδωκεν αὐτῇ τιμὰς ἐξαιρέτους καὶ ἐνόμισεν, ὅτι ὑπερεκπληροῖ τὴν ὀφειλομένην εὐγνωμοσύνην, ἀπονείμας εἰς αὐτὴν τὸ τιμιώτατον τῆς βασιλεομήτορος ὄνομα.

Ἂν τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐθεράπευσε τὰς κρυφιωτέρας τῆς Δανηλίδος εὐχὰς, ἢ ἂν ἔκοψεν ἄλλας ἐλπίδας τας ὁποίας ἠδύνατο νὰ ἔχῃ, δὲν ἠξεύρομεν. Φαίνεται ὅμως, ὅτι αὕτη ἐθεώρησε πρέπον νὰ ὁμολογήσῃ πολλὰς εἰς τὸν βασιλέα χάριτας καὶ ὅτι, ἐκτὸς τῶν προειρημένων δώρων, ἐχάρισε τότε εἰς αὐτὸν, υἱὸν ἤδη θεωρούμενον, οὐ μικρὸν τῆς Πελοποννήσου μέρος ἐκ τῶν ἰδίων κτημάτων. Διατρίψασα δὲ ὀλίγους μῆνας κατὰ τὴν μεγαλόπολιν ταύτην, ἐπέστρεψεν ἔπειτα εἰς Πάτρας, ὡς δέσποινά τις Βασίλισσα τῶν χωρῶν ἐκείνων θεωρουμένη καὶ καρπουμένη τιμὰς πολὺ πλείονας καὶ μείζονας τῶν προτέρων. Ὅπως δὲ ὡδοιπόρησεν ἀναβαίνουσα εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πάλιν ἐπανῆλθεν ἐκεῖθεν.

Καὶ ἐπειδὴ τότε συνέπεσε νὰ κατασκευάζεται ἐν Βυζαντίῳ περικαλλής τις καὶ περίοπτος ναὸς ἐπ' ὀνόματι τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ Μιχαὴλ τοῦ πρώτου τῶν ἀγγέλων, καὶ Ἠλιοῦ τοῦ Θεσβίτου, ἅπαν δὲ τὸ ἔδαφος αὐτοῦ συνέκειτο, ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν χρονογράφον, ἐκ λίθων πολυτίμων, μιμουμένων, διὰ συναρμογῆς ἐντέχνου, τὴν ποικιλίαν καὶ τὸ κάλλος ταώνων, ἡ Δανηλὶς, λαβοῦσα τὸ μέτρον τοῦ ἐμβαδοῦ, κατεσκεύασεν ἐν Πελοποννήσῳ τάπητας μεγάλους καὶ λαμπροτάτους διὰ νὰ καλύψωσι τὸ θαυμαστὸν ἐκεῖνο ἔδαφος. Καὶ οὐδ' εἰς ταῦτα ἠρκέσθη· ἀλλὰ κατ' ἔτος, ἐνόσῳ ἔζη ὁ βασιλεὺς, ἀπέστελλεν αὐτῷ δῶρα ὄχι μικρότερα τῶν ἐξ ἀρχῆς εἰσαχθέντων. Διότι ἡ Δανηλὶς ἐπέζησεν εἰς τὸν Βασίλειον, ἀποθανόντα, ὡς γνωστὸν, ἐν ἔτει 885. Τότε, λαβόντος τὸ αὐτοκρατορικὸν ὀξίωμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, ἐπεθύμησεν αὕτη νὰ ἴδῃ καὶ τοῦτον, καὶ ἐπεχείρησε πάλιν, ἑβδομηκοντούτης ἤδη, τὴν μακρὰν ἀπὸ Πατρῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁδοιπορίαν, κατὰ τὸν αὐτὸν, ὡς πρότερον, τρόπον. Ἔφερε δὲ εἰς τὸν Λέοντα ἐπίσης θαυμαστὰ δῶρα καὶ διώρισεν αὐτὸν γενικὸν κληρονόμον τῆς περιουσίας της, καθότι ὁ μὲν υἱὸς αὐτῆς Ἰωάννης εἶχεν ἀποθάνει, εἰς δὲ τὸν ἔγγονον Δανιὴλ δὲν ἐνόμισε πρέπον νὰ καταλίπῃ εἰμὴ μικρὸν τοῦ πλούτου ἐκείνου μέρος. Προτοῦτοις, παρεκάλεσε ν' ἀποσταλῇ βασιλικὸς ἐπίτροπος διὰ νὰ ἀπογράψῃ καὶ νὰ παραλάβῃ τὴν περιουσίαν, καὶ, ἐπανελθοῦσα τὸ δεύτερον εἰς Πάτρας, ἐτελεύτησε μετὰ μικρόν.

Ὁ πρωτοσπαθάριος Ζηνόβιος, ὁ διορισθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐκτελεστὴς τῆς διαθήκης, ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦτον ὅτε ἔρθασεν εἰς Ναύπακτον. Διαπεραιωθεὶς δὲ εἰς Πάτρας, ἐπεχείρησε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν τελευταίων τῆς Δανηλίδος βουλήσεων. Οἱ εὑρεθέντες θησαυροὶ ὑπερέβαλον ἁπάσας τὰς προσδοκίας. Μόνα τὰ τῆς κινητῆς περιουσίας, ἤτοι τὰ χρήματα, τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη, τὰ πολύτιμα ἐνδύματα καὶ ὑφάσματα, τὸ πλῆθος τῶν δούλων καὶ τῶν κτηνῶν, ἦσαν ἄξια βασιλέως μᾶλλον ἢ ἰδιώτου. Οἱ δοῦλοι λ. χ. ἦσαν τοσοῦτον πολυάριθμοι, ὥστε ὁ Λέων ἠναγκάσθη νὰ ἀπελευθερώσῃ τρισχίλιους ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ πέμψῃ αὐτοὺς ὡς ἀποίκους εἰς τὸ κατὰ τὴν Ἰταλίαν θέμα τῆς Λογγοβαρδίας. Διενεμήθησαν δὲ πάντα ταῦτα, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ ἀκίνητα κτήματα, κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς τῆς διαθήκης· ὁ βασιλεὺς, ὡς γενικὸς κληρονόμος, ἔλαβεν εἰς τὸν ἴδιον κλῆρον, πλὴν τῶν ἄλλων, ὀγδοήκοντα κτήματα.

Τὸ πραγματικώτερον λοιπὸν ἀποτέλεσμα ὅλης ἐκείνης τῆς μεταξὺ Βασιλείου καὶ Δανηλίδος φιλίας ὑπῆρξεν, ὅτι ἅπασα σχεδὸν ἡ μεγάλη αὕτη περιουσία περιῆλθεν εἰς τὸν Μακεδονικὸν οἶκον. Πῶς ὅμως ἐσωρεύθη ὁ κολοσσιαῖος οὗτος θησαυρός; Πῶς συμβιβάζεται ἡ συγκρότησις αὐτοῦ μὲ τὴν δόξαν τοῦ Γερμανοῦ Φαλλμεραϋέρου, ὅστις, θελήσας νὰ θάψῃ ζῶσαν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν, ἐθεώρησε συντελεστικώτατον εἰς τοῦτο νὰ πρεσβεύσῃ, ὅτι ἡ Πελοπόννησος, καθ' ἅπασαν τὴν ὀγδόην καὶ ἐν ἀρχῇ ἔτι τῆς ἐννάτης ἑκατονταετηρίδος, διετέλει δουλωμένη καὶ ἐρημουμένη ὑπὸ βαρβάρων Σλαυικῶν φυλῶν; Πῶς συμβιβάζεται πρὸ πάντων μὲ τὴν δόξαν ταύτην ἡ ὕπαρξις τῶν λαμπρῶν βιομηχανικῶν καταστημάτων ἐν οἷς κατεσκευάζοντο ὑφάσματα καὶ τάπητες, περὶ ὧν μετὰ τοσούτου θαυμασμοῦ ὁμιλεῖ ἄνθρωπος συνειθισμένος βεβαίως νὰ βλέπῃ τὰ πολυτιμότερα τῆς τέχνης ἔργα, οἷος ὁ συγγραφεὺς τοῦ χρονικοῦ ἀπὸ τὸ ὁποῖον παρελάβομεν τὴν παροῦσαν διήγησιν, (*) ὁ ἔγγονος τοῦ Βασιλείου καὶ μετὰ τὸν Λέοντα διάδοχος αὐτοῦ, Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος; Τὰ ζητήματα ταῦτα εἶναι ἀναμφιβόλως σπουδαιότατα· ἀλλ' ἴσως δὲν ἁρμόζει νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ αὐτῶν σήμερον, ἱστάμενοι ἔτι ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς ἀγαθῆς Δανηλίδος.

ΦΥΣΙΚΟΪΣΤΟΡΙΚΑ.

ΟΙ ΔΕΛΦΙΝΕΣ,

κατὰ τὸ Γαλλικόν.

Τὸ μέγα γένος τῶν Κητῶν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τῆς παραδόξου διαθέσεως τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, δι' ἣν καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ ἐπωνυμία τῶν *ῥυσητήρων*· διότι ὅταν καταπίνωσι τὰ ἔνυδρα ταῦτα ζῶα εἰς ἀχανῆ φάραγγα τὴν λείαν αὐτῶν, ῥοφῶσι συγχρόνως καὶ μεγάλην ποσότητα ὕδατος, ἣν πρέπει μετὰ ταῦτα νὰ ἀπορρίψωσιν. Αὕτη λοιπὸν, δι' ἰδιαιτέρου ὀργανισμοῦ τοῦ οὐρανίσκου, διέρχεται διὰ τῶν ῥωθώνων, συσσωρεύεται εἰς θύλακον ὑπάρχοντα παρὰ τὸ ἐξωτερικὸν στόμιον τῆς κοιλότητος τῆς ῥινός, ἐκεῖθεν, ὡς ἐκ τῆς πιέσεως ἰσχυρῶν μυώνων, σρενδονίζεται βιαίως διὰ μικρᾶς ὀπῆς ἠνεῳγμένης εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς, καὶ ἀποτελεῖ τοὺς περιέργους ἐκείνους πίδακας, οὓς ἐκπληττόμενοι βλέπουσι πολλάκις μακρόθεν οἱ θαλασσοπόροι ἐν τῷ ὠκεανῷ.

Τὰ κήτη δὲν ἔχουσιν οὐδὲ ἴχνος τριχώσεως, ἀλλὰ τὸ δέρμα των, στιλπνὸν καὶ λεῖον, περικαλύπτει ἀμέσως τὸ ἄφθονον καὶ ἐλαιῶδες ἐκεῖνο λίπος, τὸ κυρίως ἐπιζητούμενον ὑπὸ τῶν κητοθηρῶν. Παρὰ δὲ τὰ πλευρά των ἔχουσι πτερύγια τόσον βραχέα, ὥστε οὐδὲν δύνανται δι' αὐτῶν νὰ συλλάβωσι. Τινὰ εἶδη ἔχουσιν ὀδόντας κωνικοὺς καὶ ὅλους ὁμοίους· διὰ τοῦτο δὲν μασῶσι, ἀλλὰ καταπίνουσι τὴν τροφήν των. Ἄλλα δ' ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ῥάχεος πτερύγιον κάθετον, τενοντώδους οὐσίας, μὴ στηριζόμενον ὅμως ὑπὸ ὀστέου. Οἱ ὀφθαλμοί των εἰσὶν ἐπίπεδοι πρὸς τὰ ἔξω, ὁ δὲ σκληρωτικὸς ἢ ἐξωτερικὸς αὐτῶν ὑμὴν εἶναι στερεὸς καὶ παχὺς· ὀπισθίους δὲ πόδας δὲν ἔχουσιν, οὔτε δὲ τράχηλον, ἀλλ' οὔτε κόγχην ὠτίων, οὐχ ἧττον ὅμως καὶ βλέπουσι καὶ ἀκούουσιν εἰς μακρὰς ἀποστάσεις. Τὰ θηρία ταῦτα, ἔχοντα μῆκος, τὰ μὲν ἐλάττονα ἓξ, τὰ δὲ μείζονα ὀγδοήκοντα ποδῶν καὶ ἐπέκεινα, κατετάττοντο ἐπὶ πολὺ ὑπὸ τῶν φυσικῶν μετὰ τῶν ἰχθύων· ἀλλὰ τέλος ἐθεωρήθησαν ὡς μαστοφόρα, διότι ἔχουσιν ὑπὸ τὴν κοιλίαν μαστοὺς δι' ὧν γαλακτοτροφοῦσι τὰ νεογνά των, καὶ πρὸς τούτοις ἔχουσι διπλῆν γενικὴν κυκλοφορίαν αἵματος. Ἡ οὐρὰ των σύγκειται ἀπὸ παμπληθεῖς μυῶνας, ὧν ἡ μεγίστη ἀνάπτυξις εἶναι ἀπαραδείγματιστος παρὰ τοῖς λοιποῖς μαστοφόροις, καὶ τοῖς χορηγεῖ τὴν μεγάλην ἐκείνην τῆς νήξεως δύναμιν καὶ ταχύτητα.

Οἱ κυρίως δελφῖνες, ἔχοντες ῥύγχος προέχον τῆς κεφαλῆς καὶ στενώτερον αὐτῆς, καὶ ὀδόντας ἁπλοῦς καὶ σχεδὸν πάντοτε κωνικοὺς εἰς τὰς δύω σιαγόνας, εἶναι, ἂν καὶ οἱ ἀρχαῖοι τὸ ἐναντίον ἐνόμιζον, τὸ σκληρότερον καὶ μᾶλλον αἱμοβόρον εἶδος τοῦ γένους τούτου. Ὁ κοινὸς δελφὶς, ἀτρακτοειδὴς τὸ σχῆμα, δηλ. λεπτότερος κατὰ τὴν οὐρὰν ἢ τὴν κεφαλὴν, ἔχει μῆκος ὀκτὼ ὡς δέκα ποδῶν, καὶ τὸ ῥύγχος πεπιεσμένον, φέρον 32—47 ὀδόντας κωνικοὺς, στιλπνοὺς καὶ ὀξεῖς. Ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου ἔχει ἔκρυσιν στεατώδη, πτερυγίῳ παρεμφερῆ, ἀλλ' οὐδόλως ἐκτελοῦσαν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν, διότι, ἰνώδης οὖσα, μαλακὴ καὶ λιπώδης, μυώνων δὲ στερουμένη κινητικῶν, ἀμοιρεῖ κινήσεως ἐντελῶς. Τὸ δὲ χρῶμα εἶναι μέλας μὲν εἰς τὴν ῥάχιν, λευκὸς δὲ εἰς τὴν κοιλίαν.

Τὸ ζῶον τοῦτο ἀπαντᾶται συνήθως εἰς ὅλας τὰς Εὐρωπαϊκὰς θαλάσσας, καὶ πολλάκις ἀναπλέει τοὺς μεγάλους ποταμοὺς, καὶ διαμένει ἐν αὐτοῖς μακρὸν χρόνον. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἦτον περίφημον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον τὸ ὄνομα καὶ ὄχι τὸ ζῶον. Τούτου, ὅτον παράδοξον καὶ ἂν φαίνηται, ὑπάρχουσι πολλαὶ ἀποδείξεις. Ἂς ἰδῶμεν πρῶτον τοὺς ποιητάς.

Παραλείπω τοὺς δελφῖνας ἐφ' ὧν ὠχοῦντο οἱ θαλάσσιοι θεοὶ, ὅταν προσκληθέντες ἦλθον εἰς τὸν γάμον τῆς Θέτιδος μετὰ τοῦ Πηλέως, οὔτε ἐπιμένω νὰ ἐξετάσω πῶς κατώρθωσαν οἱ δύω ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος σταλέντες δελφῖνες νὰ ἐξέλθωσι τοῦ θαλασσίου βυθοῦ, καὶ πορευθέντες πρὸς τὸ ὄρος Ἄτλαντα, νὰ τῷ φέρωσιν ἐκεῖθεν τὴν Ἀμφιτρίτην, ἀλλὰ περιορίζομαι εἰς τὸ συμβὰν τοῦ Ἀρίονος.

Τὶς δὲν ἠξεύρει, ὅτι ὁ Ἀρίων ἦτον περίφημος μουσικὸς, ὅστις, διὰ τῆς λύρας καὶ τῆς φωνῆς του, κατὰ θέλησιν, ἀνήγειρε καὶ κατέλυε τείχη, ὅπερ δὲν ἔχομεν ἀνάγκην νὰ θεωρήσωμεν ὡς μυθῶδες, διότι καὶ τὴν σήμερον καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἐν ᾧ ἴσως ἀποθνήσκει πολλάκις τῆς πείνης ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ ἀρετὴ, πολλοὶ μουσικοὶ, διὰ μόνης τῆς φωνῆς ἢ τῆς λύρας των, οἰκοδομοῦσι παλάτια καὶ ἐπαύλεις. Ἀλλ' ἰδοὺ ποῦ τὸ θαῦμα ἀρχίζει. Ὁ Ἀρίων, φορολογήσας τὰ ὅτα τῶν Ἰταλῶν, καὶ ἐρχόμενος νὰ φορολογήσῃ καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων, ἐπεδὴ μετὰ τοῦ προτόντος τοῦ λάρυγγός

(α) Τὸ χρονικὸν τοῦτο ἐπιγράφεται. « Ἱστορικὴ διήγησις τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων Βασιλείου τοῦ δοκίμου βασιλέως, ἣν Κωνσταντῖνος, βασιλεὺς ἐν θεῷ Ῥωμαίων, ὁ τούτου υἱωνὸς, φιλοπόνως ἀπὸ διεφόρων ἀθροίσας διηγημάτων, τῷ γράφοντι προσανέθετο. »

του εἰς πλοῖον Κορινθιακόν, οὗ οἱ κακοῦργοι ναῦται, ἀγροῖκοι υἱοὶ τῆς θαλάσσης, καὶ κατ' οὐδὲν τῆς φωκαίνης μουσικώτεροι, βεβαίως δὲ ἀμουσότεροι τῶν δελφίνων, ἀπεφάσισαν νὰ ῥίψωσι τὸν τραγῳδιστὴν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ν' ἁρπάσωσι τὰ χρήματά του. Ὁ δὲ Ἀρίων, αὐτόχρημα τραγῳδιστὴς τὴν δειλίαν, ἀντὶ νὰ ἴδῃ πῶς ν' ἀντιπαλαίσῃ ἀνδρείως, τοὺς παρεκάλεσε μόνον ἐν ταπεινότητι, πρὶν ἐκτελέσωσι τὸν ἀπαίσιόν των σκοπόν, νὰ τὸν ἀκούσωσιν ἐπὶ μίαν στιγμὴν κρούοντα τὴν λύραν του. Ἔλαβε λοιπὸν τὸ ὄργανον εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ἤρχισε νὰ παίζῃ εἰς ἦχον θρηνώδη, ἐπ' ἐλπίδι νὰ τοὺς κινήσῃ εἰς οἶκτον, ἀλλὰ ματαίως, καὶ οἱ ἀνόσιοι τὸν ἔρριψαν εἰς τὰ κύματα.

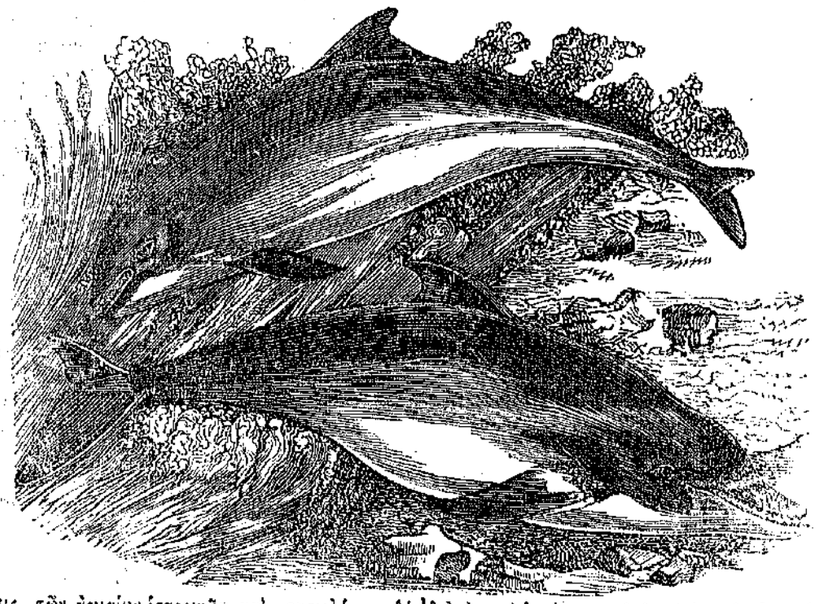

Ἀλλ' ἀπὸ τὰ μέλη αὐτοῦ ἑλκυσθέντες, πλῆθος δελφίνων παρηκολούθουν τὸ πλοῖον καὶ τὸν ἤκουον. Εἷς λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ἐκάθισε τὸν μελῳδὸν εἰς τὴν ῥάχιν του, καὶ ἐτράπη πρὸς τὴν ξηράν, προπεμπόμενος ὑπὸ τῶν λοιπῶν ὅλων, οἵτινες περιεκάλπαζον πέριξ του, ἢ διὰ νὰ φαιδρύνωσι τὸν μονότονον πλοῦν, ἢ διὰ νὰ τὸν ἀκούσωσι· διότι, ἂν πιστεύσωμεν τὰς ἀρχαίας γραφὰς καὶ γλυφάς, τὰς παριστώσας τὸ συμβὰν τοῦτο, ὁ Ἀρίων, καθ' ὅλην τὴν διαπόντιον ἱππασίαν του, οὐδὲ στιγμὴν δὲν ἔπαυσε κιθαρίζων. Ὅπως δήποτε, οἱ φιλόμουσοι δελφῖνες τὸν ἔφερον πρὸς τὸν βασιλέα Περίανδρον, ὅστις, συλλαβὼν τοὺς πειρατάς, τοὺς ἐκρέμασε.

Ἀλλ' ἀπὸ τῶν ποιητῶν ἂν μεταβῶμεν εἰς τὰς ἐκθέσεις τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν καὶ φυσιολόγων, θέλομεν ἰδῇ ὅτι καὶ αὐτῶν αἱ διηγήσεις δὲν εἶναι ἧττον θαυμάσιαι.

Κατ' αὐτούς, ὁ δελφὶς εἶναι νοημονέστατον ζῶον, ἡπιώτατον καὶ καλοκαγαθότατον, εὐμενὲς πρὸς τοὺς εὐμενεῖς, ἀγάπην ἀνταποδίδον πρὸς τοὺς ἀγαπῶντας αὐτό, εὐγνῶμον καὶ εὐπειθές, καὶ τοσοῦτον ἔκδοτον εἰς τὰ περιπαθῆ αἰσθήματα ταῦτα, ὥστε πολλάκις ἀπέθνησκεν ὅταν ἐστερεῖτο τοῦ ἀντικειμένου τῆς φιλίας αὐτοῦ.

Ὁ Παυσανίας λέγει ὅτι εἶδεν ἐν Ποροσελήνῃ δελφῖνα, ὅστις, πληγωθεὶς ὑπὸ ἁλιέων, ἔπεσεν ἐκπνέων εἰς τὸ παράλιον· ἀλλ' ἐκεῖ ἰδὼν αὐτὸν παιδίον, τὸν ἐπεριποιήθη καὶ τὸν ἰάτρευσεν. Ὁ δὲ δελφίς, σῶστρα ἀποδίδων εἰς τὸν ἰατρόν του, ἤρχετο ὁσάκις ὁ παῖς τὸν ἐκάλει, καὶ παρέχων τὰ νῶτά του, ἔφερεν αὐτὸν ἐπὶ τῶν κυμάτων (Παυσ. Λακ. 25).

Ὁ δὲ Πλίνιος λέγει, ὅτι δελφὶς τῆς Λοκρίνης λίμνης τοσοῦτον εἶχεν οἰκειωθῆ πρὸς παῖδα, ὥστε τὸν ἔφερεν ἐπὶ τῶν νώτων του εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην εἰς τὸ σχολεῖον· ὅταν δέ ποτε ἠσθένησε τὸ παιδίον, ὁ δελφὶς, μὴ δυνάμενος νὰ ὑπομείνῃ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, ἀπέθανε τῆς λύπης. Προσθέτει δ' ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς, ὅτι ἄλλος δελφὶς τῆς κατὰ τὸν Ἱππῶνα παραλίας τοσαύτην εἶχε φιλίαν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ὁσάκις ἔβλεπέ τινας λουομένους, ἔσπευδεν ἀμέσως νὰ παίξῃ μετ' αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς δεχθῇ εἰς τὴν ῥάχιν του· ὅτι δ' οἱ ἁλιεῖς, ὠφελούμενοι ἀπὸ τὴν φιλανθρωπόν του διάθεσιν, τὸν εἶχον ἐθίσει νὰ ἁλιεύῃ ἀντ' αὐτῶν, μισθὸν παραχωροῦντες μέρος τῶν συλλαμβανομένων ἰχθύων (ΙΑ'. 8).

Καὶ ὁ Αἰλιανὸς δὲ συνέλεξε πολυαρίθμους ἱστορίας περὶ τῆς τρυφερότητος τῶν μητρικῶν αἰσθημάτων τῶν δελφίνων ὑπὲρ τῶν παιδίων των, περὶ τοῦ εὐαγώγου, τοῦ πειθηνίου καὶ φιλανθρώπου χαρακτῆρος αὐτῶν, περὶ τῆς ἀγχινοίας των εἰς ὅλας τὰς παιδιὰς καὶ εἰς ὅλας τὰς πράξεις των (περὶ ζώων ἰς· Βιβλ. Α, Β, ΣΤ, Η, Ι, ΑΙ, ΙΒ). Βεβαίως ὅμως δὲν θέλω ἐπαναλάβει ἐδῶ ὅλας τὰς γελοίας αὐτὰς ἱστορίας. Ἄπαγε τῆς σχολαστικότητος!

Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ φυσιολόγοι! Ὁ Ἀριστοτέλης λέγει, ὅτι ὁ δελφὶς ἔχει τὸ στόμα ὑπὸ τὴν κεφαλὴν καὶ μακρὰν τοῦ ἄκρου ῥύγχους, καὶ ὅτι, διὰ νὰ συλλάβῃ τὰ πρὸς τροφὴν, ἀναγκάζεται νὰ στραφῇ ἐπὶ τοῦ πλευροῦ ἢ καὶ ὕπτιος. Ὁ δὲ Πλίνιος, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θέλει τὸ στόμα ὅπου καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, τοῖς θέτει ἐπὶ τοῦ νώτου πτερύγιον ἀκανθωτὸν, ἰσχυρὸν, λέγει, ὅπλον, δι' οὗ πολεμοῦσι καὶ δαμάζουσι κροκοδείλους, ἢ δύνανται ὁμοῦ νὰ συστέλλωσιν ὁσάκις θέλουσι νὰ καταστήσωσιν αὐτὸ ἀκίνδυνον, ὡς ὅταν φέρωσιν ἐπὶ τῶν νώτων ἄνθρωπον ἢ παιδίον.

Ἐν τούτοις τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι τὰ δύο ταῦτα χαρακτηριστικὰ τῆς θέσεως τοῦ στόματος καὶ τοῦ πτερυγίου συνυπάρχουσι τῷ ὄντι εἰς τινα ἰχθύν. Ἀλλὰ ποῖον εἶναι τὸ ἥπιον, τὸ τιθασσὸν, τὸ φιλάνθρωπον τοῦτο ζῶον; Τὶς ἤθελε τὸ πιστεύσει; ὁ Καρχαρίας! (α). Ὁ Καρχαρίας! ὁ ἀγριώτερος, ὁ θηριωδέστερος τῶν ἰχθύων! Ὁ Καρχαρίας! ὁ τρόμος τοῦ ναύτου, τῶν θαλασσῶν ὁ δόλιος καὶ αἱμοβόρος ληστὴς, αὐτὸς ὅστις, ὡς ἡ γαλῆ τὸν μῦν, φονεύει μυριάκις εἰς ἀποτρόπαια παίγνια διὰ τοῦ τρόμου τὸ θῦμά του, πρὶν τὸ φονεύσῃ διὰ τῶν μιαιφόνων ὀδόντων του!

Ἰδοὺ ὁ δελφὶς τῶν ἀρχαίων, ἰδοὺ τὸ ζῶον, περὶ οὗ ὁ Ὀππιανός, ἀφ' οὗ τὸ περιγράφει τοσοῦτον ἀκριβῶς ὥστε, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ πᾶς τις τὸν καρχαρίαν, διηγεῖται, ὅτι ἐξέρχεται τῆς θαλάσσης ὅταν ἀκούῃ τοὺς ποιμενικοὺς αὐλοὺς, καὶ συνοδεύει τὰ ἀθῶα ποίμνια, καὶ συναναπαύεται μετ' αὐτῶν ὑπὸ τὰς τερπνὰς σκιὰς τῶν δασῶν! (Ἁλιευτικ. Α'.)

Ἀλλ' ἂς ἀφήσωμεν πάσας ταύτας τὰς παραδόξους ἀπάτας, καὶ ἂς ἰδῶμεν τί εἶναι ἀληθῶς ὁ δελφίς.

Τὸ ζῶον τοῦτο, ὡς ὅλα τὰ κήτη, ζῇ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀγεληδόν. Εἶναι δὲ ζωηρὸν καὶ εὔρωστον, καὶ τόσον ἀδηφάγον καὶ λαίμαργον, ὥστε καταπίνει εὐκόλως πᾶν δέλεαρ ῥιπτόμενον πρὸς αὐτό. Κολυμβᾷ δὲ παραδόξως, ὅταν μάλιστα ἔχῃ μεγάλας ἀποστάσεις νὰ διανύσῃ, συστελλόμενον μὲν εἰς ἡμικύκλιον, διαστελλόμενον δὲ μεθ' ὁρμῆς πάλιν ἀλλεπαλλήλως· διὰ τοῦτο, ὅταν εἶναι παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἡ ῥάχις του ἀλληλοδιαδόχως κρύπτεται καὶ φαίνεται πάλιν. Ἡ μόνη του δὲ ἐνασχόλησις εἶναι νὰ διώκῃ τοὺς μικροὺς ἰχθῦς, οἷον τριχίας, ἀφύας, σκόμβρους, καὶ αὐτὰς τὰς συνοδίας τῶν θύννων, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ συλλάβῃ τοὺς μικροτέρους αὐτῶν. Ἀλλ' ὅλοι οἱ ἰχθῦς οὗτοι, ἂν δὲν συλληφθῶσιν ἐξαίφνης, διαφεύγουσιν εὐκόλως τὸν κίνδυνον, διότι ὁ δελφὶς, ἔχων ἀκινήτους τοὺς τοῦ τραχήλου σπονδύλους, καὶ τὴν κεφαλὴν συμφυῆ μὲ τὸ σῶμα, δὲν δύναται νὰ στρέψῃ αὐτὴν πρὸς τὰ πλάγια, χωρὶς νὰ στρέψῃ ὅλον τὸ σῶμα ἅμοῦ, καὶ ἡ βραδύτης τῶν κινήσεών του τούτων, δίδει καιρὸν εἰς τοὺς διωκομένους νὰ φύγωσιν.

Ὁ δελφὶς ἔχει μέγαν ὄγκον ἐγκεφάλου. Περιορίζεται ὅμως ὁ νοῦς του εἰς μόνην τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν φυσικῶν ἀναγκῶν του, τῆς τροφῆς, ἀναπαύσεως καὶ παραγωγῆς. Ἄλλως τε παρακολουθεῖ τὰ πλοῖα, παίζει καὶ σκιρτᾷ παρὰ τὰ πλευρὰ αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰ ἴχνη αὐτῶν, καὶ οὔτε ἡ παρουσία τοῦ πληρώματος, οὔτε ἡ ὄψις τῶν ἱστίων, οὔτε ὁ θόρυβος ὁ ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοὺς τρομάζει. Ἐνιότε τινες, ἐν τῇ ταχύτητι τῶν κινήσεών των, εἰσπηδοῦσιν εἰς τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐξ εὐηθείας τοῦτο, οὐχὶ ἐκ προθέσεως. Τῶν νεωτέρων τὸ κρέας τρώγεται, καὶ εἰς τὰ μεσημβρινὰ τῆς Γαλλίας μάλιστα κατασκευάζονται ἐξ αὐτοῦ ἁλλᾶντες (λουκάνικα) ἐξαίρετοι. Ὡς ὅλα τὰ κήτη ἔχουσι καὶ αὐτοὶ λίπος, ἔλαιον ὅμως πολλὰ ὀλίγον περιέχουσι, δι' ὃ καὶ δὲν γίνεται ἰδιαιτέρα ἁλιεία αὐτῶν. Τοὺς φοβοῦνται δὲ πολὺ οἱ ἁλιεῖς, διότι σχίζουσι τὰ δίκτυα διὰ τῶν ὀδόντων των, εἴτε διὰ νὰ διαφύγωσιν ἂν συλληφθῶσιν, ἢ διὰ νὰ φάγωσι τοὺς συλληφθέντας ἰχθῦς.

Ἀπαντᾶται δὲ εἰς τὰς βορείους θαλάσσας, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν μεσόγειον ἡ δελφινοφώκη (delphinus tursio), ἢ καὶ *φυσητὴρ* λεγομένη, τὸ αὐτὸ χρῶμα ἔχουσα, μῆκος δὲ πολλάκις δεκαπέντε ποδῶν καὶ ἐπέκεινα βραχὺ δὲ ῥύγχος καὶ εὐρὺ καὶ πεπλατυμμένον, ἔχον εἰκοσιένα ἢ εἰκοσιπέντε κωνικοὺς καὶ πολλάκις ἀμβλεῖς ὀδόντας ἑκατέρωθεν ἑκάστης σιαγόνος.

Πξεύρετε τί ἦτον ὁ *ὄρκυς*, τὸ θαλάσσιον τέρας τῶν ἀρχαίων. τοῦ μεσαιῶνος ἡ *ὄρκα*, ἥτις εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐποχὰς ἠγάπα νὰ τρώγῃ νέας ἡγεμονίδας, καὶ εἰς ἀμφοτέρας ἔσχε τὸ αὐτὸ τέλος; Δὲν θὰ διηγηθῶ τὴν *ὄρκαν* τοῦ *Μαυρομάτου* Ὀρλάνδου καὶ τῆς ὡραίας Ἀγγελικῆς, διότι μόλις οἱ ὡραῖοι στίχοι τοῦ Ἀριόστου καθιστῶσι τὸ ἀνέκδοτον φορητόν· προτιμῶ δὲ ν' ἀναφέρω τῆς Ἀνδρομέδας τὸ θαλάσσιον τέρας, διότι εἶναι *ἱστορικὸν*, καθ' ὃν τρόπον τὰ πλεῖστα τῶν συγχρόνων του Ἑλληνικῶν συμβάντων.

Ἦτον λοιπὸν ἕνα καιρὸν εἰς τὴν Αἰθιοπίαν βασιλεὺς ὀνομαζόμενος Κηφεὺς, καὶ βασίλισσα καλουμένη Κασσιόπη ἡ Κασσιόπεια. Τὸ ἀγαθὸν τοῦτο βασιλικὸν ζεῦγος ἦτον ἀναμφιβόλως κοράκων μελάντερον, ὡς ὅλοι των οἱ ὑπήκοοι, ἀλλὰ τοῦτο δὲν τοὺς ἐκώλυε νὰ ἔχωσι θυγατέρα λευκοτέραν περιστερᾶς, ὀνομαζομένην Ἀνδρομέδαν. Ἦτον δὲ καὶ φρόνιμος ἐνταυτῷ καὶ ὡραία, ἐντέλεια γυναικὸς ἐν γένει, ἂν σπέρμα ματαιοφροσύνης δὲν εἶχεν ἀναφυῇ εἰς τὴν καρδίαν της. καὶ ἀναπτυχθὲν δὲν τῇ εἶχεν ἀναιρέψει τὴν κεφαλήν. Ἐν τῇ αὐθάδει αὐταρεσκείᾳ της παρέβαλεν ἑαυτὴν πρὸς τὴν Ἥραν, καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς, ἔτι ματαιοτέρα, ἔλεγεν, ὅτι μετὰ τῆς θυγατρός της αἱ δύο ὁμοῦ ἀποτελοῦσι ζεῦγος θελκτικώτερον τῶν Νηρηΐδων πολύ. Καὶ αὐτὴ δέ, εἰ καὶ μελάγχρους, διισχυρίζετο ὅμως εἰς τοὺς αὐλικούς της, ὅτι ἦτον ἀναμφισβητήτως ὡραιοτέρα τῆς Ἥρας.

Ἡ δὲ γυνὴ τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε, διὰ μὲν τὰς ἀπρεπεῖς τῆς μητρὸς καυχήσεις ἐγέλασεν, ἀλλὰ τῆς θυγατρὸς αἱ ἀξιώσεις τὴν παρώργισαν, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικήσῃ κατ' αὐτῆς τὴν προσβεβλημένην φιλοτιμίαν της. Συνοδίᾳ τῶν Νηρηΐδων λοιπὸν ἦλθε πρὸς τὸν Ποσειδῶνα, καὶ ἀνέθεσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐκδίκησίν της. Ὁ δ' ἐνοσίχθων ἔπεμψεν ἀμέσως ἓν θαλάσσιον τέρας, ἕνα *ὄρυκα*, ὅστις κατηφάνισε τὴν Αἰθιοπίαν, κατέφαγε γραῖας καὶ παιδία ὅσα ὡρέ-

(α) Τὸ Σκυλόψαρον.

γετο, καί, κατὰ τὴν εὐγενῆ συνήθειαν τῶν θαλασσίων τεράτων, κατεπίεσε καὶ κατέστρεψε τὸν λαὸν διὰ νὰ ἐκδικηθῇ κατὰ τῶν ἡγεμόνων.

Τέλος ὁ φιλόλαος βασιλεὺς Κηφεὺς ἔπεμψε πρὸς τὸν χρησμὸν καὶ ἠρώτησεν εἰς τί πρέπει νὰ ἐνδώσῃ ὅπως ἀπαλλαγῇ τὸ ὑπήκοον του ἀπὸ τὰς βασάνους. Ὁ δὲ χρησμὸς ἀπεκρίθη, ὅτι τότε θὰ παύσωσι τὰ δεινά του, ὅταν παραδώσῃ τὴν Ἀνδρομέδαν ἀλυσσόδετον. ἐπὶ τῶν σκοπέλων εἰς τὸ τέρας νὰ τὴν καταφάγῃ· καὶ ὁ δυστυχὴς Κηφεὺς τὸ ἐξετέλεσε. Κατ' εὐτυχίαν ὅμως ὁ Περσεὺς, ἐπὶ τοῦ Πηγάσου ὀχούμενος, διήρχετο ἐκεῖθεν κατὰ τὴν ἐπίσημον στιγμὴν, καθ' ἣν τὸ τέρας ἐξήρχετο τῶν ὑδάτων ὅπως καταβροχθίσῃ τὴν κόρην. Τὰ δάκρυα δὲ αὐτῆς ἐκίνησαν εἰς οἶκτον τὸν ἥρωα, καὶ δείξας εἰς τὸν ὄρυκα τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης, τὸν ἀπελίθωσεν, ἠλευθέρωσε τὴν Ἀνδρομέδαν, κατέπεισε τὸν Δία νὰ κατατάξῃ τὴν μητέρα της Κασσιόπειαν μεταξὺ τῶν ἀστέρων, ὅπου ἀκόμη εὑρίσκεται, καὶ ἡ ἱστορία τελειώνει μελοδραματικώτατα, διὰ τοῦ γάμου τῆς ἡγεμονίδος μετὰ τοῦ ἐλευθερωτοῦ της.

Οἱ ἀρχαῖοι φυσιογράφοι ἠσχολήθησαν σπουδαιότατα εἰς τὸ ν' ἀνακαλύψωσι τίνος φύσεως τέρας ἦτον τὸ τέρας τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ ἀπεφάσισαν, ὅτι ἦτον ἡ ὄρκα τῶν τοῦ μεσαιῶνος, ἡ *θαλάσσιος χὴν* τῶν Γάλλων, ἡ Ὄδδρα τέλος πάντων τοῦ περιηγητοῦ Βήλλωνος, ὅστις διισχυρίζεται, ὅτι οἱ νέοι Ἕλληνες σέβονται τοὺς δελφῖνας, καὶ φόνος δελφῖνος θεωρεῖται παρ' αὐτοῖς ὡς ἀνθρωποκτονία.

Παρατρέχομεν διάφορα ἄλλα εἴδη δελφίνων, ὧν τὰ ἤθη οὐδὲν περίεργον ἔχουσιν. Τὸ δὲ τῶν *Δελφινορρύγχων* γένος εἶναι συγγενέστατον πρὸς τὸ τῶν δελφίνων, ὥστε καὶ οἱ φυσιογράφοι ἐθεώρησαν ὡς μόνον χαρακτηριστικὸν τῆς διαφορᾶς, τὸ σχῆμα τοῦ κρανίου, εἰς ὅλον κυρτούμενον, καὶ ἔχον ῥύγχος ἐπίμηκες, μὲ κωνικοὺς ἀγκύλους ὀδόντας.

Εἶδος δὲ τούτου εἶναι ὁ *Μακρόπτερος δελφινόρρυγχος*, οὗ ἓν καὶ μόνον ἄτομον, εἴκοσι περίπου ποδῶν μῆκος ἔχον, ἐγένετο γνωστὸν τῷ **1825**· ὅθεν φαίνεται, ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο κατοικεῖ τοὺς ἀπωτάτους τῶν μεμακρυσμένων θαλασσῶν βυθοὺς, διὸ καὶ ἔμεινεν ἐντελῶς ἄγνωστον καὶ εἰς τοὺς κητοθήρας καὶ εἰς τοὺς περιηγητὰς καὶ εἰς τοὺς φυσιολόγους.

Ἀλλὰ κατὰ μίαν νύκτα τοῦ ἔτους ἐκείνου, ἐν Γαλλίᾳ, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σηκουάνου, ἁλιεὺς ἤκουσεν ἐπὶ τῆς παραλίας παράδοξον θόρυβον, εἰς τὴν στιγμὴν τῆς ἀμπώτιδος, καὶ ἔτρεξε μὲν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἀλλὰ τὸ σκότος καὶ ἡ ἀκατανόητος ἐκείνη βοὴ τὸν ἐτρόμαξαν, ὥστε δὲν ἐπλησίασεν. Ἐνίοτε ἠκούετο ὡς ῥόγχος ἀγνώστου καὶ μανιώδους θηρίου, ἄλλοτε ὡς γναγμοὶ καὶ οἰμωγαὶ πνιγομένου· μετὰ ταῦτα ἐπατάσσετο τὸ ὕδωρ ὡς ὑπὸ καταρράκτου, καὶ ἔτρεμε τῆς ὄχθης ἡ ἄμμος καὶ ἀντήχει ὡς ἰσχυρῶς πληττομένη. Ὁ ἁλιεὺς ἔδραμεν ἀμέσως πρὸς τοὺς γείτονάς του, καὶ ἅμα ἔφθασεν, ἔφθασαν ὅλοι εἰς τὸ χωρίον.

Μακρόθεν ἤδη ἤκουσαν τὸν αὐτὸν θόρυβον, καὶ μετ' ὀλίγον πολὺ εἶδαν ἐξοκείλαν ἐπὶ τῆς παραλίας, καὶ ἐκβρασθὲν ὑπὸ τῶν κυμάτων, μέγα θαλάσσιον τέρας, ἐναγωνίως σπαῖρον, καὶ μάτην προσπαθοῦν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ σῶμά του εἶχε μῆκος δεκαπέντε ποδῶν, ἑπτὰ δὲ ποδῶν περιφέρειαν, καὶ ἐμειοῦτο βαθμηδὸν ἀπὸ τῶν μικρῶν παραστερνίων αὐτοῦ πτερυγίων μέχρι τῆς οὐρᾶς· ἡ φαρυγξ του εἶχε πλάτος δύω ποδῶν, ἀλλ' ἦτον νωδός· τὸ δὲ χρῶμά του ἦτον ὑπόφαιον καὶ στιλπνόν, λευκαινόμενον δὲ ὑπὸ τὴν κοιλίαν. Προσβαλόντες δ' αὐτὸ οἱ ἁλιεῖς διὰ ῥοπάλων καὶ ὀβελῶν, τὸ ἐφόνευσαν, καὶ τότε ἐγνώσθη, ὅτι τὸ ζῶον τοῦτο ἦτον ὁ *μικρότερος δελφινόρρυγχος*, οὐδέποτε ἄλλοτε ἀπαντηθείς. Πόθεν δὲ καὶ διατὶ ἦλθεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὶς ἐμβλέπει εἰς τοὺς ἀχανεῖς βυθοὺς τῆς θαλάσσης, ὥστε νὰ τὸ εἰπῇ;

Ἔτι μείζων εἶναι ὁ λεγόμενος *ἐστεμμένος* (coronatus) δελφινόρρυγχος, ἔχων μῆκος τριάκοντα ὡς τριακονταπέντε ποδῶν, καὶ πάχος τοὐλάχιστον δεκαπέντε.

Ἡ δὲ λεγομένη *Ἰρία* τῆς Βολυβίας, κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Ἀμερικὴν, ἰδιαίτερον γένος ἀποτελοῦσα, κατοικεῖ τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰς λίμνας, καὶ ἔχει ἑπτὰ ὡς δέκα ποδῶν μῆκος, καὶ, ὡς αἱ φῶκαι, μύστακα περὶ τὸ στόμα, ἐξ ὀλίγων τραχειῶν τριχῶν συνιστάμενον. Τὸ δὲ χρῶμα αὐτῆς εἶναι μεταβλητὸν, κυανόφαιον συνήθως ἄνω, ἀποκλίνον περὶ τὴν κοιλίαν πρὸς τὸ ῥοδόχρουν. Ἄλλοτε δὲ εἶναι ὑπέρυθρος, ἢ μελανόφαιος, ἢ στικτή, ἢ ῥαβδωτή. Γεννᾷ δὲ, ὡς βεβαιοῦσιν οἱ σπουδάσαντες τὰ ἤθη τοῦ ζώου τούτου, ἓν μόνον τέκνον ἑκάστοτε, καὶ τοσαύτη εἶναι ἡ μεταξὺ μητρὸς καὶ παιδίου στοργὴ, ὥστε πολλάκις ἐκτίθενται εἰς τοὺς μεγίστους κινδύνους δι' ἀμοιβαίαν ἄμυναν. Τὰ ζῶα ταῦτα δὲν ἔχουσι τὰς κινήσεις τόσον ζωηρὰς καὶ σφοδρὰς ὡς οἱ λοιποὶ δελφῖνες, καὶ ἀναβαίνουσι συνεχέστερον αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, διὰ ν' ἀναπνέωσι τὸν ἀέρα. Συνδιαιτῶνται δὲ ἀνὰ τρία ἢ τέσσαρα ἐν οἰκογενείᾳ ὁμοῦ, καὶ θηρεύουσι τὴν λείαν των, ἔχοντα τὴν κεφαλὴν ἐκτὸς τῶν κυμάτων.

Αἱ δὲ *φῶκαι* κατὰ τοῦτο διαφέρουσι τῶν ῥηθέντων γενῶν, ὅτι ἔχουσι τὴν κεφαλὴν οὐχὶ εἰς ῥύγχος ἐκτεινομένην, ἀλλὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σφαιροειδῆ. Ἔχουσι δὲ ὅλαι, πλὴν τῆς λεγομένης *βελούγα*, στεατῶδες πτερύγιον ἐπὶ τοῦ νώτου.

Ἡ κοινὴ *φώκη*, ἡ τόσον συνήθης ἐν τῇ μεσογείῳ, εἶναι ἐκ τῶν ὁδοιπορικῶν ἰχθύων. Εἰς τὸν Ὠκεανὸν ἀναβαίνει τὸ θέρος πρὸς τὰς βορείους θαλάσσας διὰ νὰ δροσισθῇ, τὸν δὲ χειμῶνα καταβαίνει πρὸς νότον, ὅπου ὅμως διαμένει ἐνίοτε, μάλιστα ἐν τῇ Μεσογείῳ, δι' ὅλου τοῦ ἔτους. Τὴν ῥάχιν ἔχει μελανὴν μετ' ἰσβαφῶν καὶ χλωρῶν ἀποχρώσεων, τὴν δὲ κοιλίαν, λευκήν. Τὸ δὲ μῆκος της εἶναι τεσσάρων ὡς ἓξ ποδῶν, ὥστε εἶναι τῶν κητῶν τὸ μικρότερον.

Ζῶσι δὲ αἱ φῶκαι ἀγεληδὸν, καὶ συνήθως διαιτῶνται καὶ παίζουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, πρωτίστην ἡδονὴν ἔχουσαι νὰ παλαίωσιν ἐπὶ τῶν τρικυμιῶν κατὰ τῆς ὁρμῆς τῶν κυμάτων. Ὅταν δὲ ἡ θάλασσα εἶναι γαληνία, ἀντιδιώκονται παίζουσαι καὶ σκιρτῶσαι ὑπὲρ τὸ ὕδωρ, ὥστε φαίνεται ὅλον τὸ σῶμά των. Εἶναι δὲ ἀδηφάγοι, κατατρώγουσι μεγίστην ποσότητα ἰχθύων καὶ μαλακοδέρμων, καὶ ἁρπάζουσι πολλάκις τὴν λείαν των ἀπὸ τῶν ἁλιέων τὰ δίκτυα, κόπτουσαι αὐτὰ διὰ τῶν ὀδόντων. Ἐνίοτε ἐνεδρεύουσι παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῶν ποταμῶν, καὶ συλλαμβάνουσι τοὺς κατερχομένους ἰχθῦς, καὶ ἄλλοτε διώκουσιν αὐτοὺς καὶ ἄνω ποταμῶν. Καὶ ἡ φώκη δὲ τρέφει καὶ προστατεύει τὰ τέκνα της μετὰ μεγίστης φιλοστοργίας.

Ὁ δὲ κληθεὶς *φωκαινάρυξ* (phocaena orca), ἄλλος ἀπὸ τὸν προρρηθέντα ὄρυκα, εἶναι τὸ μέγιστον εἶδος τῆς φώκης, ἔχον εἰκοσιπέντε ὡς τριάκοντα ποδῶν μῆκος. Τὸ ῥύγχος του εἶναι βραχύτατον, καὶ ἐπὶ τοῦ νώτου ἔχει μέγιστον πτερύγιον, τετράπουν τὸ ὕψος. Οἱ ὀδόντες του εἶναι μεγάλοι μὲν ἀλλὰ σπάνιοι, τὸ δὲ χρῶμά του μέλαν ἐπάνω, λευκὸν δὲ κάτω, καὶ ἔχει λευκὸν στίγμα ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ.

ΦΑΛΑΚΡΟΚΟΡΑΞ.

Ὁ Φαλακροκόραξ (Cormoran) ὑπάγεται εἰς γένος τι θαλασσίων πτηνῶν, οὗ ὑπάρχουσι περίπου δεκαεπτὰ εἴδη. Ὁ διαγνωστικὸς χαρακτὴρ τοῦ γένους τούτου συνίσταται εἰς τὴν ἰδιάζουσαν διαμόρφωσιν τοῦ ποδός· ὁ ἐξώτατος τῶν δακτύλων εἶναι ὁ ἐπιμηκέστερος καὶ ὁρίζεται ἐξωτερικῶς ὑπὸ μικρᾶς μεμβράνης· ἡ ἀραχνώδης αὕτη μεμβράνα εἶναι πλατεῖα, πλήρης καὶ ὁλόκληρος· ὁ ὄπισθεν δάκτυλος ἔχει τὸ ἥμισυ μῆκος τοῦ μεσαίου, καὶ πάντες οἱ δάκτυλοι ἔχουσι πλατεῖς, καμπυλοειδεῖς ἀλλ' οὐ καὶ ὀξεῖς ὄνυχας, ὁ δὲ μεσαῖος δάκτυλος ἔχει τοσαύτην πυκνότητα ὅση ἀπαιτεῖται διὰ νὰ κρατῇ ἀσφαλῶς τὴν γλίσχρον ἄγραν ἐξ ἧς τρέφεται. Ὁ φαλακροκόραξ εἶναι ἐξαίρετος κολυμβητὴς καὶ δύτης καὶ καλὸς ἐνταυτῷ τὴν πτῆσιν, ἡ δὲ ἀδδηφαγία δι' ἣν εἶναι παροιμιακῶς περιβόητος, κρατεῖ εἰς διηνεκῆ ἐνέργειαν τὰς ἰδιαζούσας δυνάμεις, τὰς χορηγηθείσας αὐτῷ παρὰ τῆς φύσεως πρὸς εὐχαρίστησιν τῆς ἀκορέστου αὐτοῦ ὀρέξεως. Ἅμα ὁ Φαλακροκόραξ παρατηρήσῃ τὴν ἄγραν του, ῥίπτεται ἐπ' αὐτῆς μετὰ καταστρεπτικῆς ταχύτητος, καὶ κατέχει αὐτὴν ἀμέσως ἐν ἀσφαλείᾳ διὰ τῶν πριονοειδῶν ὀδοντώσεων τοῦ μεσαίου δακτύλου του· διὰ τῆς βοηθείας δὲ τοῦ ἑτέρου ποδὸς ὁ ἰχθὺς φέρεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος, καὶ τότε δι' ἐπιτηδείας τινὸς κινήσεως ἀναστρέφεται πρὸς τὰ ἄνω εἰς τρόπον ὥστε κρατεῖται ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, χωρὶς τὰ πτερύγια νὰ φέρωσι τὴν παραμικρὰν ἀντίστασιν. Ἡ φαρυγξ τοῦ φαλακροκόρακος δύναται νὰ ἐκταθῇ ἐπὶ πολὺ, ἐὰν ἐμπόδιόν τι συμβῇ πρὸς κατάσχεσιν τῆς ἄγρας του. Οἱ φαλακροκόρακες εἶναι κοινωνητικοὶ, καὶ ἐκτὸς τῆς ὥρας τῆς ὀχείας, ὁδεύουσι γενικῶς ἀγεληδὸν, καὶ πολλάκις ἐν συνοδίᾳ μετ' ἄλλων ἐνύδρων πτηνῶν ἅπερ μένουσιν ἀβλαβῆ ἀπ' αὐτῶν, ἐκτὸς ἐὰν ἡ λαιμαργία τοῦ φαλακροκόρακος τὸν κινήσῃ ν' ἁρπάσῃ ἀπ' αὐτῶν τὴν ἄγραν των. Διὰ τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν εἰς τὸ ἀγρεύειν ἐπιτυχίαν ὁ φαλακροκόραξ κατέστη ἐν ἄλλῳ στοιχείῳ χρήσιμος ὡς καὶ ὁ ἱέραξ. Ὁ Φάβερ περιγράφων τὸν τρόπον δι' οὗ αὗται αἱ ἄγραι ἐξετελοῦντο ἐκφράζεται οὕτως.« Ὅταν ἐκ τῶν » οἰκημάτων ἔνθα κρατοῦνται ἐξάγωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ » ἰχθυοτροφεῖα, δένουσι τοὺς ὀφθαλμούς των, διὰ νὰ » μὴν ἐκπληχθῶσι καθ' ὁδόν· ὅταν δὲ φθάσωσιν εἰς » τοὺς ποταμοὺς, ἀφαιροῦσι τὰ δέματα καὶ προσά» πτοντες περὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ τραχήλου των » λωρίον δερμάτινον, διὰ νὰ μὴ δύνανται νὰ καταφά» γωσι τὸν ἀγρευόμενον ἰχθύν, τοὺς ῥίπτουσιν εἰς τὸν » ποταμόν, ἐκεῖνοι δὲ ἀμέσως καταβυθίζονται ὑπὸ τὸ » ὕδωρ, καὶ ἐκεῖ διὰ πολλῆς ὥρας διώκουσι τὸν » ἰχθὺν μετὰ τεραστίας ταχύτητος· καὶ ἅμα συλ» λάβωσιν αὐτὸν, ἀναφέροντες εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ » ὕδατος καὶ θλίβοντες αὐτὸν ὀλίγον διὰ τοῦ βάμφους, » τὸν καταπίνουσιν, ἕως οὗ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον » ἕκαστον πτηνὸν καταβροχθίζει πέντε ἢ ἓξ ἰχθῦς· » καὶ τότε οἱ ἔχοντες αὐτοὺς, τοὺς καλοῦσιν ἐπὶ τῆς » πυγμῆς, ἐφ' ἧς καταπετῶσιν ἀμέσως, καὶ πάντες, » ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον ἐξεμοῦσι πάντας τοὺς ἰχθῦς » μικρόν τι συντεθλιμμένους ἐκ τῆς πρώτης πρὸς τὴν » σύλληψιν προσβολῆς· μετὰ ταῦτα δὲ θέτοντες τὰ πτηνὰ » ἐπὶ ὑψηλῆς τινος θέσεως, λύουσι τὸ δέμα ἀπὸ τοῦ » τραχήλου των, ἀφίνοντες ἐλευθέραν καὶ ἀνοικτὴν » τὴν εἰς τὸν στόμαχον ὁδὸν· καὶ πρὸς ἀμοιβὴν, » ῥίπτουσιν εἰς αὐτὰ μέρος τῆς ἄγρας των, ἕνα ἢ » δύω ἰχθῦς εἰς ἕκαστον, τοὺς ὁποίους, πίπτοντας εἰς » τὸν ἀέρα, ἁρπάζουσι μετὰ μεγάλης ἐπιτηδειότητος. »

Ἡ ὑπὸ τοῦ Φάβερ περιγραφομένη αὕτη ἐργασία κατηργήθη πρὸ πολλοῦ ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ· ἀλλ' ἐν τῇ Κίνᾳ εἶναι εἰσέτι καὶ μέχρι τοῦδε ἐν χρήσει. Ὁ Κινεζικὸς φαλακροκόραξ εἶναι μελανόφαιος κατὰ τὸ ἄνω τοῦ σώματος, τὰ δὲ κάτω μέρη εἶναι ὑπόλευκα, καὶ ὁ τράχηλος εἶναι λευκός. Ἡ ἑπομένη εἰκονογραφία παριστᾷ τὸν τρόπον καθ' ὃν τελεῖται ἡ ἄγρευσις ἐπὶ τῶν λιμνῶν καὶ τῶν αὐλώνων τῆς Κίνας, καὶ ἡ ἐργασία ἐξηγεῖται ἐν τῷ ἑξῆς ἀποσπάσματι ἀπὸ τῶν τοῦ Λεκόντε, παλαιοῦ Γάλλου συγγραφέως. » Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ οἱ φαλακροκόρακες γυμνάζονται, ὡς οἱ ἄνθρωποι γυμνάζουσι τοὺς Ἱσπανικοὺς κύνας καὶ τοὺς ἱέρακας, καὶ εἷς μόνος ἄνθρωπος δύναται εὐκόλως νὰ οἰκονομήσῃ ἑκατὸν· ὁ ἁλιεὺς ἐξάγει αὐτοὺς εἰς τὴν λίμνην, καθημένους ἐπὶ τοῦ χείλους τοῦ σκάφους του, ἔνθα μένουσιν ἥσυχοι, περιμένοντες ἐν ὑπομονῇ τὰς διαταγάς του. Ἅμα δὲ φθάσωσιν εἰς τὸν ὡρισμένον τόπον, κατὰ τὸ πρῶτον δοθὲν σημεῖον ἕκαστος ἵσταται πρὸς ἰδίαν τινὰ θέσιν, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἀνατεθὲν εἰς αὐτὸν χρέος. Ἀστειότατον εἶναι κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην νὰ βλέπῃ τις μετὰ πόσης εὐφυΐας μερίζονται τὴν λίμνην ἢ τὸν αὐλῶνα ὅπου ὀφείλουσι νὰ ἐργασθῶσι· περιτρέχουσι κυνηγῶντες, καταδύονται, ἀναφέρονται ἑκατοντάκις εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἕως ὅτου τέλος εὑρίσκουσι τὴν ἄγραν των· τότε διὰ τοῦ ῥάμφους συλλαμβάνουσι τὸν ἰχθὺν κατὰ τὸ μέσον τοῦ σώματος, καὶ τὸν φέρουσιν ἀλανθάστως εἰς τὸν κύριόν των. Ἂν δὲ ὁ ἰχθὺς ἦναι κατὰ πολὺ μέγας, βοηθοῦνται ἀμοιβαίως· καὶ εἷς μὲν κατέχει αὐτὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς· ἕτερος δὲ ἐκ τῆς οὐρᾶς, καὶ οὕτω φέρουσιν αὐτὸν ἀμφότεροι εἰς τὸ σκά-

φος· τότε ὁ πορθμεὺς ἐκτείνει μίαν τῶν κωπῶν του, ἐφ' ἧς κάθηνται, καὶ ἀποβάλλοντες τὸ ἄχθος των, πετῶσιν αὖθις, διὰ νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ἐργασίαν των· ὅταν ἀποκάμωσι, τοῖς χορηγεῖ ὁ πορθμεὺς ὀλίγης ὥρας ἀνάπαυσιν, ἀλλ' οὐδέποτε τοῖς δίδει τὴν τροφήν των, ἕως ὅτου δὲν ἀποτελειώσωσι τὸ ἔργον των· κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πληροῦσιν ἀφθόνως τὰ τάπητα τράπεζαν· ἡ φυσικὴ δὲ αὐτῶν λαιμαργία οὐδέ-

ποτε, οὔτε διὰ τῆς ἀνατροφῆς διορθοῦται· διὸ καὶ πάντοτε, ἐνῷ ἀγρεύουσιν, ἔχουσι τὸ αὐτὸ σχοινίον περιδεδεμένον εἰς τὸν τράχηλόν των, διὰ νὰ τοὺς ἐμποδίζῃ τοῦ νὰ καταβροχθίζωσι τὴν ἄγραν των διότι ἀλλέως χορταζόμενοι διὰ μιᾶς, θὰ ἔπαυον τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐργασίας, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπιήρουν τὴν κοιλίαν των.

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ ΜΥΘΟΛΟΓΟΙ.

Διὰ τί ἄρα οἱ πρεσβεύοντες τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν οὐδ' εἶχόν ποτε, οὐδ' ἔχουσι σήμερον θέατρα; Αἱ ἀρχαῖαι τῆς Μέμφιδος, τῶν Σούσων, καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ Αὐλαί, αἱ νεώτεραι τῆς Βαβυλῶνος, τῆς Κορδύβης, καὶ τοῦ Καΐρου, ἂν καὶ τρυφηλότατοι καὶ φιλήδονοι, ἂν καὶ ἀμιλλώμεναι πρὸς ἀλλήλας ποία νὰ ὑπερβῇ τὴν ἄλλην κατὰ τὴν πολυτέλειαν, δὲν παρεδέχθησαν ποτέ, μεταξὺ τῶν ἄλλων τέρψεων, καὶ τὴν ἐπὶ σκηνῆς διαδραματισιν τῶν χαρακτήρων, τῶν περιπετειῶν, τῶν ἐλαττωμάτων ἢ τῶν ἀρετῶν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Καὶ ὅμως, εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ τὴν Κίναν, ἐγίνοντο, καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς πόλεις, παραστάσεις θεατρικαί. Καὶ αὐτοὶ οἱ βάρβαροι κάτοικοι τῶν νήσων τῆς Μεσημβρινῆς θαλάσσης, παριστάνουσι διὰ ποντομίμων τὰ συμβεβηκότα τοῦ βίου των.

Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν κατώρθωσα νὰ ἐξηγήσω διὰ γενικοῦ τινος συμπεράσματος τὴν ἔλλειψιν ταύτην· διότι, ποῖον ἐπιχείρημα ἐφαρμοζόμενον εἰς τὴν κοινωνικὴν τῆς Περσίας ἢ τῆς Αἰγύπτου κατάστασιν, δὲν ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὴν τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Κίνας; Ἀλλ' ἐπειδὴ, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι ἡ κοινωνικὴ μορφὴ ἑκάστου ἔθνους, ὁ ἄνθρωπος ἐπιθυμεῖ νὰ τέρπεται καὶ νὰ εὐθυμῇ, ὑποθέτω ὅτι οἱ λαοὶ οὗτοι θ' ἀνεπλήρουν τὰς ἡδονὰς τῆς σκηνῆς, δι' ἄλλου τινὸς μέσου, δραματικὸν ἔχοντος χαρακτῆρα· φρονῶ δὲ ὅτι τὸ μέσον τοῦτο εἶναι τὸ τῶν μυθολόγων, ἢ τῶν διηγουμένων παραμύθια.—μετάχιδων.—

Τὰ ἀρχαῖα βάρβαρα ἔθνη, ὡς τὸ τῶν Γότθων, τῶν Οὔνων τοῦ Ἀττιλᾶ, καὶ, κατὰ τὸν Νιεβουρ, τὸ τῶν πρώτων Ρωμαίων, συνείθιζον νὰ ἐξυμνῶσι διὰ στίχων εὐρύθμων, τῶν ὁποίων ἐπηύξανε τὴν μελῳδίαν τὸ κύμβαλον ἢ ὁ αὐλὸς, τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν πατέρων των. Οἱ ποιηταί των διηγοῦντο συμβεβηκότα ὅλως φανταστικὰ καὶ τεράστια. Τὰ δὲ δοκίμια ταῦτα, τελεοποιούμενα βαθμηδὸν, μετεβλήθησαν ἐπὶ τέλους εἰς δράματα, μᾶλλον ἢ ἧττον μετέχοντα κανονικῆς τάξεως καὶ ῥυθμοῦ· Ἀλλ' εἴς τινα μέρη τῆς Ἀσίας, ἡ τέχνη τοῦ μυθολογεῖν ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς τελειότητος, καὶ ἴσως διὰ αἰτίας τούτου δὲν εἰσήχθη ἐκεῖ τὸ θέατρον· διότι, διὰ τῶν κινημάτων, τῶν χειρονομιῶν, τῆς μεταβολῆς τῆς φωνῆς, τῆς ἠθοποιΐας, ἑνὶ λόγῳ τῆς ὑποκρίσεως, ὁ μυθολόγος συγκεντρόνει, οὕτως εἰπεῖν, εἰς ἑαυτὸν, ὅλα τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος, διὰ νὰ θέλξῃ καὶ νὰ ἑλκύσῃ τὸ ἀκροατήριον.

Ὅπου, καθ' ὅλην τὴν Γουσικὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην, πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὰς πόλεις, εὑρίσκονται σωματεῖα μυθολόγων μετερχομένων τὸ ἐμπόριον τοῦ διηγεῖσθαι παραμύθια, διευθυνόμενα ὑπ' ἀρχηγῶν ὀνομαζομένων Σεϊκ-ουλ-μετάχ, ἢ ἀρχηγῶν τῶν μυθολόγων. Εἰς πάντα τόπον, εἰς πᾶσαν ὥραν, εἶν' ἕτοιμοι νὰ ἐξασκήσωσι τὴν βιομηχανίαν των, ἔχοντες τὴν βεβαιότητα, ὅτι τὸ ἀκροατήριον θὰ εἶναι καὶ πολυπληθὲς καὶ προσεκτικόν. Ὕπαγε εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὴν Σμύρνην, παράπλευσον τὰς ὄχθας τοῦ Τίγριδος καὶ τοῦ Νείλου, διάσχισον τὰς ἐρήμους τῆς Ἀραβίας ἢ τῆς Συρίας τὰς πεδιάδας, προχώρησον εἰς τὰς τερπνὰς κοιλάδας τοῦ Γιεμὲν, παντοῦ θ' ἀπαντήσῃς μυθολόγους ἐξ ἐπαγγέλματος, τῶν ὁποίων τὰ παραμύθια καταγοητεύουσι τὸν λαόν. Μυθολόγους θὰ εὕρῃς καὶ εἰς τοῦ Βεδουΐνου τὴν σκηνὴν, καὶ εἰς τοῦ Φελλάχου τὴν καλύβην, καὶ εἰς τὸ καφενεῖον μικροῦ χωρίου, καὶ εἰς τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὸ Κάϊρον, καὶ τὴν Δαμασκόν. Ἡ εἰκὼν τοιούτου τινὸς μυθολόγου, περιγράφεται ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν κομψὸν κόλαμον τοῦ συγγραφέως τοῦ *Χατζῆ μπαμπᾶ*. (1).

Ἀλλ' ἡ μεγαλητέρα τέχνη των συνίσταται εἰς τὸ νὰ διακόπτωσι τὴν διήγησιν κατὰ τὰ περιεργότερά της μέρη, καὶ νὰ ἀναβάλλωσι τὴν συνέχειαν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν. Ὅσοι ἀνέγνων τὴν Χαλιμὰν, τὴν ὁποίαν τὰ περφωτισμένα ἔθνη δὲν θεωροῦσι μὲ ὄμμα περιφρονήσεως ὅπως εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν θὰ ἐλησμόνησαν βεβαίως, ὅτι διὰ τῆς ἐντέχνου ταύτης πανουργίας, εὐφυής τις Σουλτάνα ἀνέβαλεν ἐπὶ χιλίαν καὶ μίαν νύκτα τὴν θανατικὴν καταδίκην της, καὶ ἐκέρδησεν ἐπὶ τέλους τὴν ζωήν της. Τὴν ἐπαύριον ὅμως, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθήσῃ ὁ μυθολόγος τὴν διήγησιν τῆς παρελθούσης, ἀρχίζει νέαν τὴν ὁποίαν διακόπτει καὶ πάλιν, εἴτε διὰ νὰ τὴν ἐπαναλάβῃ, εἴτε διὰ νὰ διηγηθῇ ἄλλην, ποικίλλων οὕτω τὸ ὕφασμά του μὲ τέχνην τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη καὶ ἐμιμήθη ὁ Ἀριόστος. Ἄλλως, διὰ τοῦ μέσου τούτου, ἐξαπφαλίζει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας τὴν παρουσίαν τοῦ ἀκροατηρίου του.

Ἀλλὰ τὴν ἱκανότητα τοῦ διηγεῖσθαι δὲν ἔχουσι μόνον οἱ ἀσχολούμενοι ἰδίως εἰς τὸ ἔργον αὐτὸ· καὶ ἄλλοι ἐπίσης, μεταξὺ μάλιστα τῶν Ἀραβικῶν φυλῶν, θαυμάζονται διὰ τὴν γονιμότητα τῆς φαντασίας των, καὶ τὴν γλαφυρότητα τῶν περιγραφῶν. Καθ' ἑσπέρας, πλῆθος Ἀράβων, συσσωρευόμενοι πέριξ ἑνὸς ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἀπολαύουσι τοιαύτης φήμης, ἀκούουσιν ἀπλήστως τὴν τεράστιον ἱστορίαν, ἥτις ῥέει γλυκεῖα ἀπὸ τὸ μελίῤῥυτον στόμα του.

Εἶναι ἀξία σημειώσεως ἡ ζωηρὰ ἐντύπωσις τὴν ὁποίαν τὰ παραμύθια ταῦτα προξενοῦσιν εἰς τὴν θερμὴν τῶν Μουσουλμάνων φαντασίαν. Καθήμενοι ἀνάλγητοι καὶ σιωπηλοὶ ἐπὶ τῶν σοφάδων τῶν καφενείων, καὶ ἀναῤῥοφοῦντες ἡδονικῶς καφὲ τοῦ Γιεμὲν καὶ τὸν καπνὸν τοῦ ναργιλέ των, ἀκούουσι χαίνοντες καὶ ἀποκλωμένοι τὸν μυθολόγον, διηγούμενον ἱστορίας διὰ φράσεως εὐρύθμου καὶ τετορνευμένης, τὴν ὁποίαν περικαλλύνει συνεχῶς, καὶ ἐξ αὐτῆς πολλάκις τῆς ἀσχῆς, διὰ τῆς ἁρμονίας τῆς στιχουργίας. Εἰς τὰς ἐρήμους, ἡ σκηνὴ αὕτη εἶν' ἔτι περίεργος καὶ θελκτική, καθόσον συῤῥοὴ ἄπειρος Βεδουΐνων ἀκροατζονται συνθλιβόμενοι πέριξ τοῦ μυθολόγου, ἐνῷ ὁ ἥλιος καταβαίνει ὀπίσθεν τῶν βουνῶν, καὶ ἡ γῆ ποτίζεται ἀπὸ τῆς ἑσπέρας τὴν δρόσον. Πολλάκις οἱ μυθολόγοι ἐπαναλαμβάνουσι τὰς αὐτὰς διηγήσεις χάρις ὅμως εἰς τὴν τέχνην τῆς παραστάσεως καὶ

---

(1) Τερπνὸν μυθιστόρημα τοῦ Κ. Μοριέρου, πρόχειρον πρόσοψις τῆς Ἀγγλίας πρὸ τῆς Λύξῃ τῆς Περσίας. Ὁ ἥρως αὐτοῦ εἶναι εἴδος τι Ἀναχάρσιδος, καὶ ὁμοιάζει πολὺ τὸν Ἀναστάσιον τοῦ Ὄπου, περιγράφοντα ἤθη καὶ ἔθιμα ἑλληνικὰ καὶ μουσουλμανικά.

τὴν θερμότητα τῆς ἀσιατικῆς φαντασίας, ἡ περιέργεια τῶν ἀκροωμένων διατηρεῖται πάντοτε σύντονος καὶ ἀπαραμείωτος.

« Πρέπει νὰ ἴδῃ τις τὰ τέκνα ταῦτα τῆς ἐρήμου, λέγει τις περιηγητής, ὅταν ἀκροαζῶνται τοὺς ἀγαπητοὺς μύθους των, πῶς ταράττονται, πῶς καταπροθύνονται! πῶς τὸ βλέμμα των ἀκτινοβολεῖ εἰς τὸ μελανὸν πρόσωπόν των! πῶς ἡ ὀργὴ διαδέχεται τὰ τρυφερά των αἰσθήματα, τὰ δὲ δάκρυά των οἱ καγχασμοί! πῶς συμμερίζονται ὅλας τὰς περιπετείας τῆς τύχης τοῦ ἥρωος! πῶς συναισθάνονται ὅλα τὰ δεινά, ὅλας τὰς εὐτυχίας του! Οἱ ποιηταὶ τῆς Εὐρώπης, μὲ ὅλα τὰ μέσα των, μὲ ὅλον τὸ θέλγητρον τῆς ὡραίας ποιήσεώς των, μὲ ὅλον τὸ δέλεαρ τῆς μουσικῆς καὶ τὴν μαγείαν τῶν σκηνογραφιῶν, δὲν προξενοῦσιν εἰς τὰς νεαρκωμένας των δυτικῶν ψυχάς, οὐδὲ τὸ ἑκατοστημόριον τῶν συγκινήσεων, τὰς ὁποίας διεγείρει ὁ ἄγριος ἐκεῖνος μυθολόγος.

« Τρέχει κανένα κίνδυνον ὁ ἥρως τῆς ἱστορίας; οἱ ἀκροαταὶ φρυάττουσι καὶ φωνάζουσι, *λὰ, λὰ, λὰ, ἱστάγγουρ-ιλ-ἀλλάχ!* *Ὄχι, ὄχι, ὄχι, ὁ θεὸς νὰ τὸν φυλάξῃ!* Εὑρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ συμπλοκῆς θερίζων μὲ τὴν σπάθην του τοὺς ἐχθρούς του; οἱ ἀκροαταὶ δράττουσι τὰ ξίφη των ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειάν του. Πίπτει εἰς ἐνέδραν προδοτῶν; φωνάζουσιν ἀμέσως συνοφρυούμενοι, *ἀνάθεμα εἰς τοὺς προδότας!* Κατεσπαράχθη ἀπὸ τοὺς πολυαρίθμους ἀντιπάλους του; βαθὺς στεναγμὸς ἐξέρχεται ἀπὸ τὰ στήθη των, καὶ μετ' αὐτὸν ἀκούονται αἱ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων συνήθεις εὐχαί· *ὁ θεὸς νὰ τὸν ἐλεήσῃ, καὶ νὰ τὸν θεγχῴῃ εἰς τοὺς κόλπους του!* Ἐπιστρέφει, ἐξ ἐναντίας, τροπαιοῦχος καὶ νικητής; ὁ ἀὴρ ἀντηχεῖ ἀπὸ τὰς θορυβώδεις κραυγάς, *δόξα σοι ὁ θεὸς τῶν στρατευμάτων.*

» Τὰς περιγραφὰς τῶν καλλονῶν τῆς φύσεως, καὶ μάλιστα τοῦ ἔαρος, ἀκούουσιν ἀνακράζοντες συνεχῶς *Τέπ! τέπ! καλὰ! καλὰ!* Καμμία ἡδονὴ δὲν εἶναι ἴση μὲ τὴν λάμπουσαν εἰς τὰ βλέμματά των, ὅταν ὁ ἱστορικὸς ζωγράφῃ μὲ ἔμφασιν καὶ ἐρωτικῶς τὴν εἰκόνα ὡραίας γυναικός. Τὸν ἀκροάζονται ἐν σιωπῇ καὶ μόλις ἀναπνέοντες· ἅμα δὲ τελειώσῃ τὴν ἐξεικόνισίν του, ἐπιφέρων τὴν φράσιν ταύτην, *δόξα τῷ θεῷ ὅστις ἔπλασε τὴν γυναῖκα*, ὅλοι ἐπαναλαμβάνουσιν ὁμοφώνως μὲ φωνὴν ἐνδομύχου πεποιθήσεως, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης των, τὴν ἰδίαν αὐτὴν φράσιν, *δόξα τῷ θεῷ ὅστις ἔπλασε τὴν γυναῖκα.*

» Φράσεις παραδεδεγμέναι, ὡς αὕτη, καὶ πολυάριθμοι ἄλλαι παρόμοιαι, παρεισάγονται εἰς τὸ τέλος πάσης διακοπῆς τῆς διηγήσεως, καθ' ἣν ἀναπαύεται ὀλίγον ὁ μυθολόγος, διὰ νὰ μὴ προξενῇ ἀκατάπαυστον ἀγῶνα εἰς τὴν φαντασίαν ἢ τὴν μνήμην του. Τοιουτοτρόπως, ὁσάκις ὁ εὐρωπαῖος εὑρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην τοῦ νὰ εἴπῃ ἁπλῶς, *καὶ ἐξηκολούθησαν τὸ ταξείδιόν των*, ὁ Ἄραψ λέγει ἐξ ἐναντίας, *καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν δρόμον των διὰ μέσου τῶν βουνῶν καὶ τῶν κοιλάδων, τῶν δασῶν καὶ τῶν καλλιεργημένων ἀγρῶν, διὰ τερπνοτάτων λειβαδίων καὶ ἐρήμων ἀγρίων, ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως.*

» Ἐνῷ δὲ ῥίπτει ἐν τῷ μέσῳ μηχανικῶς πῶς καὶ ἀσυλλογίστως, οὕτως εἰπεῖν, τὰ καθιερωμένα ταῦτα ῥητά, συστέλλει τὴν προσοχήν του, καὶ συνδυάζει τὴν συνέχειαν τῆς διηγήσεως, τὴν ὁποίαν παρατείνει ἕως ὅτου αἱ δυνάμεις του ἀποναρκούμεναι, τὸν βιάσωσι νὰ τελειώσῃ μ' ὅλην τὴν λύπην τοῦ ἀκροατηρίου του. Αἱ κάμηλοι, αἱ δρομάδες αἵτινες, προτείνουσαι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς διηγήσεως, τοὺς μακρούς λαιμούς των ἄνω τῶν κεφαλῶν τῶν ἐξηπλωμένων ἢ μ' ἐσταυρωμένους πόδας καθημένων κυρίων των, φαίνεται ὅτι συμμετέχουσι τῆς κοινῆς εὐθυμίας, αἱ παρακείμεναι μανδῦραι ὅπου μαγειρεύονται ἁπλᾶ φαγητὰ ὑπὸ βοσκῶν τῶν ὁποίων τὰ πρόσωπα χρωματίζονται ἀπὸ τὰς ποικίλας καὶ πολυστρόφους φλόγας τοῦ πυρός, ἐπικυξάνουσι τὴν γραφικότητα τοῦ χαρακτῆρος τῆς σκηνῆς ταύτης. »

Αἱ κοινωνικαὶ αὐταὶ συναθροίσεις, κατὰ τὴν πολύωρον διάρκειαν τῶν ὁποίων ὁ Βεδουίνος ἀκροάζεται ἢ διηγεῖται ζωογονούμενος ἀπὸ τὴν δρόσον τῆς νυκτός, ὀνομάζονται ἀραβιστὶ *μουζαμερίτ*, δηλαδὴ ὁμιλίαι ὑπὸ τὴν σελήνην, ἢ νύκτες ἀστεροφεγγεῖς. Ὁ ἄραψ ἱστορικὸς δὲν φοβεῖται μὴ δεχθῶσιν οἱ ἀκροαταί του τοὺς μύθους του μὲ τὴν δυσπιστίαν ἐκείνην μεθ' ἧς ἀπειλεῖ ὁ Ὁράτιος τοὺς τολμηροὺς περὶ τὰς ἐφευρέσεις ποιητάς, διότι ἡ ἔνθερμος τῶν λαῶν ἐκείνων φαντασία, πιστεύει ὅλα μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν, μὲ τὴν ὁποίαν καὶ τὰ πλάττει.

Ἐνῷ δὲ ὁ Λατῖνος αὐτὸς ποιητὴς συνιστᾷ, τὸ νὰ σπεύδῃ ὁ λαλῶν πρὸς τὸ κύριον ἀντικείμενον, παρατρέχων τὰς περεκβάσεις, καὶ ὁδηγῶν ἀπ' εὐθείας τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰ οὐσιώδη, ὁ Ἄραψ, ἀπ' ἐναντίας, ἀρχίζει τὴν διήγησίν του ἀπὸ τὰ οὐράνια, καὶ ἀντὶ νὰ σπεύσῃ νὰ φέρῃ τοὺς ἀκροατάς του ἐν τῷ μέσῳ τῆς σκηνῆς, προσπαθεῖ διὰ τεχνασμάτων καὶ ἀπεράντων ἐξελιγμῶν, νὰ κρύπτῃ ὅσον πλειότερον δύναται τὴν διεύθυνσιν τὴν ὁποίαν σκοπεύει νὰ λάβῃ, καὶ τὸ μέρος ὅπου προτίθεται νὰ φθάσῃ. Ὅσῳ ποικιλότεροι καὶ πλέον τεράστιοι εἶναι οἱ μῦθοί του, τόσῳ βεβαιότερος εἶναι περὶ τῆς ἐπιτυχίας των. Αὐταὶ κυρίως αἱ ἰδιότητες κατέστησαν καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, γενικὴν τὴν ὑπόληψιν τῆς Χαλιμᾶς, τὴν ὁποίαν ὁ Πόπης καὶ ὁ Βολταῖρος ἀνεγίνωσκον μὲ ἀπειρον εὐχαρίστησιν.

Οἱ μυθολόγοι τῆς Περσίας δὲν εἶναι κατώτεροι τῶν τῆς Ἀραβίας. Οἱ Πέρσαι εἶναι λαὸς χαρίεις, πνευματώδης καὶ εἰς ἄκρον εὐκοινώνητος· ἐὰν ἡ πατρίς των ἔκειτο πλησιέστερον τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, θὰ παρεδέχοντο ἀναμφιβόλως καὶ αὐτοί, ὡς παρεδέχθησαν καὶ οἱ Τοῦρκοι, τὰ καλὰ τοῦ πολιτισμοῦ. Τὴν εὐπροσηγορίαν των κηρύττει ὁλόκληρος ἡ Ἀσία· συχνάζουσιν εὐχαρίστως εἰς τὰς οἰκειακὰς συναναστροφάς, καὶ τὰς καθιστῶσιν εὐαρεστοτέρας διὰ τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς των. Οἱ μεγιστᾶνες, οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι καὶ ἀξιωματικοὶ τοῦ Κράτους, προσπαθοῦσι διὰ φιλοφροσύνης καὶ ἱλαρότητος, νὰ συμμορφόνωνται μὲ τοὺς κατωτέρους των. Οἱ δὲ ἱστορικοὶ καὶ οἱ ποιηταί, ὁσάκις διακρίνονται διὰ τῆς σοφίας των, ὄχι μόνον εἰσάγονται εἰς τὰς μεγαλητέρας συναναστροφάς, ἀλλὰ καὶ τιμῆς καὶ ὑπολήψεως ἰδιαιτέρας ἀπολαύουσι. Πολλάκις ἄνδρες ἐκ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων, παραχωροῦσι τὰ πρωτεῖα εἰς σοφὸν ὀνομαστὸν διὰ τὴν μαθησιν καὶ τὴν ἀγχίνοιάν του.

Ὅλοι ἐν γένει ἀγαπῶσι καὶ σέβονται πρὸ παντὸς ἄλλου τοὺς μυθολόγους· ὅστις, προικισθεὶς ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ φαντασίαν ζωηράν, μὲ φωνὴν γλυκεῖαν, μὲ ἰδιότητας μιμικάς, ἐξασκεῖ ἐπιτηδείως τὸ ἐπάγγελμά του, εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ πλουτήσῃ ὡς οἱ πρῶτοι ὑποκριταὶ τῶν θεάτρων τῆς Εὐρώπης· ἡ προσωπική του θέσις εἶναι μάλιστα ὀλιγώτερον ἀμφίβολος, διότι πολλάκις προάγεται καὶ διορίζεται εἰς ὑπουργήματα μεγάλα καὶ ἐπικερδῆ.

Τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον ἀποδεικνύει πόσον ὑπολήπτονται εἰς τὰ μουσουλμανικὰ Κράτη τὰ διηγήματα, καὶ πόσον αὐτὰ ἐπενεργοῦσιν εἰς τὰ δημόσια ἤθη. Ὁ Κ. Ἰωάννης Μαλκόλμης, πρέσβυς ἄλλοτε τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Περσίαν, ἠρώτησέ ποτε τὸν Ἀγὰν Μίρ, ἐὰν παρὰ τὸ Κοράνιον καὶ τοὺς ὀρθοδόξους ὑπομνηματιστάς του, εἶχον οἱ Πέρσαι καὶ ἄλλους νόμους· « ἔχομεν, ἀπεκρίθη σπουδάζων ὁ ἐρωτηθείς, καὶ τοῦ Σαδῆ τὰς ἱστορίας καὶ τὰ παραγγέλματα. » Ὁ Σαδῆς ἐχρημάτισε ποιητὴς περιώνυμος, οὗτινος τὴν μνήμην τιμῶσιν οἱ Πέρσαι ὅπως ἡμεῖς τὴν τῶν ἁγίων τῆς ἐκκλησίας. Καὶ τῷ ὄντι, τὰ διηγήματα ταῦτα, αἱ διδασκαλίαι αὐταί, πάγκοινοι εἰς τὴν Περσίαν καὶ μεταξὺ τῶν ὑποδεεστέρων κλάσεων, συντελοῦσιν ἴσως πλέον τῶν νόμων τοῦ Προφήτου, εἰς τὸ νὰ περιστέλλωσι τὰς αὐθαιρέτους διαθέσεις τῆς ἐξουσίας.

Ἀπεδείχθη διὰ τῆς πείρας ὅτι οἱ ἀπόλογοι, οἱ μῦθοι, τὰ διηγήματα, ἐνσταλάζουσιν εὐκολώτερον παρὰ τὴν ξηρὰν διδασκαλίαν, εἰς τὰς ἁπαλὰς τῶν νέων ψυχάς, τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς καὶ αὐτὰς τῶν ἐπιστημῶν τὰς στοιχειώδεις γνώσεις· ἀλλὰ καὶ οἱ ἀσιατικοὶ λαοί, ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων, ἐκτὸς τῆς φαντασίας, καὶ τὴν ἔκτασιν τῶν ἰδεῶν, δὲν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μεγάλα παιδία;

Ὅτι οἱ μῦθοί των εἶναι διδακτικώτατοι, τὸ ἀποδεικνύει καὶ ἡ ἄκρα αὐστηρότης μεθ' ἧς διατηροῦνται κατὰ τὴν διήγησιν ὅλοι οἱ κανόνες τῆς χρηστοηθείας. Ὄχι μόνον δὲν λέγουσι ῥητῶς, ἀλλ' οὐδ' ὑπαινίττονται ποτὲ τὴν ἐλαχίστην ἀσεμνον πρᾶξιν οἱ μυθολόγοι· ἐξ ἐναντίας, αἱ διηγήσεις των πλήθουσιν ἀποφθεγμάτων καὶ ἀλληγοριῶν, δι' ὧν ἐμπνέονται αἰσθήματα φιλανθρωπίας, δικαιοσύνης καὶ ἠθικῆς εἰς τὸ ἀκροατήριον.

Ἐὰν, ὡς ἀπεδείχθη, τοιαύτη ἡ ἐπιρροὴ τῶν ἀσιανῶν διηγήσεων, ἄξιον εἶναι νὰ σημειώσωμεν τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν κυρίως καλοῦνται εἰς τὸ νὰ ἐξασκήσωσι τὸ ἐπάγγελμά των οἱ μυθολόγοι, καὶ ἔχουσι πολυπληθέστατον καὶ προσεκτικώτατον τὸ ἀκροατήριον. Ἡ ἐποχὴ αὕτη εἶναι ἡ τοῦ ῥαμαζανίου ἢ τῆς τεσσαρακοστῆς· ὡς γνωρίζομεν, οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Μωάμεθ ἀπέχουσι πάσης βρώσεως καὶ πόσεως ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς νηστείας, μέχρι τῆς ἑσπέρας, ὅτε, συγκαθήμενοι εἰς τράπεζαν μᾶλλον ἢ ἧττον πλουσίαν, δειπνοῦσιν. Ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τοῦ δείπνου τούτου — *Ἰφτάρ* —, καὶ τοῦ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου γινομένου γεύματος, — *Σαχούρ* —, δὲν κοιμῶνται συνήθως, εὐθυμοῦσι καθ' ὅλην τὴν νύκτα ἀκροαζόμενοι τερπνὰς καὶ ἠθικὰς διηγήσεις. Δὲν ὁμοιάζει τοῦτο κατά τι τὴν εὐσεβῆ συνήθειαν τῶν Διαμαρτυρουμένων, κατατριβόντων τὰς Κυριακὰς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἠθικῶν παραγγελμάτων τῶν Γραφῶν;

Ν. Δ.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΝ ΕΓΓΡΑΦΟΝ.

Παρὰ τοῦ Σεβ. ἐπισκόπου Ἀνδρουβίστης, μέλους τῆς ἱερᾶς Συνόδου, γνωστοῦ δ' ἐπὶ φιλομαθείᾳ καὶ πατριωτισμῷ, ἐπετράπημεν τὴν δημοσίευσιν τοῦ ἑπομένου ἐγγράφου, εὑρεθέντος εἰς *Κοτσημαρέτκα*, χωρίον τῆς Καρδαμύλης, ἥτις εἶναι ἡ κατὰ τὸν μεσαιῶνα λεγομένη *Ἀνδρούβιστα*.

Ἡ ἡμερομηνία τοῦ ἐγγράφου τούτου 6948 ἀντιστοιχεῖ εἰς τὰ 1427 μ. χ., καὶ ἑπομένως ὁ ὑπογεγραμμένος *Πορφυρογένητος* ἦτον Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, ὁ τελευταῖος Αὐτοκράτωρ Κωνσταντινουπόλεως, ὅστις ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου τοῦ ἀδελφοῦ του, ἦτον μέχρι τῶν 1449 Δεσπότης τῆς Πελοποννήσου. Τὸ δημοσιευόμενον εἶναι λοιπὸν πρωτότυπον διάταγμα τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου ἀνδρὸς, οὗ ἡ μνήμη διέμεινεν ἱερὰ, καὶ περιεργότατον δεῖγμα τῆς καταστάσεως τῆς γλώσσης ἐπὶ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐξάγεται δ' ἐξ αὐτοῦ ὅτι ὁ Δεσπότης εἶχεν ἐπιτρέψει εἰς τοὺς ἀδελφοὺς *Ἰσπανοὺς* (Νικολὸν καὶ Θεόδωρον) νὰ ἀσκῶσιν, ἄγνωστον διατί, δικαιώματά τινα *(μεθ' ἧς στράτας ὁηλ. καθ' ὃν τρόπον ὁ πρὸς αὐτοὺς προβὰς ὁρισμὸς διορίζεται.)* ἴσως αὐθέντου ἐπὶ δούλου ἐπί τινος Πέτρου Κόμπη. Ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἐγήρασε, καὶ ἔμενεν ἀκίνητος καὶ ἀνίκανος εἰς ἐργασίαν, ἐπιτρέπει ἤδη αὐτοῖς τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Θεοδώρου.

Περίεργον εἶναι ὅτι εἰς τὴν Μάνην ὑπάρχουσι μέχρι τοῦδε οἰκογένειαι *Σπανέων*, καὶ μάλιστα εἰς τὸ χωρίον ὅπου εὑρέθη τὸ ἔγγραφον τοῦτο παρ' ἑνὶ ἐξ αὐτῶν· ὑπάρχουσι δὲ καὶ Κομπαῖοι.

Ὁ δεσπότης ἀποδίδει εἰς ἑαυτὸν τὸν τίτλον· *ἡ βασιλεία μου.*

« Ἡ Βασιλεία μου διορίζεται διὰ τοῦ παρόντος αὐτῆς ὁρισμοῦ· ἵνα ἐπειδὴ ἐπροσευεργετήθη παρ' αὐτῆς ὁ εἰς τὴν Ἀνδρούβισταν κὺρ Νικολὰς ὁ Ἰσπανὸς, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ κὺρ Θεόδωρος, ἔχειν τὸν ἐκεῖσε Πέτρον τὸν Κόμπην μεθ' ἧς στράτας ὁ πρὸς αὐτοὺς ὁρισμὸς προβὰς τῆς βασιλείας μου διορίζεται καὶ διαλαμβάνει· ἣν δὲ ἀνέφερον οἱ τοιοῦτοι ὅπως ὑπάρχει ὁ τούτου υἱὸς Θεόδωρος ὁ Κόμπης σύνοικος μετ' αὐτῶν μιᾷ φαμελίᾳ ὄντες, ὑπάρχει δὲ ὁ τοιοῦτος Πέ-